

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

SIMONA HABIČ

FUNKCIONALNOST RADIA- DRUGI PROGRAM RADIA

SLOVENIJA -VAL 202

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2004

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

SIMONA HABIČ

MENTORICA: doc. dr. Sandra Bašić- Hrvatin

SOMENTOR: doc. dr. Peter Stankovič

FUNKCIONALNOST RADIA- DRUGI PROGRAM RADIA

SLOVENIJA -VAL 202

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana 2004

*»Držim te ob sebi, mala škatla, ko sem v begu
da ti ne počijo elektronske cevi,
nosim te od hiše do ladje, od ladje do voza,
da bi mi dušmani še naprej lahko govorili
ob postelji, na mojo žalost
zvečer zadnja, zjutraj prva stvar,
o svojih zmagah in mojih skrbeh,
obljubi mi, da ne boš kar naenkrat utihnil.«*

Bertold Brecht (McLuhan, 1964)

Zahvala

Mami Zdenka, hvala za večno razumevanje in neskončno ljubezen!

Prijateljem in družini za podporo.

Jure, hvala za spodbudo!

Vsem, ki ste mi pomagali pri nastanku diplomskega dela, še posebej radijcem:

Suzani Köstner za lektorske popravke, Vidi Šrot za dragoceno gradivo, Darji Groznik za potrpežljivost in spodbudo ter vsem sodelavcem na Valu 202 hvala.

Hvala mentorici doc. dr. Sandri Bašić Hrvatini in somentorju doc. dr. Petru

Stankoviču, ki sta mi pomagala pri tem delu.

Diplomsko delo posvečam mojemu že preminulemu očetu Stanetu.

KAZALO

1. UVOD	7
2. 202 METRA OD VILIIJA VODOPIVCA DO DARJE GROZNIK	10
3. FUNKCIONALNOST RADIA	17
3.1. RADIO V MINULEM DESETLETJU	18
3.2. FUNKCIJE RADIA	18
3.3. MODEL IN FUNKCIJE JAVNEGA RADIA	21
3.4. RADIO SLOVENIJA.....	25
4. VAL 202 - KULTURNO INFORMATIVNA INSTITUCIJA	27
5. STRUKTURA VALA 202	30
5.1. SHEMA.....	33
6. ANALIZA PROGRAMA NA VALU 202	35
6.1. ANALIZA PROGRAMA PO ČASOVNICI.....	36
6.1.1. Jutro na Valu 202 5.00 -8.30	36
6.1.2. Dopoldanska redakcija 8.30-13.00.....	37
6.1.3. Popoldanska redakcija- pas 1 13.30- 16.00.....	37
6.1.4. Popoldanska redakcija- pas 2 16.00-19.00.....	38
6.1.5. Večerni program 19.00-24.00	38
6.1.6. Nočni program 24.00-05.00	39
6.2. ZVRSTI PROGRAMA	39
6.2.1. Govor.....	39
6.2.2. Kontaktne oddaje.....	40
6.2.3. Informativne oddaje	42
6.2.4. Glasba.....	44
6.2.5. Razmerje med govorom in glasbo.....	46
6.2.6. Šport	47
6.2.7. Servisne informacije.....	48
6.3. RADIJSKA PRODUKCIJA.....	48
7. JE POVPREČEN POSLUŠALEC VALA 202 (PRE) STAR?	51

7.1.	NEVIDNA VEZ MED RADIEM IN POSLUŠALCEM	56
7.2.	VAL 202 -BLAGOVNA ZNAMKA	57
7.2.1.	»Val 202 in Marketing Radia Slovenija predstavljata«	58
8.	ZATON RADIA?.....	60
8.1.	VAL 202 DANES IN JUTRI	61
8.2.	VAL 202 NA INTERNETU	62
8.3.	RADIO NA INTERNETU ALI INTERNETNI RADIO?	64
9.	SPREMENJENE VLOGE JAVNEGA RADIA	66
10.	SKLEP.....	68
11.	SEZNAM LITERATURE IN VIRI.....	71
11.1.	KNJIGE.....	71
11.2.	STROKOVNI ČLANKI.....	72
11.3.	RAZISKAVE	73
11.4.	ČASOPISNI ČLANKI IN PROMOCIJSKI MATERIALI.....	76
11.5.	OSTALI VIRI	76
11.6.	SPLETNI VIRI.....	77
11.7.	POGOVORI	77
11.8.	KAZALA	78
11.8.1.	Kazalo grafov	78
11.8.2.	Kazalo slik.....	78
11.8.3.	Kazalo tabel.....	79
12.	PRILOGE	80
12.1.	A1 Iz dnevnika Marjana Krišlja	80
12.2.	A2 Prva oddaja Val 202	81
12.3.	A3 Prve oddaje Val 202	82
12.4.	A4 Val 202 za vas	83
12.5.	B1 PE Radio, programska in vodstvena shema.....	84
12.6.	B2 OE Radijska produkcija.....	85
12.7.	B3 Programski organigram	85
12.8.	B4 Makro organiziranost RTV Slovenija.....	86

12.9.	B5 Ostale frekvence Vala 202.....	86
12.10.	B6 Poslušanje v avtu	87
12.11.	C1 Shematski prikaz možnega razvoja radijskih programov.....	88
12.12.	C2 Splošna shema Vala 202.....	89
12.13.	C3 Splošna delovna shema.....	102
12.14.	C4 Načrt in realizacija.....	103
12.15.	C5 Oglaševanje na Valu 202 v začetkih in kriza	104
12.16.	C6 Radijska dokumentacija.....	106
12.17.	C7 Sistem I- news	107
12.18.	C8 RPO Jutro na Valu 202.....	107
12.19.	C9 Dnevna shema na Valu 202	108
12.20.	C10 Poslušalci nočnih programov.....	111
12.21.	C11 Tedenska shema glasbenih urednikov na Valu 202.....	111
12.22.	C12 Glasbene in tematske oddaje o glasbi na Valu 202	112
12.23.	D1 Število poslušalcev	113
12.24.	D2 Poslušanje radia in Vala 202	114
12.25.	D3 Načrt in realizacija 2002, 2003.....	115
12.26.	D4 Radiometrija 2003	115
12.27.	D5 Sestava in deleži poslušalcev	116
12.28.	D6 Logotipi Vala 202.....	119
12.29.	D7 Kvazi kontaktne oddaje	119
12.30.	E1 Digitalni Radio.....	119
12.31.	E2 Spletna stran Vala 202	120

»Radio, ta najčudovitejša pridobitev našega časa, je naše okno v svet, a tudi naša pljuča, ki brez njih moderen človek ne more dihati.«¹

1. UVOD

»Val 202 ni bil samo nova oddaja, ampak nova možnost radia kot celote, njegova resnična in uspešna demokratizacija: na Valu 202 je v radijske programe pljusnila javnost v polnem pomenu besede, premagana je bila dotedanja bariera med oblikovalci radijskega programa in poslušalci, skušnjava po indoktrinaciji je bila zmanjšana na minimum, na široko pa so se odprla vrata kritiki, tudi kritiki radia samega, potrebe, želje, mnenja javnosti so začeli pritekati neposredno, ni jim bilo več treba skozi izbirni filter.« Ciril Zlobec, »Ko je Valček Val postal« (1992:3).

Drugi program slovenskega nacionalnega radia je z uvedbo kontaktnega programa spremenil vlogo in pomen elektronskih medijev pri nas. Program, imenovan po valovni dolžini dvesto dva metra »Val 202«, je s svojo odprtostjo postal medijski fenomen sedemdesetih. Kljub rigoroznosti nacionalne radijske postaje in strogi vpetosti v neki, tudi politični, prostor in čas, je Val 202 vedno znal poiskati malega človeka in mu dati »svoj« glas. Ta forma že tri desetletja ostaja enaka in ravno zato je ta program še vedno eden najbolj poslušanih slovenskih radijev.² Kljub temu pa v njem še vedno živi strah, da se ne bi prehitro postaral, začel dolgočasiti ali postal enoličen. Čim hitreje se mora odzivati na tehnološke novosti in programske trende, sicer ga lahko povozi komercialna struja in poplava novih medijev. Ima naporno nalogo, ohraniti in izpolniti poslanstvo javnega radia in hkrati ne podleči komercializaciji vsebin.

Val 202 je del programske ponudbe nacionalnega Radia Slovenija, ki je enota javnega zavoda RTV Slovenija in širše EBU³. Predstavlja ogledalo medija in družbe, je kulturna, izobraževalna in informacijska matrika slovenskega radia, a hkrati tudi blagovna znamka. Skušala bom ugotoviti, ali Val 202 še vedno izpolnjuje vloge in naloge javnega radia in kakšna je njegova odgovornost do javnosti. Kot fenomen množične popularne kulture namreč oblikuje javno mnenje. Na ti vprašanji skušam odgovoriti v tem diplomskem delu, ali bolje, približati odgovor bralcu. Ugotovitve analize programa bom povezala s kulturološkimi,

¹ V prispevku Naš radio lepo napreduje.

² 31 let je Val 202 najbolj poslušan radijski program v Sloveniji (Mediapool, Mediana, Raziskave programov in občinstva na Radiu Slovenija, glej vire).

³ RTV Slovenija je od začetka članica European Broadcasting Union.

sociološkimi in komunikološkimi okviri. V tem diplomskem delu bom skušala raziskati, kako Val 202 deluje v širšem medijskem in radijskem okolju, kakšna je funkcionalnost Vala 202 kot javnega radia. Skušala bom odgovoriti na teoretska in praktična vprašanja, ki se pojavljajo v strokovnih krogih in v javnosti. Skozi analizo programa in okoliščin, ob katerih nastaja, bom skušala utemeljiti, zakaj Val 202 ne izpolnjuje več vseh funkcij javnega radia. V okviru tega se bom analitično lotila podrobnejših ugotovitev. Val 202 je kljub drugačnim trendom poslušanja javnih radijev v tujini zaradi kvalitetnega programa in celostnega novinarskega pristopa, predvsem pa zaradi kontaktnih oddaj še vedno najbolj poslušan radijski program v Sloveniji. Skozi to zamisel skušam opozoriti tudi na navade poslušalcev in moč radia kot medija, ki mu poslušalci namenjajo predvsem visoko stopnjo zaupanja. Kako bi se Val 202 lahko programsko razširil, a še vedno ohranil smiselno razmerje med govorom in glasbo bo primerna platforma za razvoj tega javnega medija. Širitev programskega pasu in preciznejša obdelava strukture, predvsem večerne sheme, bi uskladila programsko ponudbo Vala 202 s trendi in povpraševanjem predvsem mlajšega poslušalstva. Razlogi za očitke, da je glasba na Valu 202 slaba, so v spremenjenih potrebah poslušalstva in zniževanju kvalitete njihovih zahtev. Pogosto se debate v strokovnih krogih vrtijo okoli komercializacije javnega radia in grožnje le te programskim vsebinam Vala 202. Pojavlja pa se tudi vprašanje o širitvi meja medijske ustvarjalnosti prek drugih komunikacijskih kanalov, recimo s pojavom Vala 202 na internetu. Ali je zaradi tega ogrožena poslušanost ali ne?

Javni radio se na pragu novega generacijskega obdobja še vedno spogleduje z vprašanjem biti tukaj in zdaj, predvsem pa, kako. Skoraj povsod v vzhodni in ponekod tudi v zahodni Evropi je zaradi hitrega tehnološkega napredka in spreminjajočih družbenih procesov v krizi. Spreminjajo se trendi razvoja radia in načini poslušanja. Javne medije rušijo komercialni velikani in gospodarska združenja, ki izkoriščajo medij za manifestacijo svoje moči. Mogoče so to tudi razlogi, da Radio Slovenija vedno bolj stremi k samostojnem delovanju. Tudi Val 202 se je znašel na razpotju globalizacije in komercializacije ter njunih vplivov. Na razvoj programa bodo korenito vplivale tudi spremembe znotraj RTV Slovenija po revizijah in reorganizaciji. Trije konceptualno dopolnjujoči programi, prvi - A1, drugi - Val 202 in tretji - Ars bodo po mnenju nekaterih strokovnjakov in urednikov morali prestrukturirati in prevetrili svoje sheme in natančneje profilirati svoje programe. Prvi program- A1 se namreč shematsko preveč približuje Valu 202. Tako idejno kot vsebinsko, prekriva pa se tudi čas predvajanja oddaj. Namesto da bi se programa po svojih funkcijah dopolnjevala, prvi program navidezno ruši shemo drugega. Val 202 se mora tako boriti proti zunanjim »konkurentom« in hkrati

notranjemu. Aktualno je predvsem vprašanje, zakaj se bo Val 202 boril za svoj obstoj in kako mu bo to uspelo.

Val 202 je sestavljen kompleksno in je v svojem sistemu delovanja specifičen. Program oblikujejo novinarji uredništva Vala 202 in različni »servisi« Radia Slovenija. Skozi uredniško politiko in tedensko radijsko strukturo in shemo (večina oddaj namreč poteka po tedenskem ciklusu) bom izluščila princip sinergije teh različnih radijskih uredništev. Prek konkretnih vsebin iz sheme bom predstavila delovanje tega radia in vlogo poslušalcev pri oblikovanju le-te. Raziskave poslušnosti dobesedno narekujejo, kakšen bo radijski oglaševalski kolač, a so v pomoč tudi urednikom pri oblikovanju in razvoju radijskega programa. Skušala bom ugotoviti, kako vplivajo na vsebino Vala 202.

Zgodovina slovenskega radia razkriva, da je bil Val 202 prvi radijski program, ki mu je uspelo podreti tehnološko in politično ograjo in začeti ustvarjati vez z občinstvom (prve kontaktne oddaje). V ospredje je postavil človeka in aktualne dogodke, ki so jih novinarji jasno, razširjeno in kritično predstavili. Poslušalci so lahko aktivno sooblikovali program in s tem prevzeli kanček »občutka« medijske moči. Kakšna je komunikacija med programom in poslušalcem? Je odnos recipročen ali enosmeren? Aktualno vprašanje v zadnjem času je, kako približati in združiti načine podajanja informacij, vodenja oddaj oziroma ustvarjanja programa in načine poslušanja, ki so se skozi leta korenito spremenili. Stopnja pozornosti poslušalca se je popolnoma preobrnila. Včasih priljubljeno aktivno poslušanje radia je zamenjalo pasivno, »kulisno« poslušanje. Zanimivo, kaj vse vpliva na poslušalčevo izbiro, ko pod prsti vrti ali pritiska gumb za iskanje »prave« frekvence. Zakaj ravno Val 202 in zakaj ne?

K drugačnim načinom poslušanja radia je pripeljalo hitrejše življenje. Radio je poceni in dostopen vsem. Tukaj. Zdaj. Kadarkoli. Informacija je vedno na dosegu roke. Razvoj elektronskih medijev je za informatizacijo človeške družbe vedno pomenil napredek, nikoli nazadovanja, čeprav se obstoj nekaterih medijev v netransformirajoči obliki še vedno postavlja pod vprašaj v številnih teoretskih razpravah. S tem tudi radia in njegovih internetnih približkov, čeprav se strinjam z mislijo direktorja Radia Slovenija Mihe Lamprehta⁴ »...*da bo radio tudi čez petdeset let, ne glede na tehnološke novotarije, najbrž enako poslušan*«. Aktualno vprašanje je le, v kakšni obliki?

⁴ Večer, sobota, 5.7.2003, stran 33.

Brez dejanske umestitve Vala 202 v prostor in čas se mi ne zdi smotno začeti z analizo in opisom programa. Ker je Val 202 zgodovinsko dejstvo, bogata kulturna dediščina, predvsem pa medijska entiteta, bom v prvem in drugem poglavju razčlenila njegovo vlogo in razvoj. V tretjem in četrtem poglavju bom osvetlila vlogo javnega radia in njegove funkcije. O strukturi programa bom spregovorila v petem poglavju, v šestem analizirala program in skušala prikazati prerez po zvrsteh. Tema sedmega poglavja bosta »kontaktnost« in poslušnost. Diplomsko delo bom v osmem poglavju zaokrožila z razmislekom o možnih vidikih razvoja radijskega programa in pojavu digitalizacije, v devetem poglavju pa opozorila na spremenjeni vlogi radia v družbi. Zaključki mojega dela in ugotovitve so predstavljeni v sklepu, ko bom strnila svoje ugotovitve o tem, kako Val 202 izpolnjuje vloge javnega radia, oziroma jih ne.

Zbrati informacije o slovenskem radijskem prostoru in raziskovati evolucijo programa Vala 202, je bilo pravo Siziŕovo delo, a hkrati zanimivo in razburljivo. Prašne knjižne police, papirji iz naftalina, spomini živih radijskih legend in zmožnost vživetja v njihovo radijsko izkušnjo ter nenehno delovanje mojih klavirc in nakovalc so me pripeljale do zagotovo že uporabljenih, a vedno aktualnih ugotovitev. Zbrane so v tem diplomskem delu.

2. 202 METRA OD VILIJA VODOPIVCA DO DARJE GROZNIK

Radio Slovenija je že krepko zarisal svojo pot, ko se je rodil Val 202. A je zanimivo, vseeno, če uporabim Cezarjev rek: prišel, videl in zmagal. S formo in vsebino. Naj izluščim nekaj pomembnejših dogodkov iz zgodovine, ki so botrovali nastanku in delovanju Vala 202.

Sprva je program Radia Ljubljana predvajal različne in zanimive teme skozi vsestranski, pester program, ki je bil primeren za vse okuse.⁵ Prvi program Radia Ljubljane je leta 1957 ob delavnikih trajal devetnajst ur dnevno. Pozneje pa so postopoma, po nekaj ur dnevno, začeli uvajati še drugi program, ki je leta 1961 postal redni program. Leta 1972 je bila uradno vanj vključena oddaja Val 202, ki je postala osrednji del tega programa. Takrat še delujoči srednjevalovni oddajnik na Šancah na Ljubljanskem gradu (najprej je bil slišen le v Ljubljani) je program zaznamoval z imenom po valovni dolžini 202 metra. Do danes se je izoblikoval kot odziven, servisno informativni program s pogostimi oglašnji s kraja dogajanja ter bolj lahkotnim pristopom k posameznim vprašanjem. V času nastanka programa »Val 202« je v svetu vladalo brezumje in nasilje, pri nas blaginja in napredek. Večinoma so takrat poslušali prvi program Radia Ljubljana in združena drugi ter tretji hrvaški Radio Jadran, ki sta

⁵ Radio naj bi postal tudi nekakšen seizmograf dogodkov.

posredovala servisne informacije in veliko sodobne popularne glasbe. V Beogradu pa so na srednjem valu oddajali program 202, ki je bil vsebinsko razdeljen glede na dneve v tednu, potekal je le nekaj ur dnevno, vsebina pa je bila vnaprej določena. Zelo priljubljena sta bila tudi Radio Luxemburg⁶ in avstrijski radio Oesterreich 3 (značilen sproščen programski tok, sklop oddaj so ločili z novicami, glasbo in napovedmi), ki sta vplivala na vsebino in shemo oddaje Val 202. Snovalci in ustvarjalci le te so namreč želeli v program vpeljati nekaj novega, bolj sproščenega, kar bi zadovoljilo vedno bolj kritične mlajše poslušalce. Prvi odzivi niso bili vzpodbudni, a je že preverjen recept podobnih konceptov v Jugoslaviji pred leti še vedno vzbujal upanje. (glej Kužnik, 2000:18).

Preden je Val 202 postal medijska ikona, so imeli novinarji, uredniki in tehniki težave z njegovim nastankom. Redko kdo, še posebej znotraj radia, je verjel v uspeh. ([glej Prilogo A1](#)). Inicijativo in podporo za ustanovitev oddaj 202, kot so jih imenovali, so dali tedanji odgovorni urednik radia Vojko Novak, urednik drugega in tretjega programa Marijan Krišelj in Julka Vahen, ki je bila potem tudi urednica Vala 202. Zamisli je bilo veliko, izvajalcev premalo. Prvo oddajo so poskusno posneli 29. novembra 1971, vrhovi so jo potrdili in prve zabavne oddaje na 2. programu Radia Slovenija »Oddaje na Valu 202« so začeli predvajati popoldne junija 1972 ([glej Prilogo A2](#) in [Prilogo A3](#)). Pozneje so bile na sporedu tudi ob petkih in sobotah dopoldne (8.40-12.40) ter ob nedeljah popoldne (15.00-20.00). V pogovornem jeziku so oddaje oblikovali napovedovalec, realizator in glasbeni urednik.⁷ Tisk se je na veliko razpisal o tem »fenomenu« slovenskega radijskega prostora, program so označili kot informativno-kreativno zabavnega. Uradno se je Val 202 začel v petek, 16. junija 1972 ob 8.40 uri, ko sta v živo prva nastopila napovedovalka Nataša Dolenc in Vili Vodopivec (prvi urednik v uredništvu štiridesetim sodelavcem). Že prvi dan oddajanja so v program vključili telefonske pogovore. Takrat še ne s poslušalci, temveč z radijskimi novinarji na terenu. Vili Vodopivec:

»Dragi poslušalci, gospodinje so na trgu, kaj je tam novega, bo povedal Janko. Halo, Janko, halo, halo! Tovariš tehnik, muziko prosim, da tole uredimo!«

Po tretjem poskusu je v prvi oddaji telefonski kontakt med Vilijem v studiu in reporterjem Jankom na tržnici le stekel:

⁶ Leta 1933 prepovedani radio in konkurenca tedanjemu BBC-ju.

⁷ Za besedila je poskrbel Marijan Krišelj, Janez Martinc za glasbo, bral je Rado Časl.

»...Trg je dobro založen. Cena solate je padla za dva dinarja, zdaj jo dobite že za šest dinarjev za kilogram, paradižnik je še vedno drag, od dvanajst do štirinajst dinarjev za kilogram. Je pa čisto rdeč, ker ga je sram, da ima tako ceno...«.⁸

Kritike v dnevnem časopisu: *»Fantastično, famozno in krasno! Živa oddaja, prva živa oddaja, ki teče direktno iz studia poslušalcu v uho, od tod pa v srce«.* (glej Val 202, 1992:4-9).

Pred mikrofonom se je na začetku izmenjevalo pet bolj izkušenih napovedovalcev, nato pa so njihovo vlogo prevzeli tudi novinarji, ki so morali opraviti avdicijo.⁹ Jeziku so dajali velik pomen. Skušali so se čim bolj oddaljiti od strogega branja in uveljavljati pogovorni jezik, a kljub »improvizaciji« je bil program skrbno pripravljen v naprej, govor kratek, jednat, sproščen. (glej Val 202, 1992:7). V začetku leta 1973 so se pojavila še pravila o programskem toku. V navodilih za oblikovanje novega programa, oddaj na Valu 202, je pisalo:

»To mora biti program zabavno-resne narave, prav tako družbeno angažiran, kakor sta naš prvi in tretji program. Stvar pa je v tem, kako v teh naših oddajah družbeno angažiranost z novimi radiofonskimi in novinarskimi strokovnimi oblikami posredovati, da bodo kar najbolj učinkovale.« (Kužnik, 2000:20).

V popoldnevu naj bi se zvrstilo več oddaj, a ne daljših od 10 minut. Nekajminutna poročila so bila na sporedu vsako uro. Napovedovalci so program vodili z vmesnimi informacijami o vremenu in razmerah na cestah, napovedovali so oddaje ter se navezovali na popevke, ki so jih vrteli vmes.¹⁰ Grega Tozon je zapisal, da so magnetofonskemu traku odvzeli veljavo, vrednota programa je bil torej program v živo. Prve oddaje 202 so bile: Halo, ljubljanski trg, Kulturni koledar, Sprehod po trgovinah, Prva beseda za, Termin X, Gremo na vikend, Tedenska športna kronika, Leteča reportaža, vmes pa še vsebine: vreme, novice, servis, humor, glasbeni podatki in pogovor.¹¹ Zаметki teh in kasnejših so vidni še v današnji shemi Vala 202 (Dopisnik, Nedeljski izlet, Pogovor z, Šport). Leta 1976 je po zamisli Julke Vahen nastala rubrika »Kje pa vas čevelj žuli«. Je najstarejša rubrika in je še danes najbolj poslušana. (glej Val 202, 1992:9). Tudi programska struktura in način obravnavanja tem sta podobna. Resne teme so predstavljene na človeku bolj dostopen, enostaven način.

⁸ Takrat je bil Marijan Krišelj urednik drugega in tretjega programa Radia Ljubljana, Julka Vahen pa je bila njegova pomočnica do 1975.

⁹ Honorarji za sodelavce Val 202 so bili zelo visoki in takrat kamen spotike.

¹⁰ Radijske ankete so bile zelo priljubljene. Mija Škrabec Arbanas pravi, da je morala posneti okoli 100 odgovorov mimoidočih, ki ponavadi niso radi sodelovali, da je izluščila nekaj dobrih odgovorov, ki seveda niso smeli imeti politične konotacije.

¹¹ Zelo priljubljene rubrike so bile še S tranzistorjem na izletu, Politika-stvarnost-dialog, Nedeljski obisk, Športni obeti, Minuta za sladkousce, Nasvet za izlet, Povabili smo umetnika. Kasneje še Klepet z našimi izseljenci, Dopisnik se oglašja, Za boljši jezik, Obletnica tedna, Glasbeni barometer, Dve-tri o tistem, kar nas teži in še mnoge druge.

Kljub porodnim krčem se je program širil. Od septembra leta 1974 Val 202 oddaja vsak dan.¹² Postal je tovarna idej, poslušalce pa je osvojil s kontaktnimi oddajami in gosti pred mikrofonom. Poslušanost in priljubljenost programa 202 sta naraščali. Ob 20 letnici Vala 202 je Julka Vahen zapisala, da je *»osrednjemu radiu prvi prinesel lahkotnost, prožnost in odprtost. Poživil je še vedno skrbno nadzorovan izbor vsebin in sodelavcev, ki jim je bila dopuščena le blaga »družbena« kritičnost, daleč od kočljivih političnih tem.«* (Val 202, 1992: 4,5). Družbena kritičnost pa je bila verjetno tudi glavna ovira pri vzpostavljanju pristnega kontakta s poslušalci. Poizkusi sežejo v leto 1974, prvi pravi telefonski kontakti pa so se slišali v oddaji Vi sprašujete- strokovnjak odgovarja leta 1975. Kontaktne oddaje so regulirali s tehnično oziroma zakasnilno zanko, »šlingo«. Med postavljenim vprašanjem poslušalca in predvajanjem je bilo 11 sekund zamika. Magnetofonski trak so navili okrog magnetofona, kjer je potoval 11 sekund. Tako so izrezali besedo, kletvico ali pa kar vprašanje.¹³ S postopno liberalizacijo družbenega sistema so v osemdesetih, dokončno pa leta 1985 zanko ukinili. Takrat se pravzaprav začne resnični neposredni kontakt med voditeljem, gostom in poslušalcem.¹⁴ Šlinga je padla in kritika je postala osnovno vodilo programa v osemdesetih. Javnost je tako v radiu našla zaveznika in najboljšega prijatelja. (Škrabec, 2003).

S postavitvijo novih UKV oddajnikov leta 1976 je Val 202 pokrila vso Slovenijo. Leto pozneje so ga začeli predvajati v stereofonski obliki. Leta 1990 so vključili še RDS sistem (glej Val 202:1992:15). Delno so program prenašale tudi lokalne radijske postaje. Poleg tehničnega napredka so uspeh programa zaznamovale številne pohvale, leta 1976 in 1982 nagradi Toneta Tomšiča, najvišje novinarsko priznanje za *»živahen program, katerega glavni odliki sta bila odprtost in neposredni stik s poslušalci.«* Posebne nagrade so prejeli tudi člani skupine, ki je oblikovala program. K temu je med drugim pripomogla »govorjena« beseda, lahkotna, topla, domača, šaljiva in sproščena.

Na Valu 202 že od začetkov slišimo poklicne napovedovalce, dopisnike, novinarje, komentatorje in reporterje ter številne goste, sogovornike in poslušalce, ki sooblikujejo program. Načini govora so različni. Tudi gostje so se vedno trudili govoriti bolj knjižno, a sproščeno, zato pravimo, da je ravno Val 202 pripomogel k manj formalni rabi knjižnega jezika na nacionalnem radiu. Leta 1979 je Val 202 vzel pod okrilje Dare Milič, danes urednik

¹² Vojko Novak je težil k temu, da bi bile oddaje 202 že jeseni 1972 dnevne.

¹³ Največkrat brisana beseda v tistih časih je bila »gospod«, namesto gospod doktor, so poslušalci slišali vprašanje le z doktor.

¹⁴ Kritika pa se je naselila tudi v humorno oddajo Moped Šou, ki je nastala v mislih Tofa leta 1978.

Športnega programa Radia Slovenija. Šport je dobival vedno večjo veljavo v programu, za kar je bil še posebej zaslužen komentator Franci Pavšer.¹⁵

Čas oddajanja programa Vala 202 se je po letu 1981 še bolj širil. Poleg dopoldanskega je stekel tudi preoblikovan popoldanski program. Sklopi oddaj so bili med seboj ločeni s servisnimi informacijami in glasbo. Shema je bila podobna programski strukturi »infotainment« programov. Popoldnevi (od 13. do 19. ure) so bili oblikovani v sklop krajših oddaj, v katerih so obravnavali aktualne teme. Program naj bi bil bolj živahen, vseboval naj bi servisne informacije (vreme, ceste), shema pa naj ne bi bila trdno zakoličena. Poslušalci so imeli več možnosti za sodelovanje v programu in za so-oblikovanje programa. Dnevi so bili tematsko obarvani, nosilna tema je bila iz dopoldneva prestavljena v čas med 16. in 17. uro, tudi ob 18ih.¹⁶ Med 17. in 18. uro je sledila glasbena oddaja, ki jo je pripravilo glasbeno uredništvo, nato napoved kulturnih dogodkov. Oddaje so bile vedno na sporedu ob določenem času po shemi, teme pa so se spreminjale. Sledili so razpoloženju in aktualnim dogodkom, zato je bil v studiu voditelj oziroma napovedovalec. (glej Val 202, 1992: 24-27).

Leta 1982 je Val 202 oddajal že 11 ur na dan, med 8 in 19. uro. Tri leta pozneje se je Val 202 oglašal že ob šestih zjutraj, leta 1989 od pol šestih do devetnajste ure, ob nedeljah in praznikih pa od šeste do devetnajste ure. Danes program poteka od 5 do 24 ure. Program na Valu 202 je pritegnil poslušalce predvsem z izbiro tem, ki so jih obravnavali na poljuden, manj formalen način, s stališča posameznika. Najbolj priljubljene so bile kontaktne oddaje, predvsem oddaje, kjer so delili nasvete strokovnjakov, tako so poslušalci program oblikovali tudi sami. Val 202 je Slovencem pomagal spregovoriti, najbolj jim je bil program všeč, ker je bil »v živo« in ker so lahko v njem sodelovali. Tik pred iztekom leta 1986 je uredniško mesto prevzela Alenka Dakič (zdaj urednica jutranjega in nočnega programa), ki je razširila program in tri leta pripravljala mednarodno akcijo Evropska radijska družina. Odmevno je bilo tudi glasovanje za »Osebnost leta«¹⁷, po šestih letih jo je zamenjala akcija »Dogodek leta«, minulo, dvanajsto izbirno leto, pa je označila akcija »Ime leta«. Leta 1991 (program je trajal 13,5 ur) se je Val 202 izkazal kot oder političnega preporoda z oglašanjem novinarjev v živo, z gosti v studiu in s telefonskimi klici poslušalcev. Kriza na Kosovu, mitingi v Jugoslaviji, proces proti četverici, stavke, nastajanje združenj in političnih strank v Sloveniji, vključno z delom predvolilne kampanje 1990 so se medijsko odvijali v veliki meri na Valu 202. V živo so prenašali alpsko

¹⁵ Šport na Valu 202 so zaznamovali uspehi v alpskem smučanju (Bojan Križaj) in brezkompromisni, danes že pokojni reporter Franci Pavšer. Radijsko uredništvo za šport na Valu 202 redno spremlja vse pomembnejše športne dogodke. (glej www.rtvsllo.si/val202).

¹⁶ Delali so jo s terena novinarji ali dopisniki, iz studia voditelji z gosti.

¹⁷ Zamisel Boštjana Lajovica.

smučanje, prav tako pa je Val 202 pomagal v eni največjih nesreč, v poplavah v zgornje-savski dolini. Napovedi v časopisju so bile vzpodbudne ([glej Prilogo A4](#)).

Še danes pravijo, da se na Valu 202 kalijo najboljši novinarji. In res vsak novinar in vsaka oddaja pusti pečat Valu 202, kot so mi povedali valovci. Naj jih izpostavim le nekaj. Silvo Teršek je ob sobotnih popoldnevih od leta 1982 do danes pred mikrofonom povabil več kot 2000 gostov, Tatjana Pirc (danes urednica prvega programa) je prvič zavrtila Petkovo centrifugo (kolaž, komentar tedenskih dogodkov). Marka Zorka se vsi spomnijo po komentarjih Točno opoldne.¹⁸ Marjan Jerman je bil med prvimi, ki so obiskali kontaminirano območje Černobila, ob koncu 80-ih je poročal s Kosova in kot vojni reporter s hrvaških in bosansko hercegovskih bojišč. Odprl je pot kritiki in podajanju drugačnih mnenj. Zaradi njegovega specifičnega sloga poročanja je bil Val 202 pred padcem Vukovarja celo bolj poslušan v Zagrebu kot Ljubljani.¹⁹ V letih 1991 do 1993 je bil valovski urednik Vito Avguštin, nato Mija Škrabec Arbanas, še danes novinarka in dnevna urednica na Valu 202. Pred devetimi leti je Val 202 mladim približal Andrej Karoli s Popevko tedna,²⁰ Jure Longyka pa s Telstarom in mesečno glasbeno oddajo Izštekani. V torkovih jutrih slišite pogovore z znanimi in drugačnimi Slovenci z Danilo Hradil Kuplen. Glosa Močvirje vsak teden pripravi valovski kolumnist Marko Radmilovič. (glej www.rtvsllo.si/val202).

Program Vala 202 se je postopoma oblikoval v rubrike: Strokovnjak odgovarja, vsakodnevne Drobthinice (oddaje o kulturi), Nedeljski gost, Moped Šou, Izjava tedna, Stergo ergo, Vroči stol, Žulji in odprte aktualne oddaje brez vnaprej določene ure predvajanja. Val 202 se je želel približevati mladim. Oddaja po zamisli Tatjane Pirc Sence adolescence in Malčki o..., Študentski rok'n'rol, zdaj Študentski val, Zvečer pa zanimiva oddaja Proti etru Spet ta dež (četrtek ob 22.30-24.00), ki jo pripravljata Nina Zagoričnik in Marko Crnkovič.²¹ Program Vala 202 se je v obdobju raztegnil na čas med peto uro zjutraj in polnočjo. Po 19. uri na Valu 202 slišimo večerne tematske in glasbene oddaje. Na valu 202 se je vedno vrtela popularna, sodobna glasba. (glej Val 202:1992). Proti koncu leta 1997 je taktirko Valu 202 vihtel Matej

¹⁸ Od leta 1987 jih je pripravljala 8 let (1200).

¹⁹ Marjan Jerman je za poročanje s Kosova skupaj s petimi novinarji Radia Slovenija (Alenko Terlep, Marjanom Drobežem, Marjanom Rogljem, Marjanom Doro in Vitom Avguštinom) dobil nagrado sklada Toneta Tomšiča in leta 1991 radijskega viktoria.

²⁰ Andrej je dobil štiri Viktorje in Gong popularnosti.

²¹ Drobthinice je naslovljena Ksenija Horvat, humoristično oddajo Moped šou je od leta 1978 pripravljala Tone Fornuzzi Tof (Janez Hočevar Rifle, Brane Ivanc, Marta Pestator, Simona Vodopivec, Martin Žvelc in vseh 20 let režiser Koks Bellotti). Zamisel za Izjavo tedna je dala Helena Premrl (s komentiranjem odpre možnost participacije poslušalcev s kritiko ali pohvalo- četrtki dopoldne, potem sredo popoldne, zdaj ob petkih opoldne. Stergo ergo je bila satirična oddaja oz. radikalen prestop iz območja cenenih štosov in nekredibilnega posmehovanja v paleto različnih novinarskih žanrov, ki so ironizirali dogodke in ljudi, mentaliteto in duha tistega časa. Avtorji Miriam Možgan, Marko Zorko in Marko Radmilovič so bili leta 1996 nagrajeni z viktoria. Sence adolescence in Malčki o... pripravlja otroška in mladinska redakcija.

Šurc (trenutno dopisnik v ZDA), leta 1998 pa ga je nasledila Darja Groznik.²² Za delo v letih 2000 in 2001 je Val 202 v kategoriji najboljša radijska postaja dobil medijsko nagrado Viktor. Val 202 je kot posrednik človeške besede in dejanj z rednimi dobrodelnimi akcijami polepšal marsikatero življenje. Jubileje preživi s svojimi poslušalci. Z glasbo in govornimi vložki se spomni in pogleda v prihodnost.²³

»...Pojav Vala 202 leta 1972 je bil medijska revolucija. Nacionalna radijska hiša si je »privoščila« resničen dialog z javnostjo. Program je postal svojevrstno zrcalo kritike, mnenj, želja, potreb in problemov javnosti. Prek Vala 202 so poslušalci začeli spremljati popularno glasbo, domačo in tujo, pa tudi vse glasbene zvrsti; tudi punk, kar je bilo pred 25-imi leti prav tako revolucionarno. Programski ustroj se je udomačil na marsikateri od približno 70-ih radijskih postaj v Sloveniji. Val 202 je zastavonoša poslušanosti. Zakaj? Mogoče zato, ker je hiter, zanesljiv, ker prinaša informacije, se ne izogiba še tako vročih tem, ker...ker je enostavno dober....«

Ob 30 letnici Vala 202, urednica Darja Groznik. (glej www.rtv slo.si/val202).

Kljub perečim težavam javnega zavoda RTV Slovenija, se program Vala 202 še vedno širi, profilira in spretno sledi novostim. Nove rubrike, kot so Valovska izvidnica (preverjajo trenutno stanje), Valovska Pobuda, Ime tedna (ponedeljek), Razlaga z razlogom (četrtek), Sredi Evrope (sreda), Toplovod (torek ob 21ih), Študentski val (četrtek ob 18-ih) še vedno vsakemu »malemu« človeku omogočajo dostop do informacij na preprost način z bogato vsebino. Pomembne so tudi profilirane glasbene oddaje, ki jih je moč slišati le na Valu 202. ŠTOS, še v torek obujamo spomine z Draganom Buličem, ob sredah oddaja Janeta Webra Rock, blues, folk & country, ob nedeljah Na piedestal z Jolando Fele in Tomažem Simonom. Tudi šport, največ ga je konec tedna, je vedno bolj pomembna »valovska« vsebina. Val 202 je od leta 2002 mogoče slišati tudi prek spleta.

S presekom slovenske radijske zgodovine ste tako dobili prvi vtis o Valu 202. Za boljše razumevanje analize programa bom v naslednjih dveh poglavjih predstavila osnovne funkcije medija in značilnosti javnega radia, saj je Val 202 del javnega sistema RTV Slovenija.

²² V osemdesetih je že delala na Valu 202, potem je vodila Dnevnik na TV, zdaj pa opravlja delo urednice na Valu 202.

²³ Tridesetletnico je zaokrožil s koncertom skupine Siddharta in simfonikov RTV Slovenija v ljubljanskih Križankah, s svojo popevko in kratkim filmom o Valu 202 Marka Radmiloviča. Predvajali so oddaje z valovsko in takratno zgodovino, v studio pa so sedli štirje nedeljski gostje, ki so na Valu 202 prvi pustili svojo sled: Julka Vahen, Dare Milič, Grega Tozon in Mija Škrabec Arbanas.

3. FUNKCIONALNOST RADIA

»Radio je zvočna kulisa modernega življenja.« (Đorđević, 1978:5). Mediator »par excellence«.

Radio je konec 19. in v začetku 20. stoletja revolucionarno omogočil prenos zvoka na daljavo in spremenil svet.²⁴ Dogajanje in zvočni zapis je tako moč v najkrajšem možnem času prenesti s kraja do poslušalca, bodisi na dom, v avto, v službo ali na kolo. Radio je kot sredstvo komuniciranja najstarejši elektronski in množični medij in tudi najmočnejše propagandno sredstvo. Izjava Radio-velesila²⁵ opredeljuje moč, vplivnost, neposrednost in neomejenost medija. Je zastopnik infiltracije novih, različnih kulturnih oblik v lokalne kulture in mednarodnega, koncentriranega medijskega lastništva. (glej Barnard, 2000:235). Čeprav se nekateri teoretiki znova poigravajo z zamisljivo smrti radia, sicer opremljeno z vprašanjem in z nepopolnim odgovorom, pa so mogoče le malce prehiteli možno evolucijo vedno novih funkcij radia, ki se ujemajo s funkcioniranjem in vlogo medijev v družbi. Mogoče pa gre le za razvoj in ne za smrt brez reinkarnacije?

Radio je še vedno najhitrejši prenašalec aktualne informacije. Njegova osnovna prednost je hitrost posredovanja informacij, primarna aktualnost, fleksibilnost in neposrednost. Odlikuje ga enostavna tehnika. Je verodostojen, cenovno dostopen, splošno uporaben in dovzeten medij. Informacije dosežejo poslušalca takoj, so vsebinsko bogate, razumljive in verodostojne najširšemu krogu ljudi. Ima neomejen programski čas (hitro prilagajanje programske sheme glede na dogodke, odprti telefon, telefonska zveza, neposredni prenos) (glej Erjavec in Volčič, 1999:11-22) in je dostopen povsod in vedno (spremljevalec, zvočna kulisa), predvaja mnogovrstne teme in programe, predvsem pa ima »*sugestivno moč žive besede in čutno – čustven vpliv glasbe*.« (MO: 22.3.2002). Njegova slabost pa je minljivost in sekundarno, »kulisno« poslušanje. »*Množično komuniciranje lahko označimo kot javno, hitro in minljivo...*«²⁶ (Erjavec in Volčič 1999:9). Iz družinskega medija se je prelevil v individualno izkušnjo in je postal zvočna kulisa. Tako aktivira tudi nove smeri komunikacije in drugačno funkcionalnost v okolju. Ne pozabimo, da tudi tako močan medijski premik, kot je bila

²⁴ Italijan Guglielmo Marconi (prenesel sporočila na daljavo s pomočjo brezžičnega telegrafa). (glej Crisell, 1986:18).

²⁵ Članek pod uredništvom Našega Vala iz leta 1934 Ferda Delaka.

²⁶ Ne zasebno, ampak javno, sporočila so hitra in naj v najkrajšem času dosežejo velik domet, minljivo pa razume kot namen takojšnje uporabe vsebine, ki se ne shranjuje. Ne na trajni zapis.

televizija, radia ni izpodrinil, verjetno ga tudi internet ne bo, je pa spremenil našo slišno nišo, skozi katero ga dojemamo.

3.1. RADIO V MINULEM DESETLETJU

S pojavom televizije so radiu napovedovali smrt, a je uspel pre-misliti svojo vlogo v širšem medijskem kontekstu. Izkoristil je fleksibilnost in se prilagodil razmeram na trgu in medijskemu okolju. Šest temeljnih sprememb, ki jih je doživel v minulem desetletju:

- 1) **Iz načrtnega (prosti čas) v sekundarno, naključno in občasno »kulisno« poslušanje.** Navade poslušalcev so se spremenile, posledično tudi radijski format.
- 2) **Iz družinskega v individualni medij.** Včasih so radio poslušali skupinsko, v družinskem krogu, danes pa je to individualni intimni akt, ni več tema družinskega diskurza. Vsak posameznik na svojem radijskem sprejemniku posluša svoj program.
- 3) **Prevzem novih nalog z rastjo pomena televizije.** Radio je fleksibilen, »žepni«²⁷ medij, poslušamo ga povsod in kadarkoli. Omogoča sekundarno poslušanje, hkrati lahko počnemo kaj drugega, kar pri teveju ali drugih medijih ni mogoče.
- 4) **Etabliranje komercialnih postaj kot servisnega radia.**
- 5) **Prehod v generacijski medij.** Konkurenca je vidna znotraj medija samega, predvsem z vidika trendovskega poslušanja radia, kjer prevladujeta glasba in kontakt s poslušalci, predvsem mladimi.
- 6) **Dosledna uporaba radijskega formata.** Radijski format je programska shema, struktura. Svobodna (zvočna kulisa) in klasična (aktivna) oblika. Krišelj ju poimenuje intenzivno in ekstenzivno poslušanje. Je glavno merilo izbire radijskega programa. (glej Oehmichen v Pišlar, 1995:1).

3.2. FUNKCIJE RADIA

Funkcije radia so se v stoletju velikih tehnoloških sprememb spreminjale in dopolnjevale. Iz različnih raziskav, eno od teh je aprila 2003 za dvajset evropskih držav pripravil EBU²⁸, so razvidne razlike med radijskimi kulturami po državah, tako da univerzalnost specifičnih funkcij in morebitna splošna opredelitev brez družbenega okvira ni mogoča. Obstajajo pa univerzalne funkcije množičnega komuniciranja. Harold D. Lasswell jih je opredelil in jih prenesel tudi v radijsko okolje:

²⁷ Op. avtorice.

²⁸ Public radio in Europe, EBU 2003.

1) **možnost nadzorovanja okolja → zbiranje in distribucija informacij o dogodkih v okolju znotraj ali zunaj katerekoli družbe -**

primer je popularno novičarsko delo. Gre za svarila pred neposrednimi grožnjami ali nevarnostmi v svetu, ki so posredovana množični populaciji. Vzbuja lahko tudi funkcijo družbene enakosti in vsakdanjega zadovoljevanja potreb. Čeprav so novice dostopne vsem, še ni nujno, da so vsi obveščeni, zato Lazerfeld in Merton predlagata dve dodatni funkciji množičnega sporočanja in sicer podeljevanje statusa in uveljavljanje družbenih norm. Nadzorovanje je tako disfunkcionalno ali funkcionalno - spomnimo se Wellsove panike ob radijski igri *Invazija z Marsa*, kar lahko vodi v zasebnost, strah ali povzroča apatijo, saj se ljudje raje nahajajo v okolju, ki ga lažje nadzorujejo,

2) **povezovanje delov družbe v soodnosnost (korelacije) pri odzivanju na okolje → interpretacija informacij o okolju in usmerjanje vedenja kot odziva na te dogodke -**

primer so umetniški komentarji in propaganda. Glavna naloga je, da se skuša nezaželene posledice množičnega sporočanja novic preprečiti. To pa je možno s predčasno interpretacijo in predpisovanjem, urednikovanje je obvezno. Če javne kritike ni gre za disfunkcijo, saj ovirajo družbene spremembe in stopnjujejo konformizem,

3) **prenos družbene oziroma kulturne dediščine z ene generacije na drugo → prenos znanja, vrednot in norm -**

primer je izobraževalna dejavnost. Gre za disfunkcionalno, ki je razosebljanje socializacije. Če dodamo še temeljno funkcijo, ki jo omenja De Fleur:

4) **zabavo oziroma razvedrilo → ne glede na morebitni instrumentalni učinek -**

razvedrilo vpliva na popularno kulturo. (Wright, 1959 v 1999: 79-89).

Tako dobimo klasifikacijo glavnih sporočanjских dejavnosti. Lasswell s tem opredeli naravo in funkcije sporočanja, ki je ključen proces za človekovo preživetje in življenje. S tem namreč člani družbe dosegajo konsenz o družbenem redu. Množično sporočanje je posebna vrsta družbenega sporočanja, ki vključuje značilne okoliščine delovanja. Naravo občinstva, ki je raznoliko, veliko in anonimno, naravo sporočanje izkušnje, saj je množično sporočanje javno (ne zasebno), hitro (sporočila skušajo doseči velika občinstva čimprej) in minljivo (vsebinsko namenjena takojšnji uporabi) in naravo sporočevalca (množično sporočanje je organizirano sporočanje, sporočevalec dela v kompleksni organizaciji, z ustreznimi delitvijo dela in ravnjo stroškov). (Wright, 1959 v 1999: 76-79). Merton tako opredeljuje funkcije množičnega sporočanja s posledicami družbene dejavnosti in cilji ali nameni te dejavnosti.

Kot načrtovane opredeljuje razvidnostne ali manifestne funkcije in nenačrtovane kot zastrtostne ali latentne funkcije. Posledice pa so lahko funkcionalne ali disfunkcionalne.

Kaj so v množičnem sporočanju	razvidnostne zastrtostne	funkcije disfunkcije
• nadzorovanja novic	→ za →	• družbo
• postavljanja soodnosnosti (uredniške dejavnosti)		• posameznika
• prenosa kulture		• podskupine
• razvedrila		• kulturni sistem

Tabela 3-1: Kaj so v množičnem sporočanju funkcije? (Wright, 1959 v 1999: 79-89).

Funkcionalna analiza tako ponazarja funkcije dejavnosti v množičnem sporočanju, ki jo lahko interpretiramo kot »družbene mehanizme za zmanjševanje ali preprečevanje disfunkcij, ki jih povzroča druga dejavnost, da bi obvarovali sistem pred zlomom.« (Wright, 1999: 88). Večina avtorjev se v različnih kontekstih poigrava z variacijami teh funkcij.²⁹ Že Brecht je recimo razmišljal o poslušanju radia kot o življenjskem cilju lepšanja življenja, o tem, da je radio zamenjal gledališče, opero in postal sredstvo komunikacijskega javnega življenja. Flesch je iskal predvsem kulturne imperative radia, Odendahl pa je že govoril o radiu kot mediju aktualnega informiranja, Feldman o zmanjševanju tehničnih ovir in Lazarsfeld o radiu kot instituciji za občinstvo, Wiese je podrobneje opredelil kulturološki in sociološki vidik radijskih funkcij. (glej Brecht v *Aspekti Radia*, 1978: 54-272). Đorđevićeva izpostavlja radio kot institucijo, ki združuje sociološke in kulturološke internacionalne aspekte delovanja, ki zaobjemajo informativno, kulturno zabavno in kulturno-izobraževalno funkcijo. (glej Đorđević, 1978:5). Komunikologi funkcije opredeljujejo pozitivistično po pomembnosti:

1. **Informacijska oziroma nadzorna** (omogoča seznanjanje občinstva z dogodki in zajema zbiranje in distribucijo informacij o dogodkih v okolju).
2. **Interpretacijska oziroma korelacijska** (omogoča občinstvu oblikovati mnenje in vključuje pojasnjevanje informacij o okolju in napovedi možnih razvojev dogodkov).
3. **Socializacijska** (omogoča prenos znanja, vrednot in norm z ene generacije na drugo, je izobraževalna).
4. **Zabavna** (omogoča razvedrilo in sprostitev občinstva).(glej Erjavec in Volčič, 1999:10).

²⁹ Povzeto po <http://www.cultsock.ndirect.co.uk/>.

Abraham Moll funkcije enači z določanjem ciljev in lestvico vrednot, na kateri temeljijo radijski programi. Navaja **demagoško** doktrino (iz komercialnih vzgibov pritegniti in zadržati čim večje število poslušalcev čim več časa), **dogmatsko** (izključno ideološka, politična, religiozna in podobna instrumentalizaciji nekega radijskega programa) in **eklektično** (objektivna merila za določanje in selekcijo vsebin, nanje ne vplivajo ideološki, komercialni ali katerikoli drugi dejavniki). (glej Moll v Milenković, 1987:115-135). Programske funkcije opredeli tudi Krišelj: **kulturno, tehnično-civilizacijsko, družbeno, funkcijo javnega življenja in informiranja**. (glej Krišelj, 1993/94). Nekateri avtorji dodajajo še **zabavno, hedonistično, umetniško** funkcijo, Milenković še **informativno politično servisno** funkcijo, **znanstveno in glasbeno. Operativne programske funkcije**, kot so delovanje na zavest in čustva poslušalstva in učinek, ki ga želimo doseči v javnem mnenju in pri poslušalcu, pa so najpomembnejše. (glej Milenković, 1987:115-135).³⁰ Izhajajoč iz teh funkcij sklepamo na sociopsihološko merilo prostega časa poslušalcev in še bolj natančno opredelimo posebne funkcije jutranjih programov, zgodnje popoldanskih, pozno popoldanskih in zgodnje večernih. Podatki iz vsakdanjega življenja in bio-ritma poslušalcev nam povedo, kdaj je radio najbolj poslušan, glede na navade ljudi pa tudi kakšne vsebine so kdaj primerne. Radio se bo v obdobju digitalizacije še naprej razvijal z nadaljnjo transformacijo svojih funkcij. Za javni radio pa veljajo še posebne funkcije. V odnosu do občinstev mora **ustreči različnim okusom, zagotavljati univerzalno dostopnost, skrbeti za kakovost signala in zagotavljati programsko ponudbo za manjšine**. (glej Splichal, 1995:4).

3.3. MODEL IN FUNKCIJE JAVNEGA RADIA

»Javni RTV servis najkrajše opredelimo kot servis, ki zagotavlja dostop javnosti do množičnih komunikacijskih kanalov, služi javnemu interesu in oblikuje, odpira in vzdržuje prostor javne razprave. Javnost financira javni servis, ga nadzoruje (zastopana je v nadzornih organih), javni servis pa zagotavlja programske vsebine javnega interesa. Zadovoljevanje javnega interesa je ključni element legitimiranja za delovanje javnih rtv servisov. Namesto državi ali oglaševalcem mora biti javni medij odgovoren občinstvu tj. javnosti.« (Hrvatina, 2002: 6).

³⁰ Nekateri avtorji navajajo še programske: informativno-politično (družbeno-politične, gospodarske, socialne in druge teme), informativno-kulturno-umetniško, servisno; vzgojno-izobraževalno in znanstveno; glasbeno-vzgojno in glasbeno-zabavno; dramsko in eksperimentalno-umetniško; zabavno, humoristično in satirično; »domovinsko« in mednarodno..

Ta definicija zajema skoraj vse vidike in funkcije javnega medija in tako javnega radia. V Evropi so ti del širših RTV sistemov, ki jih sestavljajo televizije in radii.³¹ Njihove ureditve in vodstvena politika so različni, predvsem v zvezi s financiranjem in načini izpolnjevanja specifičnih funkcij. EBU- European Broadcasting Union združuje večino javnih in nacionalnih medijev v Evropi in v svojih aktih v skladu z evropsko avdiovizualno politiko in zakonodajo, resolucijami, priporočili in sklepi narekuje njihovo delovanje³². Poleg tega delovanje javnega servisa v vsaki državi določajo zakoni na področju medijev in telekomunikacij in še podrobneje »lex specialis« javnega medija. Tako naj bi javni servis zagotavljal:

- 1) **geografsko univerzalnost (univerzalna dostopnost)** - vsem državljanom brez dodatnih stroškov in opreme (razen naročnine³³) mora zagotoviti dostop do medijev in zagotoviti 100% pokritost ozemlja s signalom,
- 2) **zastopnost vseh interesov in okusov** (vsak mora zase najti kakovostne programske vsebine),
- 3) **plačevanje po načelu enakosti** - ljudem s posebnimi potrebami (slepi, gluhi, socialno ogroženi, brezposelni, starejši, upokojeni) ni treba plačevati naročnine,
- 4) **neodvisnost od parcialnih političnih in ekonomskih interesov** - z viri financiranja in imenovanjem vodilnih organov javnega servisa, Barendt dodaja še nepristranskost,
- 5) **izobraževanje javnosti, posebna skrb za manjšine, predvsem deprivilegirane skupine,**
- 6) **spodbujanje konkurenčnosti pri kakovosti, ne količini programov** - odvisnost od komercialnih ali državnih virov financiranja onemogoča udeleževanje tega načela, zato naj bi se javni servis večinoma financiral iz javnih sredstev oz. prispevkov,
- 7) **usmeritev k liberalizaciji in ne omejevanju programskih producentov,**
- 8) **služenje (interesom) javnosti** - nacionalna identiteta, skupnost, javno dobro, so državljani, ne potrošniki (Hrvatini, 2002: 11-13), (glej tudi Barendt v Mendel, 2000),
- 9) **jasna ločenost od drugih medijev in skrb za skupine, žanre in teme, ki jih drugi mediji ne obravnavajo.** (glej Price, Raboy, 2001:6,7 in 193).

³¹ Javna podjetja, ki jih ustanovljajo teritorialne skupnosti. V ZDA se javni nadzor nad radijskimi programi ni posrečil, saj je javni sektor privatna nekomercialna dejavnost, ki je namenjena potrebam javnosti in ne pridobivanju dohodka. (glej Krišelj:1993:96).

³² Praška resolucija (Svet Evrope 1994) definira javni servis kot skupno referenčno točko javnosti, ustvarja kohezijo in integracijo ter forum za javne razprave. »Poroča nepristransko in neodvisno, posreduje informacije in komentarje, razvija pluralistične, inventivne in raznolike programe, omogoča zastopanje manjšin, odseva filozofska in verska prepričanja, prispeva k večjemu spoštovanju in širjenju raznoličnosti nacionalne in evropske kulturne dediščine, podpira izvirno avdiovizualno produkcijo (filme in drame, kreativna dela), ponuja programske storitve, ki jih komercialne postaje ne omogočajo.«(glej Hrvatini, 2002:11). Ostale so še: Amsterdamska pogodba, resolucije EU, Priporočilo No. R(96)10 o neodvisnosti, zloglasni člen 19. (glej Mendel, 2000). Za članice EU veljajo posebne Smernice za urejanje radiodifuzije, ki jih morajo prenesti v svojo nacionalno zakonodajo. Preverjanje udeleževanja konvencij članic v praksi je predviden vsakih pet let.

³³ License fee, naročnina je pri nas imenovana tudi pristojbina oziroma prispevek.

Za obstoj in delovanje javnega servisa mora država zagotoviti politično in ekonomsko neodvisnost, finančna sredstva za produkcijo raznolikih vsebin v interesu javnosti in javni nadzor. (glej Hrvatin, 2002:6). *»Iz javnosti, za javnost in od javnosti.«* Pri definiranju javnega radia moramo paziti, da ne prenašamo modelov iz drugih družbenih okvirov, kot navajajo Mendel, Price in Raboy v svojih študijah (glej Price, Raboy, 2001:1), in da ne podležemo tautološki definiciji, da javni mediji delujejo v interesu javnosti, služijo javnosti ali pa so namenjeni javnosti. Ta mora imeti možnost vplivanja na programske vsebine. (Hrvatin, 2002: 77). Ob tem ne pozabimo, da interes javnosti ni vedno javni interes!

Skoraj vsi evropski sistemi javnih RTV so bimedialno strukturirani.³⁴ Pri asimilaciji in prenosu sistemov so države morale paziti, da so prilagodile sistem svojemu družbenemu okviru. Večina nacionalnih (javnih, op.avtorice) radijev v svetu je oblikovana v trislojno strukturo programov, ki so se razvili po letu 1964 zaradi heterogenosti radijskega občinstva, zato so prvi programi obdržali informativno noto, drugi zabavno-rekreativno, tretji pa pokrivajo strokovne in znanstvene vsebine in resno glasbo. (Splichal in Vreg, 1986:90). Ena najtežjih nalog, v skušnjavo katere so padli in padejo vsi javni mediji, tudi slovenski, je zagotavljanje neodvisnosti. Mendel o idealnem javnem radiodifuznem sistemu pravi, da tak sistem zahteva neposredno odgovornost javnosti in neodvisnost, ki je *»zagotovljena s primernimi pluralističnimi strukturami internih svetov oziroma drugih neodvisnih teles, nadzor in odgovornost delovanja javnega zavoda, predvsem na področjih razreševanja nalog in virov financiranja je treba zagotoviti z ustreznimi sredstvi«*. Idealni model predvideva, da je financiranje zagotovljeno za več let (politika se ne vmešava), je zadostno za izvajanje poslanstva in dovoljuje odgovornost. Dejansko pa ti pogoji niso vedno izpolnjeni. Javni radio se financira iz naročnine, državnega proračuna, oglaševanja (nestabilen, nepredvidljivi vir), prostovoljnih prispevkov, podpore in posebnega financiranja. (glej Mendel, 2000:5).

Prispevek oz. pristojbina je »davek« na lastništvo sprejemnika in je idealna forma financiranja³⁵ (glej Kričač, 2003 in Hrvatin, 2002:44), saj zagotavlja napredek, investicije in stabilnost, a je v zadnjem času na udaru. Omogoča ustvarjanje programov za vse državljane, četudi programa vedno ne spremljajo, ampak jim je na voljo kadarkoli se za poslušanje odločijo. Višino določajo finančni organi, ne organi upravljanja. Javni servis lahko predlaga zvišanje naročnine, vlada pa mu da soglasje. V **mešanem sistemu**, ki je v Evropi

³⁴ Reithanov model BBC-ja se je iz Velike Britanije, ki je prva vzpostavila tak sistem, širil po Evropi. Ameriški sistem je popolnoma drugačen.

³⁵ Britanski BBC, japonski NHK, tudi švedski SVT in norveški NRK.

najpogostejši, sredstva javni radio pridobiva s prispevkom in komercialnimi prihodki, kar pogosto omaja neodvisnost. Oglaševalska fobija lahko povzroči (v)meša(va)nje oglasov v program. S tem ga spremenijo, pokvarijo, pojavi se prikrito oglaševanje, tekma za dobiček. Gre za konflikt interesov. Če se javni radio financira večinoma iz oglaševanja (program), ne izpolnjuje svojega poslanstva.³⁶ »*Odvisnost od oglaševanja pomeni, da javni servis deluje v skladu z parcialnimi, zasebnimi, komercialnimi oz. državnimi interesi.*« Če pa se večinsko financira iz javnih virov (pristojbin), kar edino upravičuje vlogo medija, deluje v javnem interesu. (glej Hrvatin, 2002: 44). Evropska avdiovizualna politika določa transparentnost financiranja in delovanja. S sredstvi ponavadi razpolagajo glede na produkcijske stroške, porabo, proračun in moč oglaševanja. V javnem sektorju je oglaševanje omejeno na 15 % celotnega programskega časa³⁷, zaradi ohranjanja nekomercialne narave javnega servisa in zaradi zmanjševanja konkurence komercialnemu sektorju.

Poslanstvo javnih radijev, ki so središče promocije nacionalnih interesov in identitete in posebej demokratično in pravično družbo (glej Mendel, 2000:3) je, da predstavljajo možnost ustvarjanja kvalitetnih, različnih programskih vsebin za vse državljane, predvsem tistih, ki jih komercialni mediji ne ponujajo, programov brez stereotipnih oznak. Večji pomen morajo dati kvaliteti in pozabiti na številke, ki prevečkrat zameglijo njihov pogled na razvoj in prihodnost, da pozabijo, da poslušalec pač ni (samo) porabnik. Zagotoviti morajo lastno produkcijo programov, pri tem višje standarde in profesionalizacijo novinarskega dela. Kljub pritiskom se morajo boriti za neodvisnost od političnih in ekonomskih interesov. Morajo dobro gospodariti s svojo (javno) lastnino in s sredstvi razpolagati v interesu javnosti (javni nadzor), ki ji morajo omogočiti dostop do novih tehnologij, vpliv na programe, se uskladiti z njihovimi potrebami in spoštovati njihove pravice. »*V bistvu morajo biti javni mediji največji zagovorniki in varuhi medijske svobode vsakega posameznega državljana in celotne skupnosti.*« (Hrvatin, 2002: 75,76). V družbi je razvidna emancipacija radia k statusu javnega medija kot v stabilnih demokracijah in stremenje k ohranitvi neodvisnega in visoko profesionalnega novinarskega diskurza ter ohranjanje nacionalne in kulturne identitete v komercialnem medijskem okolju zasnovanem na profitu in zabavi (Zgrabljich, 2000:79). Ena od šibkosti javnega modela pa je precenjena kakovost lastnih programov, kršenje načela enakega dostopa vseh do informacij, kulturnih vsebin in zabave, ali pač pretirana uravnoveženost. Nevarnost megalomaskih sistemov, ki imajo nesposobno vodstvo je

³⁶ glej Price, Raboy, 2001:8-16; Kričač, 2003 in Hrvatin, 2002:44..

³⁷ Rigorozni Francija in Češka, v Nemčiji gre za omejitve na posamezne časovne pasove. V Veliki Britaniji in ponekod v Skandinaviji pa v javnem sektorju velja prepoved oglaševanja. Drugod so ustanovili mešano financiranje. V Španiji in na Portugalskem ne poznajo naročnine, postopoma so se tudi odločili za sofinanciranje iz državnega proračuna. (glej Pišlar:1998:23).

nezmožnost izpolnjevanja svojega poslanstva in na račun oglaševanja in racionalizacije nesmiselno krčenje kakovostnih programov, zaradi katerih sploh obstajajo, mar ne?

3.4. RADIO SLOVENIJA

»Radiotelevizija Slovenija je javna, enotna in neprofitna radiotelevizijska organizacija, z zakonom zadolžena, da v korist javnosti ustvarja, pripravlja in oddaja nacionalne in druge posebne radijske in televizijske programe ter zagotavlja delovanje radijskega in televizijskega prenosnega sistema na območju celotne Republike Slovenije.« (Statut Rtv Slovenija: 1995).

Radio Slovenija³⁸ je organizacijska celica in programska enota RTV Slovenija, njegova natančnejša mikrostruktura je razvidna v Prilogah B1, B2, B3, B4, ki deluje po načelih javnega medija in opravlja javno službo po zakonu o RTV Slovenija, ki obsega ustvarjanje, pripravljanje in oddajanje treh radijskih programov. ([glej Prilogo B1](#), [B2](#), [B3](#), [B4](#)). Status, strukturo in načine financiranja ureja interna in eksterna regulativa.³⁹ V iskanju svoje identitete javnega medija se je dokončno profiliral kot nacionalna radijska postaja evropskega tipa, ki jo sestavljajo trije konceptualno dopolnjujoči se programi: prvi, servisno informativni (A1), drugi, kontaktni, informativni in zabavni (Val 202) in tretji program (ARS), namenjen zahtevnejšim kulturno-umetniškimi vsebinam; pokrivajo več kot 90 % slovenskega ozemlja. Nacionalni program pa je tudi Radio Slovenija International (RSI).⁴⁰ Sooblikujejo jih v informativnem, glasbenem in kulturno-umetniškem uredništvu. V zadnjih letih se prvi program po vsebini in obliki vedno bolj približuje drugemu in naj bi po mnenju nekaterih v prihodnosti prevzel njegovo funkcijo servisnega informiranja, Val 202 pa bi po trendu iz tujine postal bolj »mlad po srcu«.

RTV Slovenija pokriva področje 550.000 naročnikov oziroma gospodinjstev. Programi se financirajo pretežno iz RTV naročnine oz. prispevka (med 65 in 70 odstotkov celotnega

³⁸ 1950 je Radio Ljubljana deloval kot podjetje Radio Slovenija, konec leta 1952 pa se preimenoval nazaj v Radio Ljubljana. S televizijo je konec leta 1959 Radio Ljubljana postal organizacijska enota ustanove Radiotelevizija Ljubljana (RTV). Kot druga največja organizacijska enota od leta 1991 deluje Radio Slovenija v dualnem in pluralnem okolju. (glej Bezljaj Krevel, 1998:7). Status določa Zakon o RTV Slovenija.

³⁹ Zakon o javnih finančah, Zakon o medijih, Zakon o telekomunikacijah, pravilniki o programskih vsebinah in zakon o RTV Slovenija in European Convention on transfrontier television of the council of Europe in guidelines on electronic media of EU ter priporočila Evropske komisije in EBU.

⁴⁰ Vlada RS je s sklepom (10.11.1992) odobrila 1., 2. in 3. tretji program Radia Slovenija kot nacionalne programe. (glej Krišelj, 1993:158). Po 7. čl. Statuta RTVS so to še programi za tujo javnost, programi regionalnih centrov v Kopru in Mariboru, Teletekst, RDS. In RSI v tujih jezikih (prej STR). Skrbi tudi za obveščanje narodnih manjšin. Z oddajanjem treh narodnostnih programov po 3. členu Zakona o RTV Slovenija, Radio Capodistria (Primorska in Furlanija); Radio Maribor International –RMI (Štajerska, Koroška, obmejno območje skrajno na severozahodu države); Muravidek Magyar Radio (Prekmurje in obmejno območje na Madžarskem) (Pišlar, 1998:16).

prihodka), ki ga plačujejo vsi slovenski odjemalci električne energije⁴¹, deloma iz proračuna RS (1%) ter iz lastnih ustvarjenih in pridobljenih sredstev (okoli 7,5 %)⁴² in z oglaševanjem (dobrih 19%). (Kričač 2003 in Hrvatin, 2002). Javna sredstva za tako velik konglomerat kot je RTV, ne zadostujejo, zato je zavod razširil komercialno dejavnost, kar pa lahko vpliva na strukturo programa.⁴³ Kot vemo, le stabilno in urejeno financiranje (s pristojbinami) omogoča neodvisnost, česar pa očitno vodstvu RTV Slovenija v zadnjih letih ni uspelo zagotoviti.

Sredstva za radio se razporejajo po letnih programskih produkcijskih načrtih, transparentnost razporejanja sredstev in pravila konkurence določajo ločenost prihodkov in porabe. V zadnjih letih so se odhodki za Radio Slovenija zmanjšali, za televizijo pa povečali, kljub temu pa zavod premalo (vse manj) vlaga v program. Proračun naj bi se zmanjšal za 19 odstotkov. (glej Hrvatin, 2002:56). Po evropskih direktivah naj bi bila transparentnost, kaj se financira s sredstvi iz oglaševanja in kaj iz naročnine, jasna.⁴⁴ Sredstva, ki jih pridobi iz različnih virov se lahko uporabijo samo za financiranje programov, ki so definirani v 3. členu ZRTVS. S tem ko ohranja narodovo glasbeno in govorno kulturo, informira in izobražuje ter kakovostno posreduje informacije z uravnoteženimi in raznovrstnimi programskimi vsebinami, izpolnjuje funkcije javnega radia⁴⁵, čeprav na obronku krize javnega zavoda še vedno išče svojo identiteto. Vemo, da so pritiski države in oglaševalcev vedno bolj navzoči, čemur sev zadnjem času javni zavod uklanja. Država z zagotavljanjem javnih sredstev ohranja nadzor nad oblikovanjem programske zasnove in imenovanjem urednikov. Pod pretvezo liberalizacije trga in svobode izražanja prepušča javne medije komercialni konkurenci, vendar pa mora javni zavod ostati zvest in odgovoren javnosti. (glej Hrvatin, 2002: 6, 15, 20).

Programske dejavnosti Radio Slovenija vodi in usklajuje direktor radijskih programov, uredniško-producentske enote pa so kulturni in umetniški programi, informativni programi in glasbeni programi, ki jih vodijo odgovorni uredniki. Radijska produkcija skrbi za izdelavo, arhiviranje in ustvarjanje oddaj. Tehnična produkcija programov in Tehnično tehnološka skupina bedita nad delovanjem aparatov in v obliki systemskega razvoja sledita novim

⁴¹ Tako so izterjali sredstva (1995-1998 za 40 % več), vendar bi morala vlada prispevek zvišati (naročnina na kabelsko teve je enkrat dražja) glede na inflacijo. Komercialne radijske postaje pritiskajo da bi tudi njim namenili odstotek iz RTV naročnine kot programom posebnega pomena. V Evropi tega ni, v Skandinaviji del sredstev, ki jih pridobi komercialni sektor od oglaševanja, namenijo sofinanciranju javnega servisa in ne obratno. (EBU). Komercialni sektor ogroža javni sektor tudi pri preferenčnemu dodeljevanju frekvenc.

⁴² Objavljanjem drugih plačanih obvestil, sponzoriranjem in iz drugih virov (teletekst), založništvo glasbenih in govornih video- in avdio-proizvodov in knjižno založništvo v okviru lastne dejavnosti, koncertna dejavnost, organiziranje javnih prireditev v okviru lastnih dejavnosti in druge dejavnosti, določene s statutom v skladu z zakonom.

⁴³ Zvišanja prispevka vlada ni redno odobraval, zato se je v blagajno RTV zlilo manj denarja. Za to pa je krivo tudi neplačevanje. Z uvedbo novega sistema so zadevo deloma uredili.

⁴⁴ RTV Slovenija pa je bila leta 1997 že opozorjena, da mora transparentnost čimprej vzpostaviti tudi z Zakonom o medijih.

⁴⁵ Skrbi tudi za obveščanje narodnih manjšin. Z oddajanjem treh narodnostnih programov po 3. členu Zakona o RTV Slovenija, Radio Capodistria (Primorska in Furlanija); Radio Maribor International –RMI (Štajerska, Koroška, obmejno območje skrajno na severozahodu države); Muravidek Magyar Radio (Prekmurje in obmejno območje na Madžarskem) (Pišlar, 1998:16)

tehnološkimi trendom ([glej Prilogo B3](#)).⁴⁶ Na Radiu Slovenija je po podatkih iz leta 2003 v programski enoti manj zaposlenih 237 ljudi in v radijski produkciji 98. Letna produkcija vseh radijskih programov je približno 47.000 ur.⁴⁷ Upravljanje RTV Slovenija je javno, s skrbnostjo dobrega gospodarja. Ustanovitelj zavoda je državni zbor RS. Svet RTV Slovenija določa in imenuje slovenski parlament, vodilni in odgovorni delavci ustanove pa po Statutu RTV Slovenija, ki velja od 27. 3. 1992⁴⁸, ne smejo biti vodilni funkcionarji političnih strank. Vodstvo RTV Slovenija povezuje in koordinira pomembnejše dejavnosti sistema (strategija in razvoj), sprotne dejavnosti pa je stvar medijske avtonomije. (Hrvatin, 2002) in (www.rtv slo.si). Svet RTV svoje naloge ni opravljal korektno in to je tudi razlog za krizo RTV in ogrožanje neodvisnosti novinarskega dela. V duhu zakona, statutarnih aktov in določil mora RTV Slovenija spoštovati objektivnost in uravnoveženost, mnenjski in vrednostni pluralizem. Na srečo je radiu uspelo preseči avtoritarno in monolološko komunikacijsko paradigmo v okosteneli shemi⁴⁹ in oblikovati dokaj neodvisno programsko shemo, ki se spreminja z demokratizacijo radia. Drugi program- Val 202 mora pri izpolnjevanju svojega poslanstva spoštovati določena načela in razmere, ki veljajo za javne sisteme. RTV Slovenija je članica Evropske radiodifuzne unije EBU in je del projekta Alpe-Donava-Jadran. Ima dobro razvejano mrežo dopisnikov doma in v tujini. Multimedijški portal omogoča tesnejšo povezavo s slovenskimi izseljenci in svetom.⁵⁰

4. VAL 202 - KULTURNO INFORMATIVNA INSTITUCIJA

»Val 202 skuša biti moderen radijski program, za svojo sodobno naravnost v Sloveniji nima zglede, je pa tudi po tridesetih letih še vedno sam zglede - dandanes približno 80⁵¹ radijskim postajam.....Bolj ali manj ostaja zvest svojim temeljnim usmeritvam, biti razgiban, informativen, odziven in prodoren, a vendar zabaven program.« (Kričač, maj 2002).

Val 202 je del nacionalnega medijskega sistema RTV Slovenija in širše EBU. Ima neprecenljivo vlogo pri ohranjanju nacionalne kulturne identitete. Z demokratizacijo prostora, z obravnavanjem marginalnih skupin v družbi, »malega« nemočnega posameznika, daje glas tistim, zaradi katerih obstaja. Le tako lahko javnost skozi programske vsebine Vala 202

⁴⁶ Tehnično produkcijo programov sestavljajo tri skupine: Skupina dnevnega obrata in Skupina za govorna snemanja predvajata in izdelujeta radijske oddaje, Skupina za glasbena snemanja in režirane oddaje pa ima poleg radijskega tudi širše poslanstvo, ki je povezano z izdelavo zvokovnih matric za glasbene založbe, ozvočenj velikih prireditelj in realizacije tonske podobe pri zahtevnejših televizijskih oddajah.

⁴⁷ V osmih organizacijskih enotah (TV Slovenija, Radio Slovenija, Radio Maribor, Radio Koper/Capodistria, TV Koper/Capodistria, Glasbena produkcija, Založba kaset in plošč ter Oddajniki in zveze) je stalno zaposlenih okoli 2500 delavcev. (glej www.rtv slo.si).

⁴⁸ 6.10.1995.

⁴⁹ Le ta je prisotna v vsaki državi v tranziciji (na primer status hrvaškega radia leta 2000).

⁵⁰ www.rtv slo.si.

⁵¹ V razvidu medijev na dan 15.1.2004 je radijskih postaj že 91, in dve radijski mreži Infonet in Krpan. (op. avtorice).

doseže in uveljavi svojo realno in pravično podobo v družbi in opozarja na kratenje človekovih pravic. Informacija poslušalca doseže na več načinov, predvsem so teme predstavljene razumljivo. Čeprav se lahko v prihodnosti poslušnost Vala 202 zaradi spremenjene vloge radia v družbi na račun komercializacije in razširitve medijskega prostora zmanjša, je ta radijski program edini radio v slovenskem medijskem prostoru, ki mu je uspelo ohraniti vodilno vlogo servisnega, zabavnega in informativnega radia. Z raznolikimi pristopi in vsebinami zagotavlja večplastnost in raznolikost programa, ki je namenjen vseslovenskemu občinstvu. Kot rekreativno-servisni program obvešča, svetuje in sprošča. Obravnava velike in majhne teme s stališča posameznika. Izjemno pomemben del drugega programa je glasba (novosti, popularna glasba, koncerti, portretiranje glasbenih osebnosti). Na Valu 202 je več oddaj tipa dvosmernega radia, ki temeljijo na soočanju različnih mnenj, njegov pomemben del pa so tudi satirične in druge rubrike ter šport. (glej www.rtv slo.si, 2003).

Program nastaja kompleksno v več uredništvih in službah. Oblikuje ga uredništvo Vala 202 v sodelovanju z otroško in mladinsko redakcijo, glasbeno, dnevno-informativno redakcijo- DIR, športnim uredništvom, produkcijo (tehniki za programsko izvedbo in tehniki v produkciji, montaži), službo za izvedbo programa, diskoteko in zunanjimi sodelavci. Pri oblikovanju programa je zelo pomembna razvejana dopisniška mreža v Sloveniji. Prisotnost radijskih dopisnikov v programu Vala 202 širi spekter in izpolnjuje poslanstvo javnega radia, približati se ljudem in poročati iz vseh koncev Slovenije. Zaradi preobremenjenosti radijskim dopisnikom ne uspe vedno poročati o zanimivih dogodkih iz svojega okoliša (Grošelj in Škrabec, 2003), zato mogoče Val 202 pade na preizkušnji »vseslovenskosti«, še posebej, ker je prevečkrat ljubljanski, kot mu očitajo poslušalci. Novinarji Vala 202 se skušajo pogosteje odpraviti na teren, a še vedno premalo pravi Škrabčeva: »*Program nastaja za mizo*« (Škrabec, 2003), kljub finančni krizi javnega zavoda, saj morajo ohranjati svoje poslanstvo in izpolnjevati naštetje funkcije. Prav delo na terenu in poročanje v živo sta ena od čarobnih formul uspeha tega programa.

Druga pa je kakovost interaktivnega programa v živo. Kontaktne oddaje so paradni konj Vala 202. Stalne ali nepredvidene so najpomembnejše za obveščanje javnosti in omogočanje širokega javnega diskurza o aktualni tematiki ali dogodku. Pomembna je odzivnost in sposobnost jutranjih, dopoldanskih in popoldanskih voditeljev, da pogovor in kontakt speljejo korektno. Pomembno vlogo imajo voditelji jutranjega programa. Z njimi se prebujamo, so naš prvi stik z zunanjim okoljem. Je zunaj mraz, sneg, so na cesti zastoji, kaj se je zgodilo

ponoči? Vse te servisne informacije oblikujejo naš dan. Val 202 uvaja večerne vodene in kontaktne oddaje (poleg glasbenih še kontaktna satirična zabavna oddaja). Še vedno pa jih je premalo. Poleg vnaprej posnetih oddaj in prispevkov ter vodenega dnevnega programa (voditelji, napovedovalci in novinarji) ima Val 202 tudi zelo odmeven informativni program-novice (DIR), ki je vzor vsem lokalnim, regionalnim in komercialnim postajam. Športne prispevke in prenose pripravlja športno uredništvo, glasbo urejajo uredniki glasbene redakcije. Val 202 združuje funkcije javnega radia: obvešča, sprošča, izobražuje in zabava, vendar rezultati raziskav in nekateri strokovnjaki opozarjajo, da vedno ne izpolnjuje teh funkcij. V nadaljevanju bom precizneje analizirala shemo in strukturo programa, tako bo razumevanje delovanja in funkcionalnosti tega programa jasnejše.

Val 202 pokriva skoraj vse slovensko ozemlje s številnimi oddajniki, kot je razvidno iz Slike 4-1 in s frekvencami, ki so navedene v Prilogi B5 ([glej Prilogo B5](#)). Dostopen je vsem državljanom, je pa res, da največ pritožb (za vse tri radijske programe) prihaja iz naslova dosegljivosti.⁵² Včasih je Val 202 oddajal na večjem številu frekvenc, prevzemalo ga je tudi več lokalnih radijskih postaj. Aktualni problem glede slišnosti je pokritost ljubljanskega območja, ki je sicer po vseh mednarodnih standardih dovolj pokrito s signalom (Krvavec, Krim), realnost pa je drugačna. Val 202 je namreč na začetku poskusno oddajal z oddajnika na Šancah⁵³, nato pa je dobil druge frekvence, Šance pa izgubil. Na razpisu so najboljše pozicije na oddajniku dodelili drugim, kot pravi ing. Igor Krč se signal zaradi številnih objektov in gostote magnetnega valovanja izgublja. Radio je želel ta oddajnik pridobiti nazaj, a mu ni uspelo prepričati Agencije za telekomunikacije RS. (Krč, 2003).

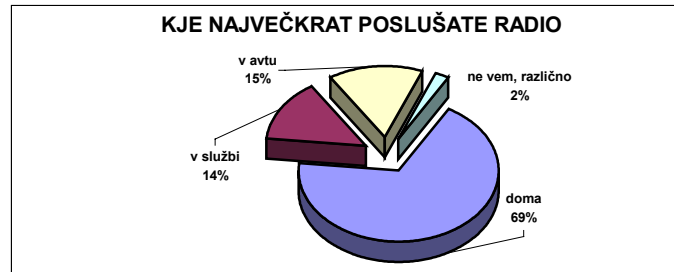
1- Krim - 93.5, 2- Krvavec - 98.9, 3- Kum - 99.9, 4- Nanos - 95.3, 5- Pohorje - 96.9, 6- Plešivec - 92.4, 7- Trdinov vrh - 97.6. ([glej Prilogo B5](#)).

Slika 4-1: Oddajniki Radia Slovenija. (www.rtv slo.si/val202).

⁵² Poslušalci menijo, da funkcije pokritosti s signalom in zagotavljanja kakovosti signala ne izpolnjuje. Pred oddajo, ki jo je na to temo pripravil Marjan Jerman lani, so na Valu 202 od poslušalcev zbrali nešteto pritožb o kakovosti signala po Sloveniji in slišnosti. Za nekaj opomb so bili krivi poslušalci sami (neustrezen sprejemnik, nepravilna nastavitve...), nekaj pikrih pa so na svoj račun prejeli tudi odgovorni na enoti Oddajniki in zveze.

⁵³ Slišalo se ga je le v Ljubljani.

Val 202 pozna večina Slovencev. Najmanj blizu je mlajšim med 13. in 20. letom ter starejšim od 61 let, manj ga poslušajo kmetje, gospodinje, upokojenci in poslušalci v podravski regiji. Velja za zvočno kuliso, poslušajo ga vsak dan, predvsem doma, v avtu in v službi, kot je razvidno iz Grafa 4-1 in RPO RTV Slovenija.

Graf 4-1: Kje največkrat poslušate radio? Vir: Nedelo, Telraz Delo Stik, 13.6.2002, N=406 (splošno poslušanje radija). (glej Izgoršek, 2002).

Za poslušalce so najpomembnejše razvedrilna, informativna in svetovalna funkcija. (glej Izgoršek, 2002) in (glej Šrot, 1993). Med letoma 1983 -1993 je imel tudi čez milijon poslušalcev, zdaj jih ni več toliko, saj se je način poslušanja spremenil. Dare Milič navaja, da se v začetku devetdesetih Val 202 ni odzval na tehnološke in vsebinske spremembe, ni poiskal novega prostora, ki je nastal v etru, tudi v zvezi z glasbo. (glej Kajzer, 2002). Mogoče je to tudi razlog, da ima med mlajšimi manj poslušalcev. Kljub temu pa Val 202 ne spreminja specifičnega komunikacijskega pristopa, ki ga zaznamuje, saj je ravno zaradi njega še vedno najbolj poslušan radio v Sloveniji.

5. STRUKTURA VALA 202

»Val 202 pomeni inovativnost, sprejemanje vsega novega in predvsem odprtost za nove vsebine in oblike.« Novinarji Vala 202.

Uredniška politika Vala 202 določa, da je program zapolnjen z raznolikimi programskimi vsebinami. Uredništvo si prizadeva za jedrnatost, vsestranskost. V ospredju je »živo« voden program.⁵⁴ *»Val 202 je unikum«.* (Groznik, 2003). Iz rekreativno-kontaktnega programa je Val 202 prerasel v servisni program. Uveljavil se je »konverzacijski« način govora, predvsem v najbolj priljubljenih kontaktnih oddajah. Tako postane poslušalec aktiven soustvarjalec programa. Programska oblika tega programa je svobodna gibljiva, fleksibilna radiofonska izvedba z magazinskim konceptom, kar omogoča prilagajanje vsebine času in prostoru, s čemer radio pridobi na ažurnosti in aktualnosti. Čeprav obstaja težnja po ustalitvi nekaterih

⁵⁴ Zakon o medijih določa 30% delež lastne produkcije, Zakon o RTV pa 50%.

oddaj na »časovnico«, pa shema ni zakoličena. Poslušanje postane sekundarno, »predalčkanje«, ki poslušalca bolj angažira pa je zanemarjeno. Če želi poslušalec slišati izbrano oddajo, ki v programu nima natančno določenega mesta, mora program spremljati bolj ekstenzivno. (glej Krišelj, 1993:11). Poslušalcu olajšajo izbiro s tem, da v pozdravu (ob 8.15, 13.25 in 16.10) najavijo okvirno strukturo programa, ki pa se lahko vsaj delno ali povsem spremeni. Ta odprti koncept omogoča lažjo prilagodljivost izjemnim časovnim normam, zmanjšuje subjektivno pogojen časovni zamik, v ospredje pa potisne sekundarno poslušanje. Po programski strukturi se tako Val 202 približuje svobodnim programom⁵⁵, kot je jasno opredeljeno v Tabeli 5-1, ima pa še nekaj zametkov klasičnega radia, kar opredelim v [Prilogi C1](#) (pozdrav, osrednji vsebinski del, zaključek in časovno programirane tematske oddaje), pri katerem ima vsaka oddaja svoje mesto in svoj natančno določen čas. Boris Bergant pravi, da je še vedno preveč zakoličen in predvidljiv, da potrebuje več eksperimentiranja. (Bergant, 2003).

Približujeta se mu jutranji na prvem programu in nočni program. (glej Krišelj,1993/94:9). (glej [Prilogo C2](#)). Na Valu 202 je zelo pomemben jutranji pozdrav oziroma predaja. Dnevni urednik v klepetu z jutranjim urednikom dokaj natančno predstavi dnevni program⁵⁶. Poleg obveznih najav napove možne strukture programa, ki se lahko delno ali popolnoma spremenijo. Program je zgrajen iz nosilnih tem glede na vsebinski koncept Vala 202 (prevladuje aktualna tema dneva po dogovoru v uredništvu).

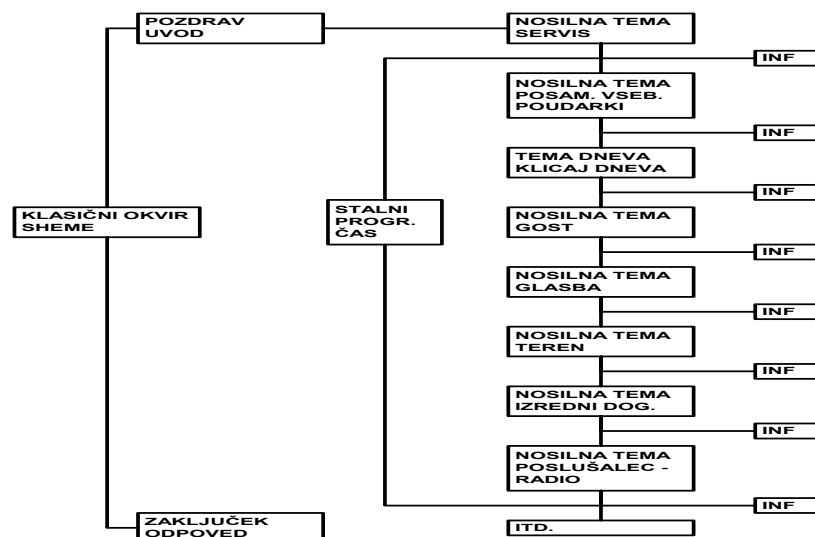

Tabela 5-1: Struktura svobodnih programov (programski sistemi, zgrajeni po desk sistemu). (glej Krišelj,1993/94:8a, 11a).

⁵⁵ Nosilne teme radijskega programa.

⁵⁶ Z novim letom 2002 je dnevni urednik od 8.30 so 19.00.

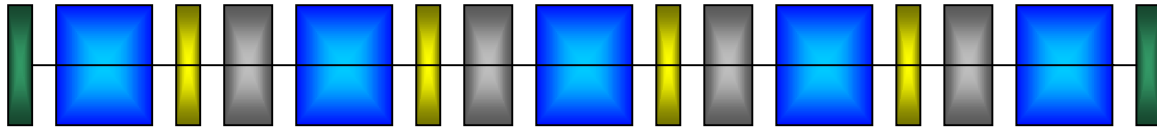
Prepletajo se servisne informacije (vreme, kulturni koledar, novice, promet), prispevki, pogovori, glasba, oglašanja s terena in izredne informacije, ki lahko spremenijo strukturo programa in postanejo glavna tema. (glej Krišelj, 1993/94). To je prehod od shematskega na tematsko načrtovanje. »Predalčkanja« je na Valu 202 sicer kar nekaj, vendar dinamična in nezavezujoča shema omogoča preizkušanje in uveljavljanje novih radiofonskih prijemov. Oblika močno vpliva na vsebino. (glej Kos, 1990:24). Bergant opozarja, da je program še vedno premalo sodoben in da se mora bolj prilagajati dogodkom kot zakoličeni shemi. (Bergant, 2003). Program nastaja po zapletenem sistemu sinergije med uredništvu in različnimi radijskimi službami. Glavnino pripravlja uredništvo Vala 202. Športna redakcija pripravlja prispevke in oglašanja s področja športnih dogodkov. Dnevno informativna redakcija oblikuje novice posebej za Val 202 (poleg rednih skupnih osrednjih informativnih oddaj), otroška in mladinska redakcija pripravlja oddaje in prispevke za otroke in mlade (Malčki o, Sence adolescence, Študentski Val) in glasbena redakcija, ki ustvarja glasbene oddaje in skrbi za glasbeno opremo Vala 202. Za servisne informacije skrbijo služba za obvestila in služba za prometna obvestila, Agencija RS za okolje, OKC-ji. Programske vsebine slovnično opremljajo lektorice, vendar novinarji premalo sodelujejo s to službo, kar se kaže v govorni kulturi. K strukturi programa pa prispevajo še oglasi, jingli, spoti, obvestila in druge servisne informacije. Novinarji valovske redakcije so za delo na programu razporejeni po mesečni shemi, kot prikazuje Priloga C3 ([glej Prilogo C3](#)). Glede na izkušnje in znanje delajo kot asistenti, dežurni novinarji, voditelji in dnevni uredniki. Za delo se skupaj z urednico dogovarjajo dnevno, ko na sestankih ob 8.30 (razen vikenda) določijo vsebino programa glede na dogodke minulega dne, predvidene dnevne dogodke, napovednikov, določijo tudi vsebine stalnih oddaj za teden vnaprej. Aktualne informacije se v program dodajajo sproti, o tem odloča dnevni urednik (8.30-19.00). Na rednih mesečnih sestankih se dogovarjajo o širših problemih, spremembah programa, uspešnosti dela, razširitvi ali krčenju programa. Pri nastajanju programa sodelujejo še napovedovalci, (moderatorji, spikerji) ki imajo posebno vlogo in tehnična ekipa v produkciji, na terenu in pri izvedbi programa v živo.

Program se oblikuje tudi glede na občinstvo. Vprašanje je le, v kolikšni meri dati možnost participacije občinstva pri oblikovanju programa. Obstaja namreč nevarnost homogenizacije in vulgarizacije okusov, kar bi posledično pripeljalo do padca kulturnih standardov in do sprememb moralno-vrednostnega sistema posameznika in družbe. Trivializacija kulture bi nosila mnoge negativne posledice za prihodnji razvoj družbe. (glej Pišlar, 1998:39).

5.1. SHEMA

Radio je širil in bogatil strukturo programa, daljšal čas oddajanja, uvajal nove vsebine, ustvarjalne profile in uvajal nove specifične radijske oblike. (Milenković, 1987:118). S tem so se oblikovale tudi določene zakonitosti, od načrtovanja sheme do oblikovanja programa. Programska shema je ogrodje vsakega radijskega programa, je strukturno-vsebinska razvrstitev posameznih oddaj. Krišelj opredeljuje shemo kot notranjo zgradbo programa, kot konstrukcijo, načrt in formo radijskega programa. Oblikovanje le-te je tehnično opravilo in je zrcalo potreb in zahtev, ki jih ima radijski program do poslušalstva. Shema je odsev podobe vseh segmentov družbe. Pogojena je s četrto absolutno dimenzijo, časom, od katere je odvisen razvoj radijskih programov. (glej Krišelj, 1993/94:2).

Programska politika Vala 202 določa vlogo, cilje in naloge ter sorazmerja funkcij v programskem prostoru, ki se kažejo v shemi (po minutah, dnevih, tednih, mesečnih, četrletnih....načrtih). Val 202 je sklenjena programska oblika, ki se trudi, ne imeti veliko formalizmov. Program je povezan, struktura je svobodna, omejitev je le časovna. Stalne programske termine naj bi imele le informativne oddaje. Od vseh treh programov RTV Slovenija je najbolj odprt program za poslušalce, predvsem zaradi kontaktnih oddaj. Shema Vala 202 določa več načinov sporočanja. Uporablja odprto in zaprto radijsko shemo. Odprta shema omogoča svobodno nenačrtovano oblikovan program, ki se prilagaja trenutnim dogodkom. Zaprta shema pa zahteva načrtovano in do sekunde natančno določen program. Radijska shema predvideva živost, neposrednost ali program, ki je posnet. Tako ločimo žive in v naprej posnete oddaje, zelo pogost način pa je tudi kombinacija obeh. (glej Pirc v Feltrin: 2003): *»Razvoj programskih shem sovpada z razvojem radia kot informativnega medija.«* Razporejanje vsebin na Valu 202 je zrcalo družbe, s tem pa so se oblikovale tudi določene zakonitosti. Programska shema je informacija o strukturi radijskega programa, ki nam pomaga pri odločitvi, kaj bomo poslušali. Radijski program Vala 202 sestavljata govor in glasba, ki nastajata v skladu z uredniško politiko, s tem pa s programskim načrtom in radijsko shemo, kar sem ponazorila s Sliko 5-2. Zaprta shema na Valu 202 določa radijska programska konstanta (glej Sliko 5-1). To so valovske novice, informativne oddaje. Za program Vala 202 pa je pomembna predvsem »živa« shema. Programirani časi niso fiksni, predvsem takrat, ko oddaje potekajo živo. Tako Val 202 izpolnjuje funkcijo fleksibilnosti in prilagodljivosti dogodkom in času, kot te funkciji določa radiu Krišelj. (glej Krišelj, 1993/94:6).

(Napoved/odpoved - Govorno-glasbeni programski deli - Napoved časa (včasih bilo fiksno, danes ni) - Informativne oddaje v stalnih programskih terminih ...ciklično ponavljanje.)

Slika 5-1: Grafični prikaz programa na Valu 202

Oblikovanje programske sheme je zelo zahtevno, mora biti vsebinsko uglasena, njeni sestavni deli pa razporejeni tako, da prihaja njihova funkcionalnost do popolne veljave. Programski delavci naj bi upoštevali funkcije radia (informativno, kulturno-zabavno, glasbeno, kulturno-umetniško) in programske fonde ter da so interesi recipientov čim bolj zastopani. (glej Kos, 1990:9).⁵⁷ Skelet programa določa frekvenco oddaj, razmerje med glasbo in govorom naj bi bilo 60-40, po zadnjih zahtevah 70-30, na Valu 202 pa se približuje razmerju 52:48. (glej [Prilogo C4](#)). Uspešno delovanje programske sheme lahko porušijo subjektivni (neustreznost kadrov, nezadostno poznavanje potreb in interesov poslušalcev) ali objektivni razlogi (finančna kriza RTV, zastarela ali dotrajana tehnična sredstva). Ugotovila sem⁵⁸, da se shema Vala 202 spreminja ne le zaradi potreb občinstva in aktualnosti medija, temveč, žal, tudi zaradi pomanjkanja sredstev za izvedbo programa.⁵⁹ Programu ne omogočajo izpolnjevanja zahtev po aktualnosti, informativnosti, kontaktnosti in oglašanj s terena, osnovnih funkcij javnega radia. Tako je shema vedno bolj osiromašena in prepuščena dobri volji zagrizenih in predanih valovskih novinarjev, ki želijo ohraniti program in pripravljajo oddaje in prispevke, se oglašajo s terena, čeprav za to niso ustrezno plačani ne motivirani. (Škrabec, 2003).⁶⁰ Tudi vodstvo tehničnih služb ugotavlja, da novinarji Vala 202 manj hodijo na teren, manj je reportažnega pristopa v živo, manj je pristnega stika z ljudmi. (Jauh, Krč, Škrabec, Štular 2003). Razmerje med danes in takrat je ena proti deset. (Jauh, 2004).⁶¹

⁵⁷ Glede na predpise iz Zakona o medijih mora Val 202 navesti namen izdajanja in temeljna vsebinska izhodišča za delovanje, kar je razvidno iz programske zasnove, kjer je navedeno, kakšen mora biti program, kakšna so lahko razmerja med vsebinami, obseg oglaševanja, odstotek lastne produkcije. (glej Pirc v Feltrin: 2003).

⁵⁸ Pogovori z novinarji, uredniki in tehnično službo.

⁵⁹ Predvsem so to zahteve vodstva RTV Slovenija po zmanjšanju stroškov, med katere štejejo tudi oddaje Vala 202.

⁶⁰ *Vodstvo RTV očitno nima posluha za tovrsten radijski program, čeprav se sedanje vodstvo radia bori za obstoj javnega nacionalnega radia.* (Štular, 2003). Ko berem pisma in uredniške dnevnike začetnih let, se mi zdi kot da se vse skupaj novinarjem Vala 202 še vedno dogaja. »Tehnika ni bila pripravljena...organizacijske nejasnosti...dali smo precej reklame...je precej živčno vzdušje, ustvarjajo pa ga posamezniki, ker kar naprej prihajajo z novimi zamislimi...vmes pa je tudi nekaj kompetenčnih zmešnjav...« (VAL 202, 1992). (glej [Prilogo C5](#)).⁶⁰

⁶¹ Val 202 je terenski radio in premalo uporablja tehnične možnosti, ki so na voljo. Nadomestil jih je med drugim tudi telefon. (Krč in Jauh, 2004).

6. ANALIZA PROGRAMA NA VALU 202

»Zjutraj smo najmočnejši. Profesionalno, obvladljivo, kakovostno in pluralno. Temeljna naloga je obogatitev življenja ljudi s kakovostnimi programi in storitvami, ki informirajo, izobražujejo in zabavajo. Zveni enostavno in prepričljivo. Zakaj ne? Enostavne rešitve so učinkovite.« (Lamprecht, 2003).

Val 202 je živ program, ki se prilagaja dogodkom, letnim časom in vsesplošni družbeni klimi. V osrednjem uredništvu ga oblikuje 11 (+1) redno zaposlenih novinarjev, 6 rednih honorarnih sodelavcev (pogodba) in 16 honorarnih prek študentskega servisa.⁶² Novinarji za oblikovanje programa uporabljajo številne vire. Po dogovoru na sestanku, ko so naloge razdeljene, se novinar loti dela. Na voljo ima osebni računalnik in na njem programe, ki mu omogočajo lažje delo. Poleg dnevnega časopisja in interneta je v veliko pomoč pri iskanju dodatnih informacij o dogodku tudi radijska dokumentacija v elektronski obliki, ki je zbir domačih in tujih časopisnih člankov (od leta 1970 naprej), fotografijo le-te si lahko ogledate v Prilogi C6 ([glej prilogo C6](#)). Za aktualno delo informativnih redakcij in dogajanje po svetu in doma novinar največ izve iz software programa Inews, ki omogoča vpogled in dostop do drugih redakcij in vsebin – STA, Reuters, tako v pisni kot avdio in video obliki. Prikazan je v Prilogi C7 ([glej Prilogo C7](#)). Ogled in poslušanje slednjih pa omogoča računalniški sistem Dalet, ki je namenjen produkciji vsebin (snemanje, montaža, presnemavanje, arhiviranje). Za iskanje glasbe v arhivu je na voljo program glasbeni arhiv.

⁶² Podatki: januar, 2004.

6.1. ANALIZA PROGRAMA PO ČASOVNICI

Sestavljajo ga trije konferencijsko⁶³ vodeni programski sklopi. Program poteka od 5. ure zjutraj do 24. ure, osrednje rubrike so na sporedu predvsem v dopoldanskem času. Jutro na Valu 202 (5.00-8.30), Dopoldne na valu 202 (8.30-13.00), Popoldanska redakcija- pas 1 (13.30- 16.00), Popoldanska redakcija- pas 2 (16.00-19.00), sledi večerni program do polnoči⁶⁴ in *Nočni program (24.00-05.00)*. Shema je zelo razgibana, na vpogled je v Prilogi C2 (11. teden 2004). ([glej Prilogo C2](#)). Poročila se do 8 ure zjutraj predvajajo s prvega programa, novice od 8.30 do 19 ure na uro. Načrtovanje programa je sestavljeno iz planiranja, produkcije in realizacije programa. Radio po 19. uri težko konkurira televiziji, približa se lahko le specifičnim zaključenim ciljnim skupinam. Kot kažejo številne raziskave poslušnosti (Mediana, Mediapool, Služba za trženje RTV Slovenija in Raziskave poslušnosti Radio televizije Slovenija) je radio najmočnejši zjutraj in dopoldne, ko glede številčnosti občinstva zagotovo preseg druge medije. Glavni razlog je mogoče ravno njegova funkcija »zvočne kulise«. Tako imenovani "prime time" torej ni kot pri televiziji v večernih urah, temveč predvsem v jutranjih med 7. in 9. uro. Mogoče bi v zakonu za radio moral veljati drugačen pravilnik v zvezi z oglaševanjem v tem času, saj je program Vala 202 ravno takrat z oglasi maksimalno zasičen.

6.1.1. Jutro na Valu 202 5.00 -8.30

Jutro na Valu 202 zaznamujejo različni pristopi voditeljev, ki so razpoznavni znak tega dela servisnega programa in valovska blagovna znamka. Kakšne informacije nam zjutraj najbolj koristijo? Kako naj načrtujemo dan, kakšno bo vreme, ali nam bo uspelo pravočasno priti na cilj, bomo spremenili razpoloženje, kje je še dovolj snega za smuko, kje je gneča na cestah? Te informacije vsebuje jutranji program, del tega je tudi informativni del, ki se do 8.30 prenaša s 1. programa. Ob 8. uri so Poslovne zanimivosti (Blanka Markovič), ob 8.15 se v studiu srečata jutranji in dopoldanski urednik, ko pokramljata o vsebini dneva na Valu. Vmesni čas pa voditelj izkoristi za bodisi satirične, svetovalne ali zabavne vsebine. Ko poslušalec prižge radijski sprejemnik, mora vedeti kateri radio posluša. Voditelji/ce uporabijo

⁶³ Konferencijske (fr. conferencier) je predavatelj, napovedovalec. Tisti, ki na odru napoveduje spored in umetniško povezuje posamezne točke (v kabaretu, teatru). Je oblika radijskega govornika, ki na specifičen način sodeluje s poslušalci prek mikrofona, je zelo osebno angažiran, potreben je osebni in govorni espri. Pomembna je vsebina in kultura jezika. (Verbinc, 1989:120, Krišelj, 1993/94:62).

⁶⁴ Svet RTV Slovenija je 24.12.1991 sprejel in potrdil programske sheme (Krišelj, 1993:157). Sheme so se spreminjale, vendar časovnice ostajajo v grobem enake. Večerni program je takrat trajal le do 23. ure.

tudi ankete ali kontaktne prvine za popestritev programa.⁶⁵ Jutra so spet bolj poslušana, kar nekaj časa je v tem delu dneva močnejši prvi program, čeprav je dnevni doseg Val 202 večji. Poslušalci se po zadnjih podatkih iz RPO 2004 vračajo nazaj k Valu 202. Ostale dele dneva vodi Val 202. ([glej prilogo C8](#)).

6.1.2. Dopoldanska redakcija 8.30-13.00

Dopoldanski program Vala 202 je najbolj poslušan del radijskega nacionalnega programa. Ob 8.30 so na vrsti razširjene novice, ki so nato na sporedu na uro do 18.30 ure. Sledi jim šport in prometno obvestilo. Glasba je nenehno programska vsebina. Koledarju kulturnih prireditev (Janja Zorman) sledi napoved radijskega sporeda (oboje berejo napovedovalci). Za ime minulega tedna lahko poslušalci glasujejo ob ponedeljkih še ob 8.55 in 9.55, pogovor z zmagovalcem v živo je na vrsti ob 12. uri. Ob 9. uri (če) je EPP oddaja. 9.35 je čas za Popevki tedna. Ponavadi se termin ob 11. uri zapolni z nepredvidenimi aktualnimi dogodki. Ostale vsebine se oblikujejo po dogovoru z dnevno urednico/kom. V Tabeli 6-1 so rubrike stalnice.

ura	Pon.	Tor.	Sre.	Čet.	Pet.	Sob.	Ned.
9.00	EPP?		EPP?	EPP?	Minute za rekreacijo	Moja sošeska	Nedeljski izlet
10.00	Strokovnjak svetuje	Med poslovnimi krivuljami	Kje pa vas čevelj žulji	Razlaga z razlogom	Minute za avtomobilizem	Sobotna akcija	Gori doli naokoli
10.20 0.35					10.20-11.10 Valovska izvidnica (javljanja teren)		10.35 nedeljski gost
12.00	Pogovor Ime tedna	Vroči mikrofoni	Sredi Evrope	Aktualna tema	Izjava tedna	Pon. Zapisi iz močvirja	Pon.Petkove centrifuge
12.45			Povzetki žuljev				

Tabela 6-1: Dopoldanska shema.

6.1.3. Popoldanska redakcija- pas 1 13.30- 16.00

Po informativni oddaji danes do 13. sledi napoved radijskih sporedov. Ob 13.45 rubrika Gost izbira glasbo, ob 14. uri Kulturne drobtinice, 14.45 glasbena uganka, 15.10 Radio danes, radio jutri (napovednik). 15.30 je osrednja informativna oddaja Dogodki in odmevi. Ob torkih je ob 15. uri na sporedu oddaja o modi Visoke pete. 13.45 Malčki o...ob četrtkih, ob sobotah Kulturni val ob 14. uri in ob nedeljah v teh terminih šport.

⁶⁵ Ponedeljke vodi Mirko Štular (pripravi tudi glasovanje za Ime minulega tedna ob 7.55), torke Danila Hradil Kuplen, ki gosti gosta, srede poslušalci preživijo skupaj z Andrejem Karolijem, četrteke si izmenjujeta Matej Praprotnik in Miha Švalj, petke vodi Jure Longyka, sobote Simona Habič (izmenično), nedelje (izmenično po dogovoru). Seznam velja za leto 2004.

6.1.4. Popoldanska redakcija- pas 2 16.00-19.00

Zdi se, kot da bi glavne vsebine našle mesto le v dopoldanskem programu, kot da bi se program nehal ob 13. uri. (Škrabec, 2003). Popoldne sicer ljudje radio poslušajo manj, a vseeno dovolj, da bi popoldnevom namenili tudi nekaj aktualnosti. Zgoščenost Valovskih aktualnih vsebin je popoldne in zvečer manjša. Popoldne je večinoma namenjeno športu in glasbenim oddajam. Vsako tretje sobotno popoldne je Terškovo.

ura	Pon.	Tor.	Sre.	Čet.	Pet.	Sob.	Ned.
16.15	Popevki Tedna	Popevki Tedna	Popevki Tedna	Popevki Tedna	Popevki Tedna	Popevki Tedna	Popevki Tedna
16.30	Telstar	Zapisi iz močvirja		16.20 Slo top 30	Petkova centrifuga		(šport)
17.00			Tri popevke Zvoneta Tomca	Country glasba	Glasovanje za novi popevki tedna		(šport)
17.40	Športna zgodba	Športna zgodba	Športna zgodba	Športna zgodba	Športna zgodba		(šport)
18.00	Hip Hop	Pogovor z dopisnikom	Ekspres	Študentski val			Morda niste vedeli
18.45	Črna kronika	Črna kronika	Črna kronika	Črna kronika	Črna kronika	Črna kronika	Črna kronika
18.50	Večerni spored	Večerni spored	Večerni spored	Večerni spored	Večerni spored	Večerni spored	Večerni spored

Tabela 6-2: Popoldanski pas 2

6.1.5. Večerni program 19.00-24.00

V večernem programu, po večernem dnevniku ob 19. uri, se zvrstijo predvsem glasbene oddaje, navedene so v shemi, vsebinskih oddaj skoraj ni. Ob 22. uri je na vrsti Zrcalo dneva. V torek je na sporedu satirična oddaja Toplovod. V četrtek Proti etru, spet ta dež in edina oddaja za mlade Sence adolescence. Včasih je imel Val 202 več večernih vsebinskih oddaj.

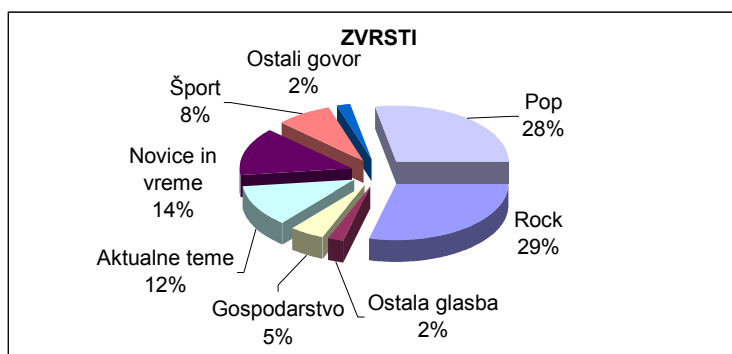
ura	Pon.	Tor.	Sre.	Čet.	Pet.	Sob.	Ned.
19.30	Od jazza do jazza	Na sceni		Sence adolescence	Stop pops 20 in novosti	Športna sobota	Top albumov
20.00	Cederama			Glasbena oddaja			Popularnih 40
21.00	Galerija	Toplovod	Zimzelene melodije		Nova elektronika		
21.30			Težka kronika				Na piedestal
22.30	V soju žarometov	Štos	Rock, Blues, Folk & Country	Proti etru, spet ta dež	Klub klubov (22.25)	Rock, Blues, Folk & Country	Drugi val
23.15	Film do polnoči						

Tabela 6-3: Večerni program

6.1.6. Nočni program 24.00-05.00

Val 202 ga prevzame s prvega ali regionalnih programov. Poteka od 1976 in ima približno 19% poslušalcev.⁶⁶ Sestava le teh se je spremenila (do 90ih so ga poslušali mlajši s srednjo, višjo ali visoko izobrazbo, po 1993 pa iz vseh skupin, predvsem nad 31 let). Stalni krog poslušalcev je zadovoljen tako z govornim, kot glasbenim delom nočnega programa, ki ga poslušajo predvsem zaradi nespečnosti. ([glej Prilogo C10](#)).

6.2. ZVRSTI PROGRAMA

Graf 6-1: Odstotkovno opredeljeni žanri na Valu 202 (EBU, 2003).

Tako Graf 5-1, kot Graf 6-1 prikazujeta zvrsti programa, ki se na Valu 202 prepletajo. Pri glasbi prevladuje pop in rock, govor je prisoten v novicah, servisnih informacijah, športu in aktualnih temah. Premalo pozornosti posvečajo znanosti, temam, ki so marginalne, posamezniku in socialnim temam, čemur je bil Val 202 naklonjen od začetkov. Govoru namenijo polovico programskega časa, drugi del je namenjen glasbi. Med idealnim razmerjem in dejansko situacijo je razlika. Dnevna razporeditev programa je razvidna v prilogi C9 ([glej Prilogo C9](#)).

6.2.1. Govor

Težko je človeku, ki ima nekaj povedati, a ne najde poslušalcev. Še težje pa je poslušalcem, ki ne najdejo nikogar, ki bi imel kaj povedati.« Bertold Brecht (Brecht, 1927).

Na valu 202 so bili v začetku govorci samo napovedovalci, ki so »servisirali« poslušalce. Njihova vloga pa je zamrla, deloma so jo prevzeli novinarji-voditelji v dopoldanskem in popoldanskem času in jutranji voditelji (tudi novinarji). Vedno več je trdega novinarskega

⁶⁶ 13% jih posluša programe Radia Slovenija, 7 % pa druge postaje. Upad je z leti viden zaradi boljše ponudbe televizijskih programov.

pristopa, manj profesionalnega govorništva. Govorna kultura je zelo pomembna, izražanje in logična gradnja besedila z razumljivimi, kratkimi stavki, pojmi in bogatim izrazoslovjem in interpretacijo. Napovedovalci uporabljajo tri tipe jezika: strogo knjižnega (novice in besedila, ki jih berejo), sproščen knjižni jezik (pozdrav, uvodi v razne prispevke, razširjene napovedi h glasbi) in improviziran govor (z gostom, prek telefona, z novinarji in reporterji na terenu). Na splošno velja pravilo BBC-ja: »piši glasno«. Govorna šola na Radiu Slovenija kultivira glasove napovedovalcev več kot dve leti, novinarjev leto dni, kar ne pomeni, da je govorec, novinar zrel za samostojni govor v eter. Voditeljev glas je povezava med oddajo in poslušalstvom, z glasom si postaja pridobi zaupanje, saj poslušalci radio poslušajo z dušo (glej Wilby, Conroy, 1994:10), Crisell pravi, da radio spodbuja domišljijo (glej Crisell, 1994:7). Glas govorca je njegova osebna izkaznica, izraz značaja. Od glasu je odvisno ali bodo poslušalci zaupali in verjeli govorniku ali ne. *"Glasovi in osebnosti ustvarjajo človeško podobo radija. Ne zidovi. Ljudje!"* (Wilby, Conroy, 1994: 63). Govorne oddaje se prepletajo z glasbo. Pri bolj lahkotnih vsebinah je pod govorom vedno podložena primerna glasba, prav tako pri servisnih rubrikah (vreme). Pri resnih oddajah je tudi način govora bolj resen, glasbene podlage ni, oziroma naj je ne bi bilo. Govor je prilagojen namenu oddaje in času (ponoči bolj umirjen, zjutraj živahnejši, prijazen, čez dan razpoloženjski).

6.2.2. Kontaktne oddaje

Najpomembnejša radijska programska prelomnica je začetek neposrednih reporterskih telefonskih oglašanj s terena in uvajanje kontaktnih oddaj. Programski tok je z improvizacijo in aktualno reakcijo na dogodke omogočal vzpostavitev neposrednega stika s poslušalci. Že leta 1972 se je Val 202 začel kot kontaktna oddaja. *»Radovednost in navdušenje za spremembe pa sta pri tehniki zbudila žilico za nekaj tehničnih dopolnitev in tako smo že prvi dan oddajanja Vala 202 vključevali v program telefonske pogovore. Po Ljubljani in okolici je krožil karavan z UKV zvezami za neposredna oglašanja.«* Nace Pugelj. (glej Val 202, 1992:15). Participacija poslušalcev v programu Vala 202 je pomenila povečano stopnjo demokratizacije in neposrednosti, živosti, programski sproščenosti in odprtosti. Neposredne kontaktne oddaje privabijo več poslušalcev, saj le ti lahko s sodelovanjem v etru ustvarijo javni diskurz in omogočajo interaktivnost. Flesch je leta 1926 zapisal:

»Prav je, da iznajdbo radia primerjamo z izumom tiska kot posrednika duhovnih in umetniških dosežkov. Ima pa radio prednost v živem posredovanju. Človek se obrača na človeka z živo besedo. In to je najbolj zaželen cilj radia, da zbudi občutek skupnosti

in medsebojne povezanosti milijonov ljudi. Če se radiu posreči biti prijatelj in zaupnik poslušalca, bo dosegel, da bodo poslušalci bliže drug drugemu, ker imajo skupnega prijatelja-radio«. ⁶⁷

S kontaktnimi oddajami se je radijski program izvil iz čeljusti klasične sheme in postal bolj svoboden in dinamičen, bolj demokratičen, odprl je pot kreativne improvizacije. Že revolucionarna misel Bertolda Brechta o spreminjanju radia iz sredstva distribucije v sredstvo komunikacije napeljuje na zamislijo o kontaktnosti radia. (Brecht, 1978:58). Poslušalca spremeni v pošiljatelja sporočila, tako posebjeno neposredno sodelujejo pri nastajanju programa. (Klarin v Kos, 1990:25). Negativna lastnost kontaktnosti pa je redundanca, ko prihaja do informacijske entropije, različni poslušalci o neki temi ponavljajo že znane informacije. Paziti je treba, da raven zabavnosti ne seže v skrajnosti, saj bi bila posledica slabša kakovost programa. Kontaktnost je lahko posredna ali neposredna. Najpomembnejšo vlogo ima moderator, s katerim se poslušalci lahko identificirajo. (glej Barašin, 1993: 35).

Svetovalnim in kontaktnim oddajam je na Valu 202 namenjeno približno 12% prostora (MO, 7.2.2002) in so ogrodje programa Vala 202. Večina ima že dolgoletno tradicijo in zveste poslušalce. Delimo jih na: **terenske v živo** (novinar, reporter se oglašja s terena- oddaja v celoti speljana s terena, oglašanje storno, oglašanje prek telefona) in **studijske** (novinar v studiu pripravi temo, poslušalci se prek telefona vključijo v program). (glej Barašin, 1993:46). Žanrsko pa jih lahko delimo na tri žanrsko različne skupine: **kontakt s poslušalci v oddaji** (nagradno vprašanje, odprti telefon, anketa, uganka), **zabavne kontaktne oddaje** (z glasbeno podlago- Popevki tedna), **kontaktne oddaje z aktualno družbeno-politično vsebino** (brez glasbene podlage- Izjava tedna, aktualna tema, Vroči mikrofon), **svetovalni servis** (Strokovnjak svetuje, EPP -čeprav ne gre za novinarsko delo). Ena prvih kontaktnih oddaj Vi sprašujete – strokovnjak odgovarja (1975) je še vedno pomemben del programske sheme in je vzorčen primer telefonske kontaktne oddaje s poslušalci (pozneje imenovana Strokovnjak odgovarja, danes **Strokovnjak svetuje**). Oddaja temelji na pogovoru voditelja s strokovnjakom o določeni temi. K sodelovanju so vabljeni tudi poslušalci. Oddaja je zelo radiofonska, polna vprašanj poslušalcev, uspeh pa je odvisen od spretnosti novinarja in gosta. Še: **Vroči mikrofon**⁶⁸, **Aktualna tema**⁶⁹, **Izjava tedna**⁷⁰, **Popevka tedna**⁷¹.

⁶⁷ Medijski odmev, oddaja na tretjem programu radia Slovenija: »Pričakovanja ob radiu 20 let.«

⁶⁸ V studio povabijo gosta, ki odgovarja na vprašanja, povezana z natanko določeno aktualno temo, k sodelovanju povabijo tudi poslušalce. (torek ob 12. uri, prej petek ob 11. uri).

⁶⁹ Iz torka na četrtek- povabijo gosta, ki je odgovoren, da je do zapleta prišlo. O vključevanju poslušalcev v oddajo odloča voditelj.

6.2.3. Informativne oddaje

Val 202 ima lastne Novice na Valu 202 vsako uro med osrednjimi oddajami, ki jih pripravlja dnevno informativna redakcija Radia Slovenija (turnusno delo novinarja/ke in dežurstva). Na sporedu so vsak dan med 8.30 in 18.30. Ob pol devetih zjutraj so najbolj razširjene, sledijo jim servisne informacije (temperature, poročilo o prometu z RDS označbo)⁷². Zdaj je struktura novic bolj podobna strukturi prvega programa, na začetku pa je imel Val 202 še "zanimivo" novico, ki pa se je z leti izrodila. (Grošelj, 2003). Novice so opremljene z glasbeno podlago in številnimi tonskimi posnetki, s čimer so bili poslušalci sprva nezadovoljni. (Pirc, 2003). Moti jih glasbena podlaga, »jingli« med novicami, še najbolj pa oglasi po novicah (Zakon o medijih ne dopušča oglasov tik ob informativnih oddajah, sploh pa ne brez ustrezne glasovne oznake), ki so ponavadi na sporedu po športu in vremenu in pred prometom (promet je namreč servisna in ne vsebinska informacija, zato ni del novic). Poslušalčeve navade se težko spreminjajo, a so spremembe pri sporočanju pozneje kar dobro sprejeli. Grošelj pravi, da je nevarno, če sponzorstvo skuša vplivati na poročanje in da bi sprememba dodajanja glasbe lahko bila posledica komercializacije, dodaja pa, da je vrednota kvalitete pomembnejša. Val 202 tako ne izgubi nič javnega. Novice so bolj radiofonske, profesionalne kot pri (vedno bolj močnih) mrežah informativnih programov⁷³, ki dejansko kopirajo novice in prevzemajo shemo Radia Slovenija in jih predrugačene objavljajo.

Osrednje radijske informativne oddaje pripravljajo dnevno-informativna, aktualno-politična, zunanje-politična, športna, kulturna, otroška, glasbena redakcija in druge. Glavne informativne oddaje so: Prva jutranja kronika ob pol šestih, Druga jutranja kronika ob sedmi uri, Danes do trinajstih ob enih popoldne, ob 16 uri in 30 minut je na sporedu oddaja Dogodki in odmevi, ob 19. uri je na sporedu Radijski dnevnik, ob 22. uri zvečer pa Zrcalo dneva. Val 202 se ob teh terminih »preklopi« na prvi program. *»Na 1. programu so novice v klasični obliki, strogo, resno brane, nacionalne, na Valu 202 so lahkotnejše, podložene z živahno glasbo, na 3. programu pa krajše.«* (Grošelj, 2003). Vida Šrot ugotavlja, da se je interes za informativne oddaje od leta 1991 zmanjšal za tretjino. Obsegi poslušalcev se niso spremenili,

⁷⁰ Na sporedu v petek in traja 15 minut. Že 11 let je med najbolj poslušanimi oddajami Vala 202. Osnovno pravilo kontaktnih oddaj s politično vsebino je, da od poslušalca zahtevajo ime in priimek. Asistent že ob sprejetju klica voditelju na ekran napiše ime in priimek klicatelja. V tej oddaji naj bi vsak povedal, kar si misli. Pogosto pa morajo poslušalce opozarjati na etična merila in pravila lepega vedenja, da ne bi kršili zakona, žalili druge, drugače so izključeni iz oddaje.

⁷¹ Leta 1989 je s petkovo popevko meseca na Valu 202 začel Robert Peressutti, asistiral mu je Andrej Karoli, ki je leta 1993 postavil novo shemo oddaje in jo poimenoval Popevka tedna. Na sporedu je vsak petek ob 17. uri, najprej sledi predstavitev glasbenih predlogov (po izboru voditelja), treh na domačem in treh na tujem delu lestvice, potem pa je na vrsti glasovanje. Gre za zabavno glasbeno oddajo s klasično obliko, glasbeno podlago, vmesnimi spoti in seveda prepoznavnim voditeljem, ki mu je v teh letih uspelo ustvariti svoje občinstvo. Voditelj s svojevrstnim načinom vodenja klepeta s poslušalci.

⁷² Pripravlja ga turistično-informativna redakcija.

⁷³ Infonet, Krpan.

le delež anketirancev, ki ne iščejo informacij na Radiu Slovenija, čemur botrujejo mreže in nove radijske postaje z informativnim programom.⁷⁴ Iz Slike 6-4 je razvidno, da sta najbolj poslušani Druga jutranja kronika in oddaja Dogodki in odmevi. Mlade odbija predolgo govorjenje in obravnavanje političnih tem, še ugotavlja Šrotova. Malce manj kot 30% poslušalcev spremlja informativne oddaje v avtomobilu (400.000), če je voznik sam, gre za pozorno poslušanje. Delež poslušalcev posluša lokalne postaje zaradi aktualnih domačih dogodkov, delež pa komercialne (Šrot, 2002a).

Delež poslušalcev osrednjih informativnih oddaj radia Slovenija /izjave anketirancev, poslušajo vsaj enkrat na teden/		
	12.junij 1991 anketiranci v %	12.junij 2002 anketiranci v %
<i>Prva jutranja kronika</i>	30	26
<i>Druga jutranja kronika</i>	42	37
<i>Danes do trinajstih</i>	29	21
<i>Dogodki in odmevi</i>	51	34
<i>Radijski dnevni</i>	28	24
<i>Zrcalo dneva</i>	12	15
<i>- ne poslušam nobene od teh informativnih oddaj</i>	7	27
<i>- ne poslušam radia</i>	1	4
<i>Število anketirancev</i>	362	643

Slika 6-1 Delež poslušalcev osrednjih informativnih oddaj radia Slovenija (RPO, 2003).

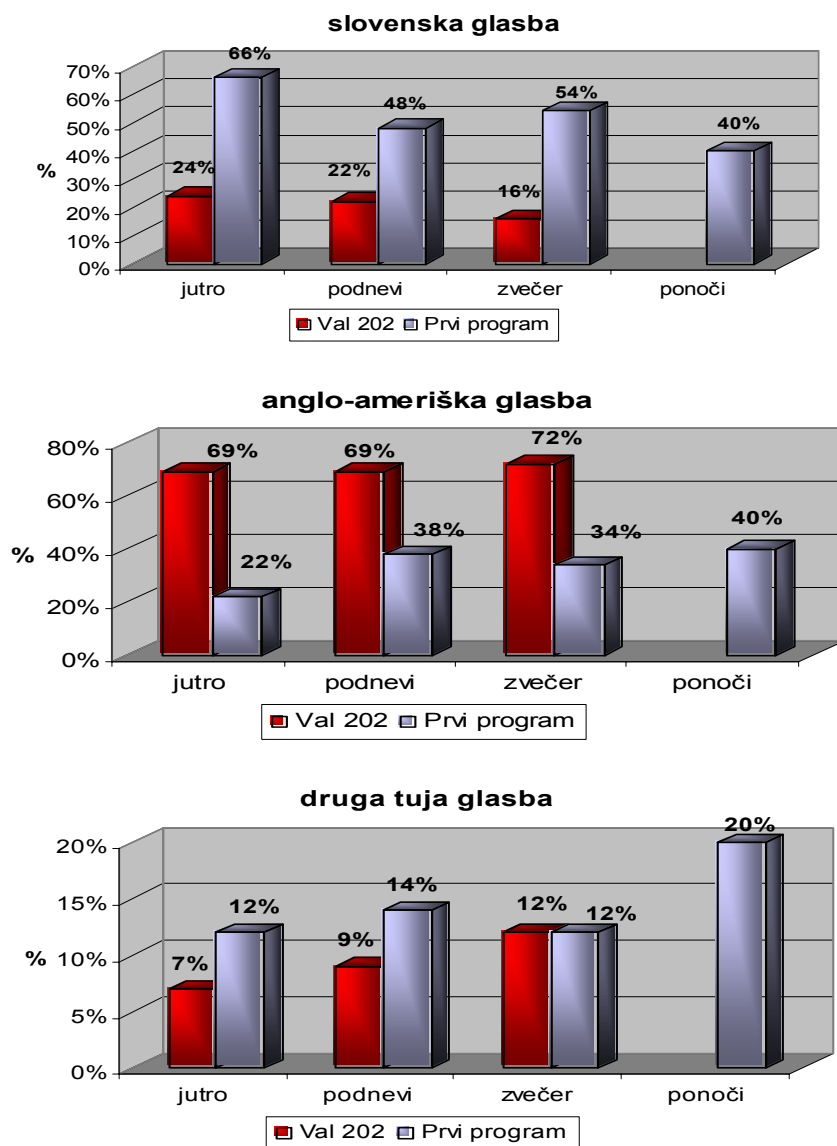
Koliko prebivalstvo uporablja informacijsko ponudbo množičnih medijev je odvisno od razširjenosti tiska, slišnosti medijev in možnosti spremljanja televizijskih programov, navaja Šrotova in ugotavlja, da dosegljivost pri nas ni vprašljiva.⁷⁵ (Šrot: 2002a). Iz tega lahko sklepam, da so novice na Valu 202 pomemben vir informacij za poslušalca, saj omogočajo hitro posredovanje sporočila (v eni uri) in aktualnost. Kredibilnost pa zagotavlja tradicija Radia Slovenija, zakonitosti javnega medija in konec koncev tudi ustrezno šolanje kadrov za opravljanje tega dela.

⁷⁴ Tudi količina informacij vpliva na sprejemanje. Radio Slovenija je imel lani za 7 minut več informativnega programa (3 ure in 18 minut) kot leta 1991. Večja količina informacij, kot ugotavlja Vida Šrot, seže do več poslušalcev, ki lahko informacije poslušajo dlje. Preveč informativnih oddaj in »kratkih« poročil, ki dolgo trajajo, kot jih imenuje, pa lahko doseže nasprotni učinek. To vprašanje s pojavi ravno za oddaje na Valu 202, ki mejijo na informativne oddaje, oziroma jih poslušalstvo tako dojema.

⁷⁵ Raziskave občinstva so pokazale, da se prebivalstvo kratkoročno in dolgoročno največ informira v obdobju ogroženosti (potresi, Černobil, poplave, nekajdnevne slabe vremenske in prometne razmere ali iz družbenih razmer (nemiri na Kosovu), mitingi resnice v bivši Jugoslaviji, osamosvajanje Slovenije). Od ožjega zanimanja za politično dogajanje pa je odvisna uporaba medijev. Poleg tega Šrotova navaja še, da na spremljanje medijev vplivajo tudi življenjske razmere.

6.2.4. Glasba

Val 202 daje največ prostora kakovostni sproščujoči glasbi, koncertom in glasbenim prenosom. Predvaja vse žanre in raznorodne vsebine zabavne glasbe, ne predvaja narodno-zabavne glasbe.⁷⁶ V zadnjem času stopa v ospredje tudi slovenska glasba. V času rock'n'rolla je Val 202 odigral pomembno vlogo generacijskega radia, danes pa mu to vlogo prevzema komercialni spekter. Sestavo glasbe ponazarja Graf 6-2.

Graf 6-2: Sestava glasbe na prvem programu Radia Slovenija in na Valu 202 v 1. polletju leta 2003 (42 vzorčnih dni). (RPO, 2003).

⁷⁶ Uporaba le te je dovoljena le v skladu z uredniško politiko takrat, ko je izrecno potrebna za izboljšanje kakega prispevka, ko gre za radijski oglas ali ko gre za predstavitevno oddajo. Na primer za oddajo »Sredi srede«, ki je predstavljala Golico, je bila uporabljena narodno zabavna pesem Na Golici.

»Teško je pripraviti glasbo, da bi sestavljala celoto...70% je najširšega pop- rocka, ostalo pa so nepogoste zvrsti, čisti rock, hip-hop, rap. Čez dan se to ne opazi, razen v treh ali štirih specializiranih rubrikah. Zvečer imamo pa vse, od »čistokrvnega« jazza do hip hopa, do rapa, metala, elektronske glasbe, bluza, country-ja...« (Karoli, 2004). Na vseh treh programih je glasbe okoli 63 % (15.000 ur /leto) Na Valu 202 je v celoti 23% slovenske glasbe (na prvem prevladuje), 69% anglo-ameriške in 8% druge tuje glasbe kot je razvidno iz Grafov 6-2. Približno 10 glasbenih urednikov, kot je razvidno iz Priloge C11 ([glej prilogo C11](#)), glasbeno shemo oblikuje smiselno in tematsko, zato vsak grob poseg vanjo zmoti urednika, ne pa tudi poslušalca (razen res grobih), ki nekega smiselnega sklopa ni sposoben zaznati. Ima le vtis glasbene kulise (v nasprotju s profiliranimi tematskimi oddajami). Glasbo v arhivu uredniki iščejo s »software« programom, ki omogoča preglednejše informatizacijsko iskanje zelene glasbe. Shemo oblikujejo subjektivno glede na znanje in spremljanje ponujenega glasbenega gradiva založb in s spremljanjem domačih in svetovnih lestvic. Protiutež subjektivni izbiri urednika pa so standardizirane glasbene raziskave, ki jih imamo pri nas le peščico. Vsaka radijska postaja si želi prek glasbe pridobiti poslušalca, saj je glasba odločilna za uveljavitev na radijskem trgu. (MO, 16.5.2002 in glej RPO, 2003).

Glasba na Valu 202 prevzame »besedo« v večernih terminih na Valu 202, ko so na sporedu tematske oddaje za različne glasbene okuse. Iz Priloge C12 je razvidnih kar nekaj oddaj ([glej Prilogo C12](#)): Hip- Hop, Od jazza do jazza, Cederama, Galerija, V soju žarometov, Film do polnoči, Na sceni, ŠTOS, Expres, Težka kronika, Arhiv Zvoneta Tomca, Rock, Blues, Folk, Country, lestvica Slo top 30, Country, Nova elektronika, Klub Klubov, Stop pops 20 in novosti, oddaja Janeta Webra, Top albumov, Popularnih 40, Bilo je nekoč, Na Piedestal in Koncertni Piedestal (predstavitve različnih glasbenih žanrov, intervjuji, art, kult), Drugi Val. Vedno bolj se uveljavlja formatiranje radijskih postaj, s tem glasba kot osrednja vsebina radijskega programa vedno bolj določa format posamezne oddaje in njenega občinstva. Da bi glasbo čimbolj prilagodili željam poslušalcev, že dolgo ne zadošča le občutek glasbenega urednika, temveč tudi glasbenih raziskav, ki pa jih pri nas ni. (MO, 16.5.2002). Pogosto se srečujemo z vprašanji, zakaj se določena skladba predvaja večkrat na dan in zakaj le ta ter zakaj nekaterih sploh ne slišimo. Po zakonu mora Radio Slovenija zagotavljati 10% domače vse produkcije. Andrej Karoli opozarja na izračun:

Bruto program (10%)	2,4 ure	24 ur glasbe	veliko
Neto program	42 minut	7 ur glasbe	8-15 skladb

Razvidno je, da se 10% domače glasbe zvrsti v 42 minutah, kar ni ravno vzpodbudno. »Val 202 je bil magazinski program, sprva vkljenen v strogo predpisane odstotke različnih zvrsti in izvora predvajanega..., ki so sčasoma zvoedeneli.. .tudi zaradi nikoli urejenega polnjenja in obnavljanja glasbenega arhiva.«⁷⁷. Glasbeni uredniki na Valu 202 pravijo, da program ne izpolnjuje javnega poslanstva, saj ne širi in ne obnavlja svojih arhivov kakovostne zabavne glasbe že tri leta (vodstvo je ukinilo nabavo nove kakovostne glasbe BBC Top of Pops in ameriški Hit disc). Tudi glasbe iz drugih držav ni. S tem je največ izgubil. Uredniki so prisiljeni, znajti se po svoje in predvajajo promocijske zgoščenke in zgoščenke založb.

Čeprav je glasba temeljna sestavina vsakega programa, ji radijci namenjajo premalo pozornosti. To se opazi v programu samem, v programskih konceptih. (Pirc, 2003). V Valovski spletni mnenjalnici in forumu sledimo številnim razpravam o kvaliteti glasbe, čeprav ne gre za reprezentativni vzorec. Podobno ugotavlja v raziskavah tudi Šrotova. Popularne glasbe je sicer več kot včasih, vendar jo redko spremlja komentar, napoved ali ustrezna označba, pravi. Ugotovila sem tudi, da je v dnevnem času preveč identične »mainstream« glasbe z lestvic, ki se ponavlja. Vsi žanri v dnevnem programu očitno niso zastopani zaradi popularizacije. Zelo pomembni so koncerti v Studiju 14 in glasbene oddaje- Izštekani, ki so edinstveni v slovenskem radijskem prostoru in s tem odlika Vala 202 kot javnega radia.

6.2.5. Razmerje med govorom in glasbo

»Morala bi se izenačiti ponudba govora in glasbe, ne govorim o odstotkih, ampak vsebinsko.« (Karoli, 2004).

Na valu 202 skušajo zagotavljati določeno razmerje med govorom in glasbo 60% - 40% v korist glasbe, čeprav presega postavljene normative 70% - 30% v korist govora. Glasbeni uredniki poudarjajo, da je težko *»če ti nimaš, a) prostora, da bi z glasbo nekaj povedal in b) da se glasba konceptualno tepe z govornim delom programa, nimaš kaj... Radijski program je celota. Ni govor pa glasba, ampak je radijski program. Najtežje je uskladiti to dvoje.«* (Karoli, 2004). Jani Kenda (Val 202: 1992:23) očita, da je govor glasbo povozil in da si zato Val 202 ni ustvaril oprijemljive glasbene identitete. Stremi k enakopravnosti govora in glasbe. S slednjim se strinja tudi urednica Darja Groznik. Uredništvo Vala 202 in glasbeno uredništvo se premalo povezujeta pri oblikovanju programa. Andrej Karoli pravi, da bi morala shema (ne vsebina) govornega dela biti natančneje določena, kar bi pripomoglo k natančnejšemu

⁷⁷ Val 202: 1992:23.

planiranju celotnega programa.⁷⁸ To argumentira z ne-spoštovanjem glasbe kot programske vsebine. Izpostavlja, da je nemogoče oblikovati glasbeno shemo, saj jo predvideni ali nepredvideni govor podre in se zlomi dramaturški lok. Glasbeni uredniki tako glasbo le pripravijo »bruto za neto« in pokrijejo programski pas, za katerega so zadolženi. Problem, ki ga nenehno poudarja Karoli, je, da se govorni del programa ustvarja ločeno od glasbenega. Če recimo odpade govorni del, je glasba že pripravljena, tako da je vedno na voljo, »nisem še slišal, da bi kdaj glasba odpadla«. (Karoli, 2004). Sistem ne deluje. (Škrabec, 2003).

Na Valu 202 se glasba prepleta z govorom tudi kot podlaga (vreme, napoved prispevka, v novicah) ali vmesnik med dvema govornima entitetama. Glasba se na tak način lahko uporablja le pri magazinskih v naprej pripravljenih oddajah. Karoli še pravi, da je »preden nadaljujemo, si privoščimo še glasbeni predah«, med kakšno aktualno oddajo neustrezno.

6.2.6. Šport

Športno uredništvo Radia Slovenija je najstarejše specializirano uredništvo nacionalnega radia. Prvi športni dogodek je radio prenašal že po sedmih mesecih delovanja. Na Valu 202 je prisoten že od začetka. Šport na Valu 202 so zaznamovali uspehi v alpskem smučanju in legenda reporterstva Franci Pavšer. Urednik je Dare Milič. Radijsko uredništvo za šport redno spremlja vse pomembnejše športne dogodke doma in v tujini za Val 202. Najbolj pogosta so oglašanja s prizorišča, posamezne športne dogodke pa spremljajo tudi iz studia. Med komentarjem jim tehnika omogoča »mednarodni ton«- s prizorišča, tako da je poročanje še bolj slikovito. Največ športnih dogodkov je konec tedna, zato je tudi na Valu 202 konec tedna več športnih prenosov, oglašanj, spremljanj tekem in športno profiliranih oddaj, ki jih pripravlja devet novinarjev, honorarno pa pri izvedbi programa sodeluje še kakšnih 20 ljudi (Športna sobota, Nedeljsko športno popoldne ipd). Vsako leto pripravijo tudi odmevno akcijo Športnik leta (zime, poletja). Glede na športno kulturo Slovencev je šport na nacionalnem radiu zelo spremljan program, še posebej, če ni televizijskega prenosa dogodka. Po raziskavah poslušalci najraje spremljajo alpsko smučanje, atletiko, smučarske skoke, nogomet, avtomobilizem in druge športe. Največ mladih poslušalcev spremlja nogomet in rokomet, tenis in odbojko, starejši se bolj navdušujejo nad atletiko in umetnostnim drsanjem. Poslušalci radiu pri poročanju o športu in prenašanju športnih dogodkov pripisujejo pomembno vlogo. Največkrat nenačrtovano v avtu in v službi spremljajo predvsem šport v informativnih oddajah. Interes na splošno pa ni tako velik, kar 7 krat več ga spremljajo na televiziji. Radio je

⁷⁸ Na BBC-ju odpuščajo delavca, če podaljša prispevek ali novice čez dogovorjen čas.

pač za šport predvsem hitri posrednik rezultatov. Poslušalci so ga v anketi uvrstili za informativnimi vsebinami tako v tujini kot doma, vremenom in kulturo. (RPO, 2001-2002).

Sodelovanje med Valom 202 in športnim uredništvom poteka na več ravneh. Na uredniškem sestanku se urednika obeh redakcij dogovorita, katere dogodke bodo novinarji spremljali in o njih poročali na valu 202. Dogovori se tudi oblika poročanja in dolžina prispevkov, predvsem za predvidena oglašanja. Pripravijo tedenski načrt. Redne športne rubrike so na sporedu vsako jutro Športna zgodba 6.40, daljše poročilo po novicah ob pol devetih, nato pa je šport do večera (ko se ponavadi športni dogodki odvijajo) del osrednjega informativnega programa in posebnih oddaj. Na valu 202 neposredna javljanja, popoldne pa ponavadi spremljanje tekem in posebna športna oddaja 17.40.

6.2.7. Servisne informacije

Na Valu 202 so pomembne servisne oddaje, ki posredujejo splošne informacije, namenjene različnim kategorijam poslušalcev in hkrati konkretne odgovore na vprašanja poslušalcev. Mednje sodijo prometna obvestila, vremenske napovedi, posebne »servisne« oddaje (strokovnjak svetuje). Servisnemu radiu bi lahko rekli difuzija koristnih informacij. (glej Kos, 1990:84). Pomen teh oddaj je, da povežejo poslušalca z viri informacij, ki jih iščejo. Radijski servisi imajo lastnosti: recipročnost odnosa, preglednost strukture in potreb poslušalca, dvigujejo ugled in neposrednost. Prometne informacije sledijo po informativnih oddajah ali novicah. Nujne prometne informacije se posredujejo v program takoj. Služba deluje 24 ur, naredi 30 zbirnih prometnih poročil na dan. Pri delu si pomagajo s podatki DARS-a, policije in AMZS-ja ter voznikov (akcija voznik-vozniku). Novinar ima na Valu 202 možnost prometno poročilo prebrati z zaslona računalnika prek programa, če je na informacijo opozorjen. Tako se skrajša čas med dogodkom na cesti in objavo poročila, pred in za katerim se posreduje RDS. Poleti so prometna poročila (od leta 1998) tudi v tujih jezikih.

6.3. RADIJSKA PRODUKCIJA

Za izvedbo programa poleg novinarjev, voditeljev, napovedovalcev in urednikov skrbijo tudi službe Radijske produkcije. **Tehnična produkcija programov:** Skupina dnevnega obrata skrbi za tehnično izvedbo predvajanja programa, tudi Vala 202, kar pomeni, da zvokovni realizator (včasih smo mu rekli tonski mojster) skrbi, da radijski program Vala 202 med 5 in 24. uro teče. Predvaja prispevke po dogovoru z uredniki in voditeljem, oddaje, skrbi za

predvajanje glasbe in oglasov po vnaprej določeni delovni shemi in za preklope med prvim (informativne oddaje) in drugim programom. Gre za tri izmensko delo po pasovih. Skupaj s Skupino za govorna snemanja predvajata in izdelujeta radijske oddaje, Skupina za glasbena snemanja in režirane oddaje pa ima poleg radijskega tudi širše poslanstvo, ki je povezano z izdelavo zvokovnih matric za glasbene založbe, ozvočenj velikih prireditev in realizacije tonske podobe pri zahtevnejših televizijskih oddajah.) **Tehnično tehnološka skupina** skrbi za delovanje aparatov in v obliki systemskega razvoja sledi novim tehnološkim trendom. ([glej Prilogo B2](#)). Skupina za govorna snemanja skrbi za obdelavo posnetkov, ki jih novinarji posnamejo na novinarskih konferencah, na terenu in za snemanje po-govornih oddaj, kar se realizira v montirnici z računalniškim programom Dalet, kjer nastajajo končni izdelki (tekstovni, podloženi z glasbo ali glasbeni). Novinarji Vala 202 uporabljajo za krajše in manj zahtevne reze na posnetkih tudi samo-montirnico.

Pomembna je tudi izvedba oglašanj ali celotnih oddaj iz terena. Najprej so vse delali prek telefonskih zvez (omejen prostor), nato prek storno zveze (ni omejitev) pa brezžično prek oddajnikov (danes 400 mega zveze) in linka.⁷⁹ Tehnične možnosti so drugačne kot včasih in Val 202 je bil poskus podajanja roke med poslušalci in programom, zato se je šlo veliko med ljudi z reportažnim pristopom. »Razmerje danes: takrat je ena proti deset«. (Jauh, 2004). Stik je nadomestil telefon. Včasih se v program ni bilo mogoče vključiti s klicem, pa še »šlingo« smo uporabili, dodaja Jauh. Val 202 je terenski radio in premalo uporablja tehnične možnosti, ki so na voljo, kar je povezano z racionalizacijo in financami. Jauh pravi, da tehniki in novinarji ne smejo biti strošek, saj zato Val 202 izgublja funkcijo javnega radia. (Jauh, 2004). Poudarja še vlogo zvokovnega realizatorja, ki ga novinar izpodriva (opravlja delo dveh - racionalizacija), ne more nadomestiti. Informacijo lahko posreduje, a tehnično kvalitetne ne.

»...da je s terena slišati še marsikaj drugega... zmeraj poskrbi za vzdušje...to dogajanje vzporedno z zvočno informacijo je bistveno... sama informacija že pride do poslušalca... ni pa občutka, da je novinar na kraju dogodka....mobitel ni primeren za zvočni vtis...jaz kot tehnik pa želim, da imam kot poslušalec občutek, da se to dogajanje razširi, da vem, kaj se levo dogaja, desno...recimo, da se sliši zalet, odziv in pristonek smučarskega skakalca.... Radio pa tukaj zgublja. Postane opustošen, gol.« (Jauh, 2004).

⁷⁹ Šport, demonstracije, javljanja v živo.

Tehniki so strokovno usposobljeni za zagotavljanje kvalitete zvoka, ki ga javni nacionalni radio posreduje poslušalcem in so zato ključnega pomena. Kot pravi g. Jauh bo to eno od orožij v boju proti komercializaciji. Kakovost zagotavljenega zvoka. (Jauh, 2004). Tukaj vodstvo ne bi smelo racionalizirati. Valovce RP opremlja z reporterskimi aparati (redko DAT, mini-disk, t.i. Viktor- z mikrofonom in slušalkami opremljena prenosna naprava z mobilnim telefonom), v kratkem hard- diske.)⁸⁰ Dopisniki prispevke pošiljajo prek ISDN linije, prek Codeca. Krč še opozarja, da je miselni in fizični preskok k digitalizaciji za starejše novinarje počasnejši, da pa kljub hitrejši produkciji in montaži »tehniki« postajajo še bolj cenjeni in potrebni, čeprav vodstvo RTV stremi tudi k racionalizaciji kadrov na tem področju. Ves posneti zvokovni material se prenese v računalnik (samo-montirnica, montirnica, s hard diski se bo čas prenosa podatkov skrajšal za enkrat) in tehnično obdela ter opremi z govorom in glasbo. Prispevek je tako pripravljen za predvajanje. Za arhiviranje uporabljajo format DAT in CD. Po zakonu pa se 24 urni program arhivira 15 dni po objavi. Glede na potrebe in poslanstvo Vala 202 kot javnega radia se določene oddaje morajo arhivirati. Žal Val 202 nima svojega arhiva. Vodja RP ing. Igor Krč pravi, da je radijska tehnika 100% vpeta v program. Novinarji in uredniki Vala 202 se na jutranjih sestankih poleg vsebine in programskih shem dogovorijo tudi, na kakšen način bodo tehnično spremljali, opremili neko programsko vsebino in te želje sporočijo RP, ki jih v čim krajšem času omogočijo. (Krč, 2004). Škrabčeva pa opozarja, da je program preveč na splošno razdrobljen in da ni ustreznega sodelovanja med redakcijami, tehniko in zato je posledično program slabši kot bi lahko bil, če bi bilo sodelovanje tesnejše in bolj aktivno. (Škrabec, 2003).

Skupina za glasbena snemanja in režirane oddaje Valu 202 omogoča izvedbo koncertov (Studio 14), oddaj (Izštekanj), prireditev (Ime leta) ipd. Oblikujejo tudi oglase, a jih zaradi pritiska zunanje produkcije izdelujejo redko. Kakovost oglasov je zato slaba, a je ravno kakovost radijskega zvoka bistvenega pomena za javni radio. Težave, na katere opozarjajo poslušalci ima Radio Slovenija zaradi različnih jakosti, recimo oglasnih sporočil, ki jih pripravljajo druge produkcijske hiše, ki se ne držijo zadostnih parametrov za objavo. Prihaja do različnih ravni kar poslušalec zazna kot različno jakost pri katerikoli programski vsebini. Kljub temu pa se taki oglasi objavijo. Še pred kratkim je na Radiu Slovenija delovala posebna komisija za ugotavljanje kakovosti posnetkov, ki so bili posneti ali pripravljene drugod. Komisija, sestavljali so jo radijski izvedenci (tehnično usposobljen kader), je delovala striktno in je kar pogosto (v času, ko se je razpasla lastna zunanja produkcija, ki prepogosto ni

⁸⁰ Ki bodo še vedno zagotavljali zadovoljivo kvaliteto, a le za govorni kratki dnevni del (MP3).

izpolnjevala/ ne izpolnjuje minimalnih parametrov kvalitete) prepovedala oziroma zavrnila objave posnetkov (predvsem oglasov). Naročniki (tudi marketing Radia Slovenija) seveda niso bili zadovoljni, saj veliko posnetkov ni bilo primernih. Namesto da bi radio Slovenija vztrajal pri dvigu kvalitete in zahtevku po boljši produkciji, so ubrali lažjo pot in komisijo razpustili, kajti le ta očitno ne deluje več. Pogosto pa se slaba kakovost zvoka, t.i. »žaga«, pojavi tudi pri novinarskih prispevkih, kar je posledica slabega poznavanja tehničnih zakonitosti medija in montaže. Sankcij ni, so pa v tehnični službi pripravili posebna izobraževanja novinarjev, da bi prihajalo do čim manj napak. Druga težava pa so motnje sprejema. Nekateri poslušalci nimajo ustrezno nastavljenega radijskega sprejemnika, zato se Val 202 pri njih sliši slabo. Ponekod pa oddajanje in sprejemanje radijskega signala motijo drugi oddajniki komercialnih radijev. Ker nadzora ni, gre za divje motenje signala.

7. JE POVPREČEN POSLUŠALEC VALA 202 (PRE) STAR?

»Ni bila javnost tista, ki je pričakovala radio, temveč je bil radio tisti, ki je čakal na javnost.«
Bertold Brecht.

Obdobje po tranziciji, ob pojavu komercializacije je radio doživljal krizo, najbolj intenzivno leta 1995 in 1996. Začel se je boj za poslušalca in s tem boj za potrošnika. Občinstvo je imelo tako možnost širše izbire po količini, ponujenih vsebinah in slogu komuniciranja, čeprav je posameznik s časom omejen in vsej ponudbi ni mogel slediti. To pa ni bil glavni razlog, da se je poslušanje radia od leta 1991 zmanjšalo. Umirile so se tudi družbene razmere, ki botrujejo stopnji poslušnosti (glej Šrot, 1998). Od leta 2001 je povprečen čas poslušanja radia padel s 153 minut na dan na 140 minut v letu 2003, (glej prilogo D1). Radiu Slovenija namenimo približno 42%-46% časa od vsega poslušanja⁸¹, stopnja poslušnosti pada, boljša pa je, kadar so politične informacije iz sveta ali iz Slovenije za prebivalstvo odločilne (volitve, vojna, stavke)⁸² (Šrot, 2000a in 2002).

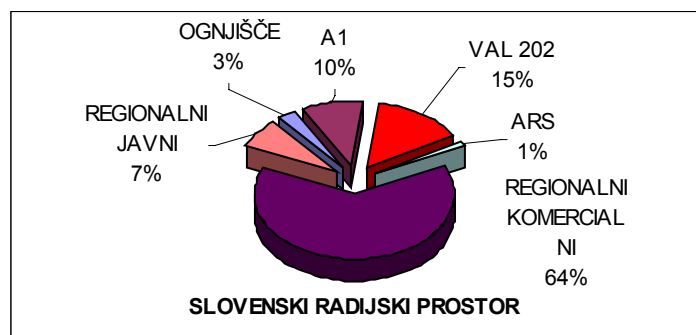
Iz različnih raziskav⁸³ izhaja, da večina slovenskih gospodinjstev ima radijski sprejemnik. Radio največ poslušamo doma (70-80% vsega časa), sledijo služba, avto (80%) in druge

⁸¹ Delež (RPO, marec 2004) poslušanja I. in II. programa Radia Slovenija od celotnega poslušanja radia je od leta 2002 do 2004 padel z 49% na 42%.

⁸² Programa Radia Maribor in Radia Koper imata na svojem geografskem območju po polovico poslušalcev, s tem da v primorski regiji, iz narodno-zavednih razlogov, mnogo poslušajo tudi osrednji radio, na širšem območju Maribora pa ima Radio Slovenija malo poslušalcev (tudi zaradi številnih komercialnih programov).

⁸³ Podatki, ki jih kažejo raziskave, so globalno podobni, v detajlih pa dejansko zelo različni. Ker je bil radijski trg še pred nekaj leti popolnoma nezanimiv, se medijske in oglaševalske hiše niso odločale za razširjeno raziskovanje medijskega trga, s tem so začele šele v letu 1996, ko je kar naenkrat v slovenskem medijskem prostoru nastala gneča. Tako so bile edine dostopne raziskave o radijskem trgu narejene v Službi za raziskovanje programa in občinstva Radia Slovenija, ki spremlja poslušanje radia s stalnim metodološkim aparatom že desetletje ob

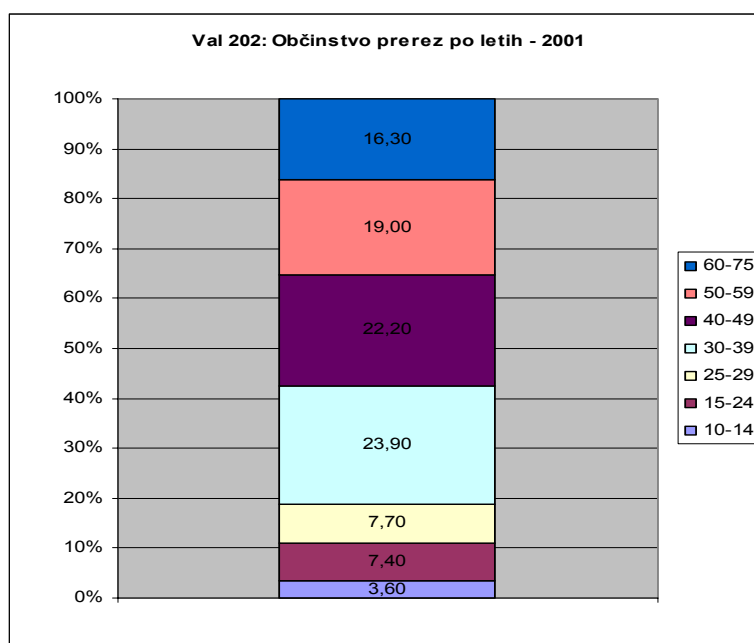
ustanove. Aktivno poslušamo manj (le del prebivalstva, upokojenci in brezposelni), povečuje pa se sekundarno poslušanje, ki je po splošni stopnji pozornosti višje kot doma. Na poslušanje vplivajo vreme, izredni dogodki in razpoloženje. Okoliščine za spremljanje radia se torej spreminjajo z življenjskim slogom prebivalstva, prosti čas posvečamo aktivnostim, ki ne vključujejo poslušanja radia. Poslušalci imajo dokaj konstantno količino prostega časa in se znotraj tega prerazporejajo, kot navajajo podatki službe Radia Slovenija za raziskovanje programov in občinstva. Kljub temu pa je največ poslušalcev ob razmahu komercialnih postaj v zadnjih letih izgubil ravno Val 202, migrirali so h komercialnim radiem. Kvaliteten izbor glasbe na Valu 202 in precejšen del govora pa pomeni tudi neprivlačnost za tisti del občinstva, ki želi najlažjo radijsko ponudbo- pretirano ponavljanje hitov in minimalno količino govorjenja. (Šrot, 2000a). Pri mladih, ki predstavljajo del ciljnega občinstva Vala 202, se pojavlja splošen problem poslušanja radia kot primarne aktivnosti. »*Usmeritev mladih v družabnost in dober materialni status enega dela staršev poslabšuje možnosti za poslušanje radia, delno pa se povečuje možnost poslušanja radia v avtu.*« Radiu je novo razsežnost dal internet, kar lahko privabi mlajše poslušalce in jim ga približa. Brezposelni in upokojenci pa večino časa preživijo pred radijskim sprejemnikom (in televizijo) (Šrot, 2000:1). Sicer pa so prednosti Vala 202 kvaliteten izbor glasbe, športne novice in oglašanja, obsežen svetovalni program, sproščeno spremljanje družbenopolitičnih dogajanj in med sabo različni in priljubljeni voditelji in voditeljice programov. Val 202 poslušata 55% pogostih, 20% občasnih in 25% poslušalcev, kot kaže Priloga D2 ([glej prilogo D2](#)).

Graf 7-1: Slovenski radijski prostor- Povprečni delež odrasli. (EBU, april 2003)

vedno istih dneh in datumih. Podatki, ki jih najmanj letno objavljajo v zborniku, mesečno in trimesečno pa v poročilih, so pridobljeni za vedno iste dneve v vsakem letu (6 dni, za 4 dni v vsakem letu podatke uporabijo le za preverjanje metodologije) na enako zbranem vzorcu, po enakih navodilih za anketirance, po enakih principih preverjanja in obdelave. Uporabljajo polurni interval (drugi 15 minutni), tako metodologijo pa že 6 let. (glej Šrot, 2002c:14). Slovenski medijski raziskovalci so se šele pred nekaj leti začeli resno zavedati moči radia kot informacijskega in ekonomskega medija. Leta 2000 so pri Media Poolu izvedli obširnejšo raziskavo o našem radijskem trgu »Radiometrijo. Podatki poslušanosti za vsak dan v tednu med 5:00 in 23:00 po 15 minutnih intervalih; dnevno zbiranje podatkov (9.3.-21.4.2000); sodelovanje z Ninamedia d.o.o.; nacionalno reprezentativen vzorec- 28.000 enot.; tehnična slišnost: URST (upava RS za telekomunikacije); podatki radijskih programov, sheme po 15 minutnih intervalih, cene oglaševanja. V raziskavo je zajet kdor je določen radio poslušal 15 minut ali več dan pred anketiranjem. Dnevna dinamika je opisana s šestimi programskimi bloki (jutro, dopoldne, opoldne, zgodaj popoldan, pozno popoldan, večerni). (Media pool, 2000). Pri raziskovanju so upoštevali osnovna demografska in statistična dejstva in nove trende poslušanja.

Val 202 ima okoli 15-16 % dosega, kot prikazujejo podatki v Prilogi D4 ([glej prilogo D4](#)) Delež poslušnosti jutranjega programa (5.00-8.00) na Valu 202 je 18,9 in je manjši kot delež jutranjega programa na A1 (23,5%), a je iz aprilskih (2004) podatkih razvidno, da je Val 202 zdaj močnejši tudi v jutranjem programu. Dopoldne (8.00-11.00) je Val 202 močnejši 15,7%, prvi le 8,5 % deleža. Opoldne (11.00-14.00) je delež enak, 14 %, prvi doseže 8,2%.V zgodnjem popoldnevu (14.00-17.00) ima Val 202 13,7% delež, prvi 6,9%, v poznem popoldnevu (17.00-20.00) pa 12,2%, prvi 7,1% in še zvečer- Val 202 ima 8% delež, prvi 7,8. (Mediana, Služba za trženje RTV Slovenija in RPO 2003, 2004⁸⁴). Kljub temu pa je Val 202 še vedno najbolj poslušan radijski program v Sloveniji v minulih 7 letih, kažejo tako interne RTV ankete kot tudi eksterne ankete (Mediana, Radiometrija in Šrot, 2000:2). Val 202 ima glede na ciljno občinstvo zelo stare poslušalce, kar 67 % nad 41 let.⁸⁵ iz Grafa 7-2 izhaja, da je več rednih poslušalcev med 40 in 75 letom, čeprav se delež mlajših, med 30 in 45 večja, pa ostaja globoka vrzel pri mladih med 13 in 30 let.

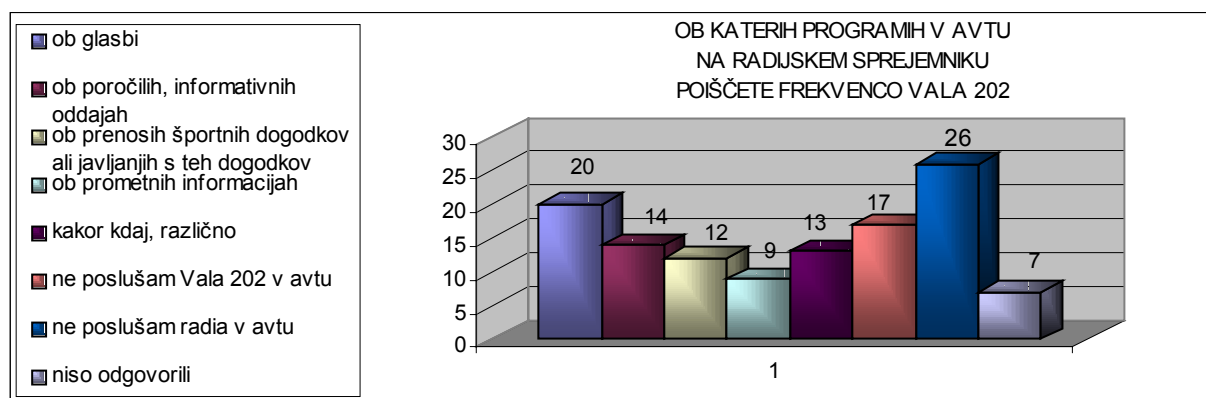

Graf 7-2: Val 202 občinstvo prerez po letih 2001 (EBU, 2003).

⁸⁴ Čeprav raziskavam Službe za raziskovanje programa in občinstva Radia Slovenija nekateri očitajo nefleksibilnost, ankete se namreč še vedno pošiljajo po pošti, anketiraneec potrdi sodelovanje, nato pa še reši anketo. Glavni očitke leti na zastarelost načina pridobivanja podatkov, med tem ko je sama analiza podatkov dobro in profesionalno izvedena. Vzorec za anketo je računalniško izbran iz evidence plačnikov RTV prispevka, obsega 300 naslovov (od leta 1991 do leta 2000 - 250 naslovov), kar pomeni 0,05 % vseh plačnikov. Odgovarjajo starejši od 13 let. Odziv na ankete je navadno med 50 in 60 %. Podatke, izražene v odstotkih, lahko množimo s 15.000 in dobimo oceno števila prebivalcev nad 13 let. Anketa je poslana v približno 200 različnih krajev iz vse Slovenije. Podatki so pridobljeni za vedno iste dneve v vsakem letu (6 dni, za 4 dni v vsakem letu podatke uporabijo le za preverjanje metodologije) na enako zbranim vzorcem, po enakih navodilih za anketirance, po enakih principih preverjanja in obdelave. Uporabljajo polurni interval (druge raziskave manjšega, 15 minutnega (Mediana).

⁸⁵ Val 202 je pred dobrimi petnajstimi leti poslušalo najmanj 300.000 poslušalcev, največ dopoldne. Treba pa je poudariti, da je takrat hkrati oddajalo 18 lokalnih radijskih postaj v Sloveniji. Najbolj poslušana oddaja, ki je včasih dosegla tudi milijonski avditorij, je bila »Moped šov« Val 202 najraje poslušamo zjutraj in dopoldne. Vsake pol ure je z nami okoli 75.000 poslušalcev, manj kot včasih. (glej Šrot, 2003). V službi Radia Slovenija za raziskovanje programov in občinstva še opominjajo na »obsežna nihanja dela prebivalstva med prvim in drugim programom in lokalnimi-nekommercialnimi in komercialnimi programi ter s tem tudi občasne slabe podatke, posebno za Val 202.« (Šrot, 2000:3).

Val 202 jih skuša pritegniti s profilirano glasbo, a čez dan mladi nimajo časa, zvečer pa lahko poslušajo le dve oddaji: Sence adolescence in Študentski Val. Andrej Karoli pravi, da se jim je treba približati z vsebinami in ne le z glasbo. Dragan Bulič⁸⁶ poda konkreten "izračun" in pravi, da ima Val starejše poslušalce, ker jih je Val 202 "glasbeno vzgojil", ker je bil takrat edini in mu sledijo še danes.⁸⁷ Mladi pa rastejo ob drugih vsebinah, kot jih ponuja Val.⁸⁸ Šrotova razmišlja, da bo ostalo nerešeno vprašanje radijskega komuniciranja - ali se bo mlado poslušalstvo, navajeno komercialnih, lahkotnih radijskih programov po 40. letu starosti tudi usmerilo na javni radio. (Šrot, 2000a:1,2 in 2000c:14). Pirčeva pravi, da vloga Vala 202 ni v pridobivanju mladih poslušalcev, ampak da bodo ti mlajši poslušalci, ki zdaj sledijo bolj lahkotnim programom, pozneje prekopili na Val 202, ko bo take informacije tudi potrebovali. (Pirc, 2003) »Glede spreminjanja komunikacijskega položaja v prihodnosti je zelo pomembno računalniško komuniciranje, za radio pa posebej poslušanje radia v avtu.« (Šrot, 2000:1). Največ avtoposlušalcev ima Val 202 (RDS tehnologija za posredovanje prometnih informacij). »Poslušanje radia v avtu je najobsežnejše zjutraj in popoldne, na poti v službo in iz službe. To poslušanje radia je po splošni stopnji pozornosti višje kot doma«, še ugotavljajo raziskovalci.

Graf 7-3: Poslušanje radia v avtu 2000-2002 (25.2.2003). (Šrot, 2003g).

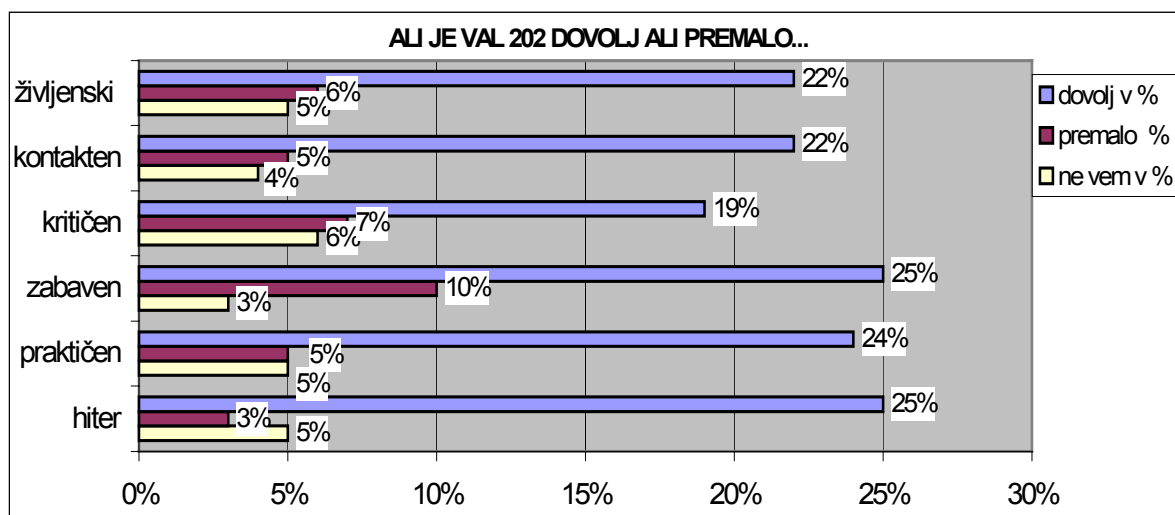
Graf 7-3 nakazuje priložnostno poslušanje. Poslušalci Vala 202 v avtu radi poslušajo jutranji program. Oddaji Druga jutranja kronika (7.00) in Dogodki in odmevi (15.30) imata ob

⁸⁶ Oba sta glasbena urednika na Valu 202.

⁸⁷ Val 202 večkrat na teden ali vsak dan posluša 800.000 poslušalcev, starih več kot 13 let. 29 % poslušalcev je starih od 13 do 30 let (med 6.30- 7.30 in 13-15. uro), 41 % poslušalcev od 31 do 50 let in 29 % poslušalcev je starih 51 let in več. Ob delavnikih bi ob jutranji konici poslušanja lahko računali na stik z 32.000 poslušalci med 15. in 30. letom starosti, med 13. in 15. uro pa na stik z 20.000 poslušalci enake starosti. Za te izračune so uporabljeni podatki iz Popisa prebivalstva leta 1991. (glej Šrot, 2002).

⁸⁸ Kljub novim elektronskim medijem, pa že več kot desetletje velja Radio Slovenija za najbolj informativen in verodostojen medij. Raziskovalci še opredeljujejo najbolj zanesljivo bazo poslušalcev v prebivalstvu. Stari so med 41 in 60 let in »ker so poklicno aktivni, potrebujejo mnogo informacij in nasvetov in nimajo dovolj časa za televizijo«. Mlajši (med 21. in 40. letom starosti) malo poslušajo radio in to predvsem za zabavo. Posvečajo pa mu enako časa kot televiziji. Najmlajši, od 13. do 20. leta starosti, so po količini solidni poslušalci radia. Poslušajo ga 4 ure na dan, dvakrat več pa gledajo televizijo ko poslušajo radio. (Šrot, 2000:1,2 in 2002c:14).

delavnikih skoraj četrtno poslušalcev v avtu. Večina anketirancev pozna RDS sistem, poslušajo prometne informacije in so z njimi (op.a. dokaj) zadovoljni. Še najraje pa v avtu poslušajo glasbo. (Šrot:2003). Poslušalce (po anketah RPO) že vsa leta najbolj motijo oglasi. Pravijo še, da je Val 202 premalo nacionalen in javen, da je pro-ljubljanski, da je preveč govora o politiki, športu, premalo o aktualnih človeških temah, premalo je oddaj v živo in kontaktnih oddaj, pritožujejo pa se tudi nad različnimi ravnmi glasnosti glasbe, oglasov in govora. (RPO zbirno 1998-2004). Poslušalec Vala 202 je (pre)star, ker je z Valom skozi leta rasel, mlajšim pa ponudijo premalo vsebin, ki bi jih v primerjavi s televizijo in računalnikom privlačile na radiu. Všeč jim je (pre)lahkotna vsebina, pretirano ponavljanje hitov in minimalna količina govora. Val 202 pa mora to kot javni radio preseči.

Graf 7-4: Ali je Val dovolj ali premalo... (Šrot, 2002)

V Prilogi D3 ([glej prilogo D3](#)) sta opredeljena načrt in realizacija programa. Poslušalci menijo, da je informativnih, govornih vsebin preveč. Glede na pogovore z uredniki in novinarji sem ugotovila, da je velik manjko Vala 202 pomanjkanje razvedrilnih vsebin, ki privabljajo poslušalce, in vsebin za mlajše, prav tako širših profiliranih vsebin (znanost, socialne tematike), ki so včasih imele prvo mesto na tem programu. Manjkajo radijski kvizi in kontaktne razvedrilne oddaje, oddaj se premalo ponavlja. (Šrot, 2003). Največ poslušalcev so v letih 1997 in 1998 privlačile oddaje Izjava tedna in Kje pa vas čevelj žulji, pa Gost izbira glasbo, Nedeljski gost, Strokovnjak svetuje, Kulturne drobtinice, Petkova Centrifuga... Če radijski programi kljub kakovosti ne dosežejo visoke stopnje poslušanosti, so lahko izbrisani. Podatki merjenj po metodi RPO (natančnejši) in metodi CATI (pavšalni) so neverjetno različni. Manj poslušalcev, manj oglaševalcev, manj denarja....tudi pri javnem radiu se očitno

dogaja podobno. Bergant opominja, da rating⁸⁹ ni cilj javnega radia, res pa je da brez javnosti ne more obstajati. Ustrezno razmerje obeh bo zadovoljilo javnost, pretirana pozornost na rating je lahko škodljiva (Bergant, 2003). Poslušalec pa kljub vsemu vzpostavlja dialog z radijem. Kako?

7.1. NEVIDNA VEZ MED RADIEM IN POSLUŠALCEM

»Radio se obrača k intimnemu delu posameznika« (Cazeneuve, 1976:29). Ima status pomembnega glasnika, posrednika med poslušalcem in informacijo.⁹⁰ »Moč medija je, da globinsko vključuje ljudi.« S temami, ki so pomembne za vse ljudi v družbi, povezuje med seboj. Na večino radio deluje pristno, osebno. Nudi svet neizgovorjene besede med govornikom in poslušalcem. Neposrednost radia je intimno in pristno doživetje slušnih slik, je dejal McLuhan (glej Aspekti radia, 1964). Poslušalci se identificirajo z radijsko postajo, ki ji namenjajo največ časa, z njo stekajo nevidno vez. Prav tako pa se »spoprijateljijo« z voditelji, z njimi redno klepetajo prek etra (Andrej Karoli, Danila Hradil Kuplen, Jure Longyka) in postanejo zvesti poslušalci, tako radijske postaje ali le določene vsebine programa (Izjava Tedna, Kje pa vas čevelj žulji, Oddaja Janeta Webra). »Mediji s svojimi specifičnimi modusi komunikacije preoblikujejo načine vsakdanjega življenja, oblike in vsebine dela in preživljanja prostega časa, razporeditev in ritem dnevnih opravil.« (glej Vogrinc: 1998:48). Vsakdan je kot struktura proizveden in se reproducira.⁹¹ Mediji pa v vsakdanu prevzemajo soodlučujočo, celo vodilno vlogo v strukturiranju vsakdana.⁹²

Val 202 komunicira z vsakdanjostjo posameznika in je poslušalce pridobil zaradi svoje spontanosti in domačnosti. Nalogo dodeljevanja klicajev v družbi izpolnjuje z izzivalnimi vprašanji, ki že sama vsebujejo dvom ali navdušenje, in postavljanjem predstavnikov javnih služb na vroči stol. Poslušalci tako lahko tudi sami izvedo, kako je organizirana družba, in vplivajo na delovanje. Tako so tudi novinarji prenosniki mnenj velikih skupin ljudi, do katerih pa ohranjajo distanco v nekoliko ironično-hedonističnem tonu. Poslušalce je potrebno

⁸⁹ Rating je odstotek posameznikov, ki spremljajo določen radijski program glede na celotno populacijo potencialnih poslušalcev, delež pa je odstotek posameznikov, ki imajo radijski sprejemnik nastavljen na določeno frekvenco v času merjenja. (Erjavec; Volčič, 1999:47).

⁹⁰ Je edini medij, prek katerega lahko poslušalec informacijo sprejme aktivno ali pasivno. Ko nekaj zbudi pozornost poslušalca, se pasivnost lahko preobrazi v aktivnost. Šele ko se posameznik prepozna v vsebini ali se z njo identificira, lahko steče komunikacija med medijem in recipientom (sproža tudi domišljijo). Edini manjko radia pa je, da je med njima globoki neznan jaz, prejemnik akustičnega sporočila je vedno neznan, medtem ko sporočilo, namenjeno njemu obvisi v zraku, saj gre za monolog in tako avditorij kljub vsemu ostaja neznan. Anonimni poslušalci so pasivni in aktivni konzumenti. (glej Đorđević, 1978:5).

⁹¹ Vogrinc loči vsakdan od vsakdanjega življenja. (glej Vogrinc: 1998:49).

⁹² Urniki in programske sheme javnih servisov so bili precej bolj ohlapni od komercialnih. Ponovljivost urnikov in shem- tedenskih in mesečnih- zagotavljajo ciljne publike za oglaševalce in to je postopek standardizacije masovne produkcije blaga za široko rabo. Vogrinc o radiu poudarja da »ustaljeni radijski urnik, prilagojen dnevnemu ritmu domnevne večine poslušalcev vsakem delu dneva, sinhronizira dnevne ritme, ki so bili dotlej individualno raznovrstnejši, v družbeno povprečne ritme.« (Vogrinc, 1998: 52) Televizija to še prestrukturira, vse se prilagaja televiziji, radio pa televizijo prehiti v avtu, službi. Tako mediji, kot pravi Vogrinc, dobivajo svoj etimološki pomen: »so sredina, okolje, struktura vsakdanjega življenja.« (Vogrinc, 1998: 52)

razumeti in v vlogi javnega radia vzpostaviti vse mreže komunikacije, tudi soočanja s predsodki družbe. (Šrot, 2003).

7.2. VAL 202 -BLAGOVNA ZNAMKA

»Mediji so tisti, ki morajo nagovarjati poslušalca, ne obratno! Mi ne znamo naših programov ne ponujati ne ustrezno pakirati. Val 202 je tu od vseh šel še najdlje, čeprav še vedno premalo.« (Bergant, 2003).

Do sedaj je bila promocija lastnih programov v drugih medijih šibka. Zaradi tega sicer Val 202 ne izgublja na kakovosti, temveč na prepoznavnosti, h kateri so v preteklosti prispevali predvsem stalni poslušalci. Možne promocije so: najava v časopisju s sliko, samopromocija v napovedih sporeda, s spletno stranjo in prek nje. Celostna podoba RTV Slovenija je slaba, promocije srži radia: voditeljev/ic in oddaj ni! Samo uredništvo Vala 202 se trudi, a bi morala za to poskrbeti RTV. Smešno je, da kljub najvišjemu deležu in poslušanosti RTV ne najde sredstev za svojega "paradnega konja", kar bi dolgoročno povrnilo ali celo povečajo vložek.⁹³ Val 202 je prepoznaven s svojo grafično podobo- logotip ([glej Prilogo D6](#)), s prireditvami, terenskimi oddajami, prepoznavnim slogom voditeljev (glas voditelja pooseblja program (glej Crisell, 1986:47)), novicami, glasbo in sproščenim jezikom. Samo- promovira se lahko z **vnaprejšnjo promocijo** (vabilo k poslušanju), **navzkrižno** (podobni oddaji), **horizontalno** (tej oddaji prisluhnite spet...), **ciljno** (potencialni poslušalci drugih medijev, za povečanje poslušanosti....nove oddaje) in **priložnostno** (deli vstopnice za že razprodan koncert⁹⁴). Možna oblika so tudi **identifikacijski spoti**, **promocija oddaj**, **promocija radijske postaje**, **napovedi dogodkov**, **vmesni spoti**, **frekvence**. **Napoved ekipe**, **programa**, **oddaje**, **dogodka**, **oddaje v oddaji**, **tudi na televiziji Slovenija** (tega je za Val 202 zelo malo).

Andreja Luin Štebe⁹⁵ pripravlja ponudbe in sprejema naročila za oglaševanje na Valu 202. Pravi, da je Val 202 lahko tržiti, saj nima prave konkurence. Pri delu ji pomagajo raziskave Mediane, Radiometrije in Službe za kontroling (prej RPO). Na uro je po Zakonu o medijih dovoljenih 12 minut oglasov (15% programa). Programski delavci ugotavljajo, da je to preveč v jutranjem času (7.30-8.30). Poleg oglaševanja so prisotni še sponzorstvo, kompenzacija in

⁹³ Promocija ni le povečanje prodaje ali večja poslušanost. Carroll in Davis pravita, da se mora radijska postaja truditi za položaj na trgu in skušati ustvariti močne vezi s poslušalci, da mora več vlagati v program in ljudi. Kitchen pa dodaja, da bo promocija dolgoročno dosegla zaupanje v blagovno znamko, kar radijska postaja tudi je. (glej Carroll in Davis in Kitchen v Krošelj, 2000). Promocija mora biti premišljena in skrbno načrtovana skozi poznavanje ciljnega občinstva. Cilj je povečati poslušanost in jo utrditi. V boju za večjo poslušanost je pomembno, kako poslušalec sprejema radijsko postajo, njeno programsko shemo, posamezne oddaje in radijce. Radio mora biti prepoznaven in si ustvariti čim boljši prostor v poslušalčevih mislih. (glej Krošelj, 2000).

⁹⁴ Primer Siddharte s simfononiki ob 30 letnici Vala 202 v Križankah.

⁹⁵ V Službi za trženje RTV programov od leta 1997 skrbi za Val 202.

promocija. Največ pripomb je na način dela te službe. Andrej Karoli opozarja na prepogosto trženje prostora, terminov in ne posameznih oddaj ali idejno vodenih projektov po primernih cenah. Na Valu 202 je namreč že voditelj močna blagovna znamka, ki se prodaja (tudi oddaje). Tega pa v tej službi ne znajo izkoristiti, pravi. Na vprašanje, koliko Služba za trženje RTV programov na terenu išče nove naročnike za posamezne oddaje ali voditelje, natančnega odgovora nisem dobila. Agencije pa bolj načrtno oglašujejo. Štebetova pravi, da pogosto sodeluje z uredništvom Vala 202⁹⁶ in da se oglaševanje prilagaja vsebini, kar ni res, saj vedno skušajo vsiljevati oglase namesto programskih vsebin (hipotetično: v uredništvu se na mednarodni dan čokolade odločijo za oddajo o njenem nastanku, oglaševalec pa ravno v tem terminu želi EPP sporočilo in marketing pritiska, da bi uredništvo umaknilo programsko vsebino na račun zaslužka). Podobne pritiske opisuje tudi Boris Bergant v nadaljevanju. Cene oglasov na Valu 202 so zelo nizke, sicer višje (500-1600 sit/s) kot na prvem programu (500-1400 sit/s). Oglasi so veliko dražji na drugih radijih, cena jim celo strmo raste, kljub Valovskemu največjemu dosegu poslušalcev (16,5%= cena oglasa na 1000 ljudi- 135 sit in pada (2002)).⁹⁷ Oglasi se objavijo pred ali po oddaji s primernim glasbenim ločilom. Za Ime minulega tedna (in pogovor), Moja soseska, Popevki tedna, Gori, doli, naokoli, Kje pa vas čevelj žulji se oglaševalci najbolj zanimajo. Iz oglaševanja se financirajo izključno programi.

7.2.1. »Val 202 in Marketing Radia Slovenija predstavljata«

V pogovoru z Andrejo Luin Štebe iz Službe za trženje RTV programov sem zasledila, da za plačane komercialno-propagandne oddaje uporablja zvezo novinarskega žanra »kontaktne oddaje«, čeprav gre za oglas. To so do 10 minutne oddaje, ponavadi razdeljene na dva dela, med njima pa zavrtijo glasbo- programsko vsebino, kar je sporno⁹⁸. Vodi jih napovedovalec/ka (ki tudi moderira valovski program) z novinarskim pristopom, za kar Štebetova meni, da je prav »...zdi se mi v redu...« in še nadaljuje, da so te oddaje »fina oblika, da se podrobno predstavi neko dejavnost, podjetje«. Pa jih sploh lahko poimenujemo oddaje? Ne. Čeprav so označene z avizom EPP, gre za novinarski pristop, kar je sporno. Cena takega oglasa, promocije je 350.000 sit med 9 in 9.30 uro, ob 11.45 ali 14.40 pa 200.000 sit. Na spletni strani RTV Slovenija jih oglašujejo kot kontaktne oddaje (kar naj bi bila izključno programska vsebina- [glej prilogo D7](#)). Zanje so se v marketingu odločili zaradi dobre poslušnosti, v njih

⁹⁶ Recimo za akcijo Ime leta so vključili oglaševanje, sponzoriranje in ponudili možnost objave logotipa sponzorja na spletni strani.

⁹⁷ Komentar k radiometriji 2002, Vida Šrot.

⁹⁸ Sreda med 9.00 in 9.30, predstavitev Achineaforce »zdravila«.

pa sodelujejo tudi poslušalci.⁹⁹ »PR¹⁰⁰« oddaje tako zavajajo poslušalca, saj niso »čiste radijske« oddaje. Paziti je treba, da radio ne bo izgubil vse verodostojnosti, saj se bo meja med novinarskim prispevkom in oglasom zbrisala. Društvo novinarjev Slovenije¹⁰¹ opozarja, da mora biti oglas ustrezno označen in ne sme zavajati. Bergant strogo: »Tega jaz še nikjer v Evropi nisem videl...to je najhujši prestop...v največji ihti, da ne bi denarja izgubili...sežemo po tem...lani je prvič padel delež marketinga na radiu in to je tudi posledica...smešno je, ker naš marketing ni razvit, v Zahodni Evropi je to najpomembnejši segment javnega radia, pri nas pa...«. Možne so modernejšie bolj jasne oglaševalske vsebine, nadaljuje: »Recimo to oddajo vam podarja ta in ta sponzor... brez nekega kvazi novinarskega pristopa, ki ne omogoča kritičnosti«. Oglas je pri nas cenejši od oglasa na komercialki, v tujini tega ni, oglasi so profilirani, na javnem radiu veliko dražji, pri nas pa : »še nismo tega vzeli«. (Bergant, 2003).

Največji delež oglaševalskih vsebin nosi Val 202 (marketing), okoli 3 %. Oglasi za poslušalce niso moteči, dokler ne prekinejo priljubljene vsebine, ugotavljajo raziskovalci. (MO, 4.1.2001 in MO, 11.1.2001). Največ pripomb dajo poslušalci športnih vsebin. Oglaševanje na Valu 202 je glede an spremenjene navade najobilnejše zjutraj med 7.30 in 8.30, prej med 6.30 in 7.30. Čez dan pa so oglasi največkrat pred informativnimi in aktualnimi oddajami. Pred morebitnimi kršitvami jih varuje posebna računalniška programska oprema, ki ne dovoljuje preseganja zakonsko določene kvote oglasnih sporočil, težava pa vedno nastane pri oglasih, pogovorih v živo. Vodja OE Radijska produkcija ing. Igor Krč pa opozarja na nekvalitetne oglase, ki se vrtijo v programu. Parametri kvalitete oglasnih sporočil so se izničili, saj je pritisk zunanje produkcije in odvisnost od oglasnih sporočil premočna. »In danes nimamo nobene možnosti več vplivati na tehnično kvaliteto teh njihovih izdelkov, ki jih dobimo...popolnoma smo izgubili moč...« (Jauh, 2004). Včasih je delovala komisija za kakovost, danes je ni več. Zato se nam včasih zdi da je glasba pretiho, oglasi naglas, govor spet tiše.¹⁰²

⁹⁹ Na Valu 202 so te oddaje redno na programu že 17 let. Oddaja poslušalce spominja na kontaktno oddajo Strokovnjak svetuje, kar je zavajajoče, čeprav pred oddajo zavrtijo radijski avizo: »Val 202 in Marketing Radia Slovenije predstavljata«. Zaradi tega jih pripravljajo zunanji sodelavci. Poslušalci Vala 202 pa še vedno mislijo, da poslušajo programsko oddajo, saj v predstavitvenem spotu uporabljajo tekst: ob tej in tej uri prisluhnite temu in temu *strokovnjaku*- kar je sporno. Vprašanje je tudi, ali za tako vsebino sploh umestiti predstavitveni spot v program.

¹⁰⁰ Odnosi z javnostmi.

¹⁰¹ »Oglaševanje v medijih ne sme biti izvajano na način, ki bi lahko pri bralcu, poslušalcu ali gledalcu vzbujal vtis, da gre za novinarski prispevek, če gre za plačano objavo. Vsaka plačana objava v medijih je oglas, ki mora biti objavljen tako, da je bralcu, gledalcu ali poslušalcu prepoznaven kot oglas....Promocijski oziroma predstavitveni prispevki ne obstajajo....Oglaševalske agencije in oglaševalski oddelki medijskih hiš naj spoštujejo načela in kodeks DNS in novinarskega prostora ne zlorablajo.« (glej DNS, 2001).

¹⁰² Oblika oglaševanja so zaigrani oziroma zrežirani in prebrani oglasi in obvestila. Za objavo oglasa na nacionalnem radiu veljajo omejitve: tehnična oziroma zvokovna ustreznost oglasa, zvokovna kvaliteta posnetka z oglasom, glasovna oziroma fonetična ustreznost oglasa

8. ZATON RADIA?

Osnovno pravilo zgodovine medijev je, da prihod nove generacije medijev ne pomeni izginjanja že obstoječih.¹⁰³ Konvergenca med množičnimi mediji, IT in telekomunikacijami omogoča pojav inovativnih storitev in novih možnosti distribucije in dostopa, ki pa so tudi politično, ekonomsko, kulturno in tehnološko omejene. (Henten in Tadayoni, 2001:1).¹⁰⁴ Zaradi hitrega razvoja informacijskih tehnologij, mobilne telefonije v povezavi z medmrežjem, je stabilnost in mobilnost radijske zvočne podobe vprašljiva. Novice prek mobilnega telefona, govorni portal (primer prometnega poročila prebranega na Valu 202, ki ga lahko slišimo prek odzivnika), radio na internetu, IR-internetni radio, DAB in digitalna radijska produkcija zahtevajo nove pristope k obravnavanju, ocenjevanju in analiziranju radijskih vsebin in njihovih namembnosti. »Mobilna telefonija in radijski valovi so zanimiva kombinacija. Kontakt in klepet rušita pregrade.« (Lamprecht, 2003). Javni radio je tako pred veliko dilemo, kako pristopiti k digitalizaciji in kako voditi uredniško programsko politiko do razširjanja svojih dejavnosti z novimi tehnologijami.

»Radia se ne more ... siliti v razvoj kvalitete, ki naj bi se ponujala digitalno še večjemu številu različnih uporabnikov...mora ostati v konkurenci...tako analogno kot digitalno.«...med različnimi strokovnjaki posebna študija kaže njihove ocene za leto 2015: radio in televizija bosta ostala dominantna, vendar na nekoliko nižji ravni (vsak med 30 in 40 % komunikacije), radio in televizijo po internetu bo uporabljalo manj kot 10 % prebivalstva. Stroški za komunikacijske aktivnosti se bodo zvišali, RTV stroški bodo ostali enaki. Anketirani strokovnjaki domnevajo, da TV aparati povečini ne bodo povezani z osebnim računalnikom.« (Šrot, 2000a:3).

S temi ugotovitvami se ne strinjam popolnoma, saj trendi zadnjih deset let nakazujejo bolj intenzivno uporabo novih tehnologij. Je pa res, da je mobilnost radia težko preseči z novimi tehnologijami, ki bi bile finančno dostopne na vsakem koraku (UMTS, satelitski sprejemnik na avtu, DAB). Ravno zato je potrebno pre-misliti, kaj je radio v tej digitalni dobi v odnosu do drugih medijev, kakšni so vzorci poslušanja, kaj sploh je radijsko in spoznati specifičnosti medija.¹⁰⁵ Radio še vedno ostaja »radio«. Digitalizacija le spremeni mentalno geografijo

(glasovna ustreznost govorca, ki v oglasu sodeluje s svojim glasom. Radio Slovenija ima v ta namen posebno strokovno komisijo iz vrst fonetikov, ki ocenjujejo glasovno ustreznost oglasa) in vsebinska ustreznost oglasa (po zakonu in prepoved oglaševanja določenih stvari).

¹⁰³ Danes gre za nadgradnjo obstoječe matrice množičnih medijskih kultur (govor, pisana beseda, print, analogni elektronski mediji) v matrico abecednih kultur drugega reda (poleg vseh še digitalni mediji). (glej Finnemann, 2001:5).

¹⁰⁴ Leta 1997 (Green paper on the convergence of the telecommunications, media and information technology sectors, and the implications for regulation towards an information society, ecommission, Brussels, Begiou, 3.dec.1997.) To je dokument, ki državam članicam EU določa delovanje javnih medijev. (Price, Raboy, 2001:72).

¹⁰⁵ Možna odgovora na vse te izzive sta: konstruktivističen »Radio je to kar je, v določenem času, kontekstu uporabe in pomembnosti.« (Tacchi in Beck, 2002:1). Nima bistva in se skozi čas spreminja, je naključen pojav, pomeni pa lažijo v določenih kontekstih, ki jih pozicionirajo poslušalci. (Beck, 2002:148). In receptiven »radio je to, kar zveni normalnemu poslušalcu.«, kar Beck jemlje kot aksiom.

poslušalca. »Auralni niche«. Beck to poimenuje »puzzle« poslušanja, saj je pomembno, kako poslušanje pozicionira poslušalca. Na Beckovo vprašanje, ali to pomeni tudi smrt radia, pa kljub teorijam in praksaološkim analizam ni univerzalnega in uniformnega odgovora. (Beck, 2001b in glej Finnemann, 2001:12). Ne smemo pa misliti, da bo tehnologija pomagala rešiti identiteto in krizo javnega radia. (Price, Raboy, 2001:188-191).

Obstajajo štirje sistemi za oddajanje digitalnega radijskega signala: satelit, kabel, DAB in internet. Digitalno je način komuniciranja v novih oblikah in procesiranja podatkov veliko bolj poceni, zapiše Owen. (glej Owen v Beck, 2001:8). Računalniška tehnologija je spremenila radijsko produkcijo na več nivojih, od zbiranja novic in odločitve, oblikovanja programa, oddajanja glasbe, do popolne avtomatizacije programskega »outputa«, in znižala stroške produkcije. (glej Barnard, 2000:249). Digitalizacija in prosta pot do medijskih vsebin prinašata proces deregulacije, umikanja države in politike s področja radia in televizije, da se lažje angažira kapital.¹⁰⁶ (glej Barnard, 2000:251-256). Razvoj torej zavira in ogroža deregulacija, ekonomski in politični pritiski. Javnost je še vedno fragmentirana, izolirana in avtomatizirana, zajeta v sferi privatnosti. Vsi si izzivov novih tehnologij ne bodo mogli privoščiti (pay per hear), zato pa ima tukaj največji pomen javni radio. Privatizacija informacije, kulture in zabave bo ustanovila dvotirno družbo bogatih in revnih. Tako so (bodo) ogroženi demokratični principi, h katerim stremi javni radio. (glej Scanell, 1989:64).

8.1. VAL 202 DANES IN JUTRI

Val je s postavitvijo novih UKV oddajnikov pokril vso Slovenijo. Z namestitvijo nove opreme Telefunken je Val 202 leta 1977 začel oddajati v stereofonski tehniki, leta 1988 so poskusno uvedli RDS, delovati je začel 1990. Poslušalci Vala 202 tako na prikazovalniku vidijo identifikacijo postaje in posredovanje prometnih informacij, tudi če tisti trenutek ne

(Beck, 2002:88). Radio je množična potrošnja, ki mu kontradiktirajo množstvo modelov, raznolikost, marginalna razlika produktov, možne druge opcije, konstantna stimulacija na osebno zahtevo, povečana demokratizacija in individualizem, mešanje ekonomskih interesov in simboličnih reprezentacij državljanov, novitete. (glej Beck, 2002: 165). Hibridnost in radiogenskost sta tako izziva za nove identitete in teorije radia. Radio je multimedialen medij fluidnosti, ki prehaja v hibridnost, da prestopi meje. (glej Beck, 2002: 12-14). Radijske meje so zabrisane, gre za konvergenco, trimedijski svet radia, filma, televizije in interneta na doseg klik, kot protiutež pa ostaja divergentnost. (Beck, 2001). Åbergova povezuje konvergenco z družbenimi spremembami, skoraj utopičnimi pričakovanji po demokratizaciji, novi informacijski družbi, po povečani individualni svobodi in po novih oblikah znanja. Novi elektronski (op. avtorice) mediji kreirajo neko novo kognitivno stanje, ki je pomembno v postmoderni družbi. (glej Åberg, 2001)

¹⁰⁶ Vplivi vseh novih tehnologij pa so in bodo odvisni od političnih odločitev o regulaciji tehnologije, o tem, kdo bo imel dostop do sredstev obveščanja in kakšna bo cena, ali bo to postalo industrijski standard ali ne in do kakšne mere ta tehnologija pomeni napredek in profit za potrošnika. Težko pa je še vedno onemogočiti monopole v lastništvu medijev in zagotoviti raznovrstnost programov. (poslušaj MO¹⁰⁶ 11.4.2002). Deregulacija in re-regulacija, privatizacija in tekmovalnost so še vedno aktivni procesi. V Ameriki ni nevarnosti, da digitalno izrine analogno, v Veliki Britaniji pa je digitalni radio v porastu. Digitalno je dostopno velikim, nacionalnim in bogatim, zato kombinacija digitalnega in analognega ni izvzeta. Pojav mobilne tehnologije pa bo spet spremenil trende poslušanja. Seveda ne smemo pozabiti tudi na to, da politika določa zahteve o programski vsebini, ki pa lahko povzročijo smrt javnega radia.

poslušajo naše radijske postaje.¹⁰⁷ Poskuse z novim digitalnim radiom DAB (glej Prilogo E1) je Radio Slovenija izvajal od oktobra 1997 do maja 1998.¹⁰⁸ Od septembra 1997 so vsi trije radijski programi dostopni prek omrežja internet, od novembra 1997 dalje vse tri radijske programe oddajajo prek satelita "Vroča ptica 3". (glej Val 202, 1992:15).¹⁰⁹

8.2. VAL 202 NA INTERNETU

Veliko radijskih postaj je dostopnih prek interneta. Pravega internetnega radia pri nas še nimamo, se pa radii predstavljajo na spletu s programom v živo (streaming), programskimi shemami, lestvicami, opisi oddaj, arhivi ipd. Val 202 ima od leta 2002 (10. aprila) svojo spletno stran, ki jo ureja Jure Čokl s podporo multimedijskega centra RTV Slovenija.¹¹⁰ V začetku 2004 je dobila novo podobo, ki je nastajala pol leta in se povezuje z RTV portalom. (Čokl, 2004). Val 202 sodi med simultane »zemeljske« radijske postaje. Svoj program v živo prenaša tudi prek spleta na <http://www.rtvlo.si/val202> s klikom na avdio na zahtevo ali na sličico, ki poveže s predvajalnikom »real audio«. Val 202 na internetu je nadgradnja radijskih vsebin. Kot je vidno v Prilogi E2 (glej prilogo E2) ponuja spored, napovednike oddaj, forum, slikovno gradivo, anketo, povezave, arhive, tudi arhive izbranih oddaj, galerijo- slike novinarjev in voditeljev. Radijske interaktivnosti prek spleta ni, saj sodelovanja z radijskim voditeljem v oddaji ne more nadomestiti. Je pa omogočena komunikacija s poslušalci prek elektronske pošte, spletnega foruma in ankete.¹¹¹ V prejšnji različici je delovala pregledna, učinkovita in hitrejša »mnenjalnica«, v katero so lahko poslušalci vpisali mnenja, komentirali oddaje ali postavili vprašanja. Bila je zelo obiskana, ljudje so se hitro odzivali na bodisi voditeljeva vprašanja prek etra, na pobude ali s komentarji, če jim recimo, ni uspelo

¹⁰⁷ Sistem Radio Data System je digitalni informacijski sistem, ki omogoča prenos podatkov ob radijskemu signalu. Uveljavil se je za prenos številnih obzvočnih servisov, zlasti prometnih in ostalih pomembnih informacij. Funkcija TP (traffic programe) je namenjena izpisu postaje, ki oddaja prometne informacije. Funkcija TA (traffic announcement) omogoča uglaševanje sprejemnika na program, ki oddaja prometne informacije. Če je vključen kasetofon ali CD menjalnik, se predvajanje ustavi, ko radio prične sprejemati prometno sporočilo, po končai informaciji se predvajanje nadaljuje. Funkcija AF (auto frequency) omogoča uglaševanje sprejemnika na najboljšo slišnost programa in zagotavlja kvaliteten sprejem izbrane radijske postaje med vožnjo. Ta funkcija se ob zaznavi slabega programa preklopi na boljšega. Funkcija PTY (program type) omogoča iskanje določene zvrsti programa (novice, dogodki, informacije, šport, izobraževanje, drama, kultura, znanost, različne zvrsti glasbe...). EON (enhanced other networks) pa je signal, ki ga oddajajo postaje tudi o drugih radijskih programih, ki posredujejo prometne informacije.

¹⁰⁸ DAB je kratica za Digital Audio Broadcasting. BBC je prvi postavil oddajno mrežo (leta 2004 bo 85 % Velike Britanije pokrite). S kombiniranjem MPEG in COFDM (Coded Orthogonal Frequency Division Multiplex) tehnologijo, DAB zagotavlja zelo vzdržljiv in zanesljiv radijski signal. Ni motenj, kot smo jih vajeni pri AM, FM in na dolgih valovih. Oddajajo le na eni frekvenci v državi (BBC med 6 stereo in 12 mono). (glej Barnard, 2000:250) Naročnine ni, je brezplačen, sprejemniki pa so dragi, obstajajo pa tudi sprejemniki prek računalnika. (www.bbc.co.uk). Sprejemnik ima video zaslon (info o programu, glasbi, vremenu, športu, skratka servis. Pomanjkljivosti pa so predvsem povezane z receptivnim aparatom (slabovidni ne morejo prebrati izpisa, radijske postaje pa postopoma ukinjajo identifikacijo prek etra, tako je poslušalec popolnoma izgubljen in ne ve, katero postajo je našel in kaj poslušati).

¹⁰⁹ Satelit lahko nosi do 16 prenašalcev. Signal pošilja rtv hiša proti satelitu, ta pa razpošilja sliko nazaj do sprejemnika- krožnika (ASTRA satelit, Eutelsat, HOT BIRD¹⁰⁹...). Satelitski radio ponuja CD-kvaliteto zvoka, a ga lahko poslušamo le doma. Prihodnost kaže na satelitski mini sprejemnik, ki bi bil pritrjen na vozilu, tako bi satelitski radio postal mobilni. (glej Barnard, 2000:255).

¹¹⁰ V skladu s smernicami EBU, da naj se javne radio televizije razvijajo iz mono v multimedijske organizacije, je RTV Slovenija konec leta 2001 ustanovila center, ki razvija multimedijske aplikacije, daje interaktivno podporo radijskim in televizijskim oddajam in spremlja razvoja na tem področju. Med seboj se aktivnosti prepletajo in omogočajo bolj enovito zunanjo internetno podobo. Val 202 je s centrom sodeloval pri glasovanju za Dogodek Leta 2002. Uporabljal je glasovanje prek spletne glasovnice, prek SMS-a z vmesnikom in prek mobilnega telefona. Za projekt Ime tedna pa se tedensko uporablja SMS glasovanje na teletekstu (strani 730-734).(www.rtvlo.si).

¹¹¹

sodelovati v oddaji v živo. Voditelji v studiu so ponavadi nekaj pred 13 uro povzeli komentarje iz spletne mnenjalnice- tako je »spletnik« glas ljudstva našel pot tudi prek etra. To je možno tudi v novi obliki, v forumu.¹¹² Klepetalnica ni živa. V prejšnji različici je imel Val 202 lasten arhiv, zdaj je možno iskanje v splošnem arhivu RTV in traja dlje.

Sicer pa je zunanja podoba nove strani bolj prijazna obiskovalcu in bolj pregledna kot prejšnja. Resolucija je višja s 800x600 na 1024x768. Za internetne uporabnike so zanimive in privlačne le osveževane strani. Ažurnost Valu 202 omogoča nova različica strani. Uvedli so tudi začasno aktualno arhiviranje. Oddaji Kje pa vas čevelj žulji in Sredi Evrope so že po 15 minutah lahko na voljo za poslušanje na zahtevo prek strani v avdio obliki. Valovski splet oglašujejo radijski novinarji voditelji in dnevni uredniki prek (etra) programa. Možno je še oglaševanje prek jumbo plakatov (nimajo, poveča pa obisk do 300%), s prepletanjem strani-bannerji na vsaki podstrani RTV (obisk se delno poveča), omenjanje v programu v živo (200-300 klikov več v istem času). (Čokl, 2004). Temu je namenjena tudi posebna kratka oddaja ob ponedeljkih ob 11. uri, ko voditelj predstavi rezultate tedenske spletne ankete na določeno temo. Obvezno opravilo dnevnih urednikov je skrb za samo-promocijo oddaj, zato morajo administratorju spletne strani čimprej posredovati vsebino programa, oddaje, naslov in dodatne podatke, ki jih potem plasira na spletno stran. Poskrbi za primerno fotografijo, ki poleg teksta pritegne poslušalca. Besedila naj bi bila lektorirana.¹¹³ Raziskave kažejo, da besedilo ali predmet v gibanju na spletu najbolj pritegne. Pasica oziroma enovrstičnik na valovski strani predstavlja ekipo, zdaj klicaj dneva. Obiskovalec spletne strani, pravi Čokl, si najprej ogleda sredino strani, kjer vidi pomembno temo dneva, na katero je največ klikov, nato mu pogled seže levo (meni, operacijska vrstica, možnosti izbora informacij- šport, ekipa, spored...) takoj spodaj je locirano funkcijsko okence Popevki tedna (kmalu bodo lahko ljudje glasovali prek interneta), desno Izjava tedna, spodaj desno priljubljena Anketa. Povsod so povezave na elektronsko pošto in pod-strani oddaj. Popularen je tudi forum. Obiskovalci se na straneh ustavijo zaradi radovednosti ali iskanja konkretne informacije, pravi Čokl. Klikov na posnete oddaje je zaenkrat malo, kot kažejo raziskave, čeprav »beležimo okoli 100 klikov na vsako oddajo«, še navaja Čokl, kar ni malo. Obisk Valovske spletne strani narašča, čeprav v zadnjem času izgublja na področju komunikacije. Spreminja se glede na vsebino. Če je atraktivna in edinstvena je obisk večji. Po prenovi je spletna stran Vala 202 imela 50.000

¹¹² Postopek je za nekatere zapleten. Le aktivni »forumaši« se odločajo za sodelovanje. Čokl meni, da je zadeva zdaj v obliki foruma reprezentativna bolj kot prej je enostavnejša in omogoča boljši pregled nad dogajanjem, tako za obiskovalca kot sodelujočega. Res pa je, da je taka oblika komuniciranja uveljavljena tudi na drugih spletnih straneh in je utečena.

¹¹³ Spletni administrator se mora nenehno izobraževati in dopolnjevati svoje znanje. Oskrbovanju in osveževanju spletne strani posveča 8-12 ur dnevno. Za izdelavo strani uporablja 10 različnih software programov.

klikov na mesec, zdaj pa je število padlo na 30.000 obiskovalcev, kar je razumljivo. Postala pa je zanimiva tudi za oglaševalce, vendar pa ga posebej v službi za marketing ne tržijo, le kot del portala RTV. Ne pojavlja se niti kot dodatna ponudba. Kako pa do spletne strani Vala 202? Ker je ta stran podstran portala RTV Slovenija, bi jo morali najti na glavni strani, vendar najdemo povezavo šele po 7 do 8 klikih in živčnem iskanju po glavni strani, kar pa za javno podobo tega radia ni ravno pozitivno. Se pa v zgornjem oglasnem delu pojavlja logo Vala 202 s povezavo. Zasledimo jo lahko le občasno. Velja pa enostavna logika za dostop do strani. www.rtv slo.si in z dodano poševnico ter imenom oddaje ali programa pridemo na zeleno stran. Spletni administrator strani Vala 202 redno aktualizira stran in skrbi za samo-oglaševanje na spletnih iskalcih, tako da je ena od možnosti tudi vpis gesla, recimo na iskalniku www.google.com ali www.najdi.si.

8.3. RADIO NA INTERNETU ALI INTERNETNI RADIO?

Internet zaenkrat radia ne bo izbrisal, saj bi za to moral prevzeti vse njegove vitalne funkcije in kvalitete, tako pa le restrukturira matrico, refunkcionalizira radio in ga na novo vpne v nove funkcije. (glej Finnemann, 2001:12 in 21).¹¹⁴ Evropske javne radie je zajela »internetna mrzlica«. Razvili so individualne ali »portalne« strani s povezavami kot informacijske točke, da bi obogatili svojo ponudbo in privabili oglaševalce ter se tudi sami oglaševali. (glej Barnard, 2000:253). RTV Slovenija je postavila svojo domačo stran konec leta 1995 in prehitela BBC in ZDF. Septembra 1997 je začel delovati strežnik Real Audio/Video in obiskovalci lahko poslušajo radijski program v živo.¹¹⁵ Kakovost zvoka je visoka v stereo tehniki, interaktivnost pa ni vzpostavljena. V svetu že sledimo pay-radio (plačaj in poslušaj) oziroma »subscribe« radio¹¹⁶, komercializacija tudi na spletu tako ni več daleč. Za nove tehnologije regulacija še ni natančno vzpostavljena, trg je dereguliran.¹¹⁷ Naše razumevanje trenutnega, pre-digitalnega radia in njegovega pre-rojstva v digitalni prihodnosti bo podalo odgovor na vprašanje, ali je internet oboje, radijska forma ali rival radiu? Razumeti moramo

¹¹⁴ Kljub vsemu pa odpira možnosti razvoja globalne vasi, kot si je koncept zamislil leta 1960 Marshal McLuchan, elektronskih znanj, virtualne demokracije, javne sfere, elektronske agore in navideznih skupnosti. A Åbergova temu pravi utopije, Finnemann pa še dodaja, da znotraj interneta nastaja več infrastruktur, ki pa zagotovo ne morejo biti med seboj tako tesno povezane, da bi sestavljale globalno vas. (glej Finnemann, 2001:11). V tako-imenovani peti informacijski družbi je internet arhiv človeškega znanja in medij hitre komunikacije. Deluje lahko kot globalno dostopen samostojen medij (e-mail, klepetalnica, forumi, web), integracija starih medijev (knjige, časopis, knjižnica, video, digitalna televizija), absorbcija starih medijev (fotografije, risbe), refunkcionalizacija starih medijev (nevarnost izginjanja starih medijev po integraciji) ali ozadje drugim medijem (avto, aparati). (glej Finnemann, 2001:23).

¹¹⁵ Internet tako slovensko besedo prenaša tudi v tiste dele sveta, ki bodo ostali zunaj dosega satelita Vročna ptica 3 (Hot Bird 3), na katerem oddajamo naše programe.

¹¹⁶ Naročnina ali članarina za določen profil IR- internetnega radia.

¹¹⁷ Na področju interneta in telekomunikacij vidimo deregulacijo in nasprotovanje regulacije interneta. (Price, Raboy, 2001:36). Internet tako ostaja nereguliran in nenadzorovan, a je interaktiven in omogoča takojšnjo komunikacijo. (glej Barnard, 2000:252). Pojavlja se tudi vprašanje plačila avtorskih pravic za posnetke ali predvajanje na internetu. Velike tiskovne agencije (Reuters, AP, WTN) recimo ne dovoljujejo uporabe svojih posnetkov na domačih straneh svojih naročnikov. Gre za več omejitev in hkrati večje potrebe po zaslužku.

načine spreminjanja značilnosti radia z novimi tehnologijami. Internet predstavlja novo sfero javnosti, čeprav se pod vprašaj postavlja pomembna tradicionalna radijska interaktivnost in mobilnost. Beck opredeljuje radie po Tacchijevi terminologiji na ne-radijske (un-radio-like¹¹⁸) sisteme in na sistem podoben radijskemu (radio-like). Poznamo dve vrsti internetnih radiev. **Simultani** »zemeljski« prenašajo enak program v živo iz studia tudi na spletu (BBC, Val 202). Nekatere postaje pa imajo poleg tega še dodaten program, ki je na voljo le prek spleta (intervjuji, arhivi za nalaganje) in tako omogočajo »time-shift« poslušanje, po izbiri in kadar hočemo. Internetni radii (v nadaljevanju IR) pa delujejo le na spletu. Postaje **IR only**¹¹⁹ (le na internetu) svoje občinstvo iščejo le prek spleta.¹²⁰ Postaje IR so komplementarne in niso vedno v tekmi z analognim radiem (tudi komercializacija IR ne bo vplivala na analogne radije). Pripomogle bodo k boljši uporabi interneta in hkrati poslušanju radia. (glej Priestman v Beck, 2001:139).

Logično je, da radio v prihodnosti ne more ohraniti tako ozke vloge, kot jo je imel do danes. Komplementarnost z drugimi sodobnimi mediji je neizogibna in nujna, čeprav postavlja pod vprašaj nekatere funkcije radia. Kljub vsemu pa je internet zanimiv način »distribucije« vsebine, predvsem pa omogoča nove smernice razvoja radia, finančno nižje vložke, bolj transparentno delovanje in širši doseg. Ali se torej res nagibamo k smrti radia? Ali občutka pripadnosti živemu poslušalstvu ni več? Ali IR postaje ne zadovoljujejo skupnostne, lokalne, regionalne in nacionalne publike? Ali se aparat poslušanja tako hitro spreminja, da se bo del poslušalcev odvrnilo od radia in se bo vpel v multimedijски prostor računalnika z Wavefinderjem¹²¹ na vrhu ali digitalnim vizualnim sprejemnikom? Govorimo o konvergenci. (glej Beck, 2001:5-7). Sociolog Dominique Wolton je dejal: *poziv javnega medija je, da ustvarja družbene vezi*. Jutri bo v multimedijškem univerzumu, interaktivnosti in prežetosti z mrežami imel splošni interes in še večjo vlogo kot včeraj, ker bo eden od številnih linkov v individualizirani množični družbi. (Price, Raboy, 2001:38).

¹¹⁸ »Un-radio like« so »kvazi« radiji, ki v bistvu prek spleta nudijo »super-multipleksno« avtomatizirano glasbeno ponudbo (Sky Digibox) in možnost MP3 nalaganja, ki prek multi-medijskega računalnika vstopijo v naš dom. Privlačni so zaradi širokega izbora glasbenih žanrov, nimajo oglasov, niti naročnine, ne voditeljev in DJ-jev. So to še vedno radijske postaje? (Beck, 2001).

¹¹⁹ »Večinoma IR ni radio, je bolj avdio na zahtevo.« (Price-Davies v Beck, 2001:23). AOL v ZDA ponuja lastno glasbo, šport, novice. Veliko je piratskih, saj jih internet ne regulira. Nekatere postaje, ki jih izrinejo iz frekvenčnega trga, se na noge postavijo pač kar na internetu s prednostni mednarodnega širjenja. Internet tako ponuja potencial demokratizacije poslov. Vsakdo lahko kadarkoli ustanovi radijsko postajo na internetu z zelo nizkimi stroški. Oddajajo brez licence (op. avtorice). So pa slabosti tega. Slaba kvaliteta zvoka, obremenitev interneta, neprenosljivost aparata (lociran je le na računalniku). Zato gre pri poslušanju IR za predano poslušanje in ne več samo sekundarno. Kljub internacionalnosti mreže pa osnovno merilo še vedno ostaja radijska geografska bližina. Poslušanje prometa, novic ali vremena radijske postaje na drugem koncu sveta postane dolgočasno, IR pa deluje kot kak jukebox. Težko je tudi identificirati poslušalstvo. (glej Barnard, 2000:253,254) in (glej Beck, 2001:23,24). Nekateri lastniki IR postaj trdijo, da želijo ustvariti internetno radijsko skupnost. Privabijo jih z interaktivnim sodelovanjem. Večina programa, ki ga ustvarijo, je namenjena točno določenemu ciljnemu občinstvu z določeno vsebino, ki jih povezuje. Problem pa predstavljajo MP3 in avdio kanali Music Choice, ki so ne-radijski. Ponujajo sistem poslušaj in glej (hear-view)- poleg programa še video posnetke iz studiev v živo (BBC 4, BBC 5). Je to radio ali televizija ali oboje?

¹²⁰ www.radio-loctor.com.

¹²¹ Iskalec valov.

9. SPREMENJENE VLOGE JAVNEGA RADIA

Vlogo javnega radia v družbi spreminjajo svetovni procesi: internacionalizacija oziroma globalizacija, razmah transnacionalističnega komercializma, in »cross ownership«¹²².

Medijska politika devetdesetih je radikalno preoblikovala slovenski medijski prostor. Po osamosvojitvi je država nekontrolirano delila frekvence in tako je vsak, ki je imel osnovni kapital¹²³, lahko oddajal lasten radijski program in to po načelu nizki stroški- visok dobiček. Zasičenost ustvarja široko naelektreno polje akumuliranih radijskih postaj, po lanskim januarjskih podatkih jih je bilo 82, letos že 91 in dve radijski mreži- Infonet in Krpan.¹²⁴, ki želijo na vsak način zadovoljiti poslušalca in si izboriti njegovo naklonjenost. Uveljavljanje zaslužka razloči zasebne radie od javnih, pojavlja se oglaševanje in komercialno sponzorirana sporočila (glej Erjavec in Volčič, 1999:36), kar pa lahko vodi v lahkoten, zabaven program, ki ustreza okusu večinskega dela javnosti in povzroči skokovit padec kulturnih standardov v družbi. Tudi službe za raziskovanje občinstva stremijo k prikazu radijske sfere kot radijskega oglaševalskega trga.¹²⁵ Trg pa, kot vemo, »ni edini in najboljši regulator medijske sfere. Država mora zagotoviti enakopravne razmere za obstoj in delovanje tako komercialnih kakor javnih medijev.« (Hrvatina, 2002:10). Vprašanje, ki se ponuja že kar kot odgovor je: ali to za javni radio pomeni padec kulturnih standardov? S tem izhodiščem lahko pod vprašaj postavimo status javnega zavoda RTV Slovenija in s tem vlogo javnega radia, ki po analogiji ponudba-povpraševanje le stežka sledi zahtevam trga in zadovoljevanju potrošnika, kot to lahko počno komercialni mediji. Radijska postaja je tako postala podjetje za kovanje denarja. Javnost nima moči za nadzor komercialnih medijev, saj se komercialna usmeritev podreja le avtomatizmu trga v razmerju ponudba- povpraševanje, pravi Šrotova (Šrot, 2003). Glavna odgovornost medijev ni več odgovornost do javnosti, temveč do kapitala. Poslušalec-potrošnik ali poslušalec-slušatelj?¹²⁶ Gre za »instant« medije, ki živijo kratko življenje in za

¹²² Lastništvo različnih medijev in podjetij hkrati. Širitev transnacionalizma opozarja državo, da sama ne zmore več globinske regulacije, zato so se v obdobju tranzicije državni mediji postopoma preoblikovali v javne medije in spremenili medijsko zakonodajo. Privatizacija in komercializacija postavljata javni servis v pat pozicijo do te skrajnosti, da javnopravna ureditev izgublja svoj koncept in status v svetovnem omrežju javnih zavodov radiotelevizij in popušča pod pritiski komercialnih iniciativ (glej Volčič v Zgrabljč, 2000:80) ki vodijo v prestrukturiranje medijskega trga ter navidezno depolitizacijo.

¹²³ Okoli 25 tisoč evrov.

¹²⁴ Podatki so dostopni pri Ministrstvu za kulturo- razvid medijev in prek spleta. Razvid medijev s 15.1.2004 (podatki za lansko leto 25.1.2003).

¹²⁵ Tako sledimo deregulaciji, procesu zmanjševanja vpliva nadzora nad delovanjem medijskih organizacij. Gre za premik (Zahodna Evropa) od državnega nadzora radiodifuznih sistemov, k sistemom ki so bolj odprti za trg.

¹²⁶ Potrošnik nima neposrednega vpliva na informacijo, ima pa pomembno vlogo njegov okus oziroma njegove potrebe, glede na katere se oblikuje »populističen« izbor komercialnih vsebin in »neopazno« vsiljevanje le teh. Blago je zabava, potrošniku pa kmalu postane dolgčas, »populistična« kultura ga s časoma poneumlja in znižuje sposobnosti poslušalca. Gre za lahkoten, predvsem kontakten program (glasbene želje, mali oglasi), glavno vlogo pa igra zgoščena glasba slabše kakovosti, ponavadi računalniško predvajana, in nekvaliteten govor (slengi, ulični jezik, tujke). Vse te spremembe vodijo v povečanje števila radijskih postaj, a hkrati zmanjšujejo možnost delovanja zahtevnejših radijskih programov. Komercializacija množičnih medijev ustvarja tako-imenovan »infotainment«. Ali tak program informira ali le zabava javnost? Zabava na račun informiranosti, se sprašuje Polerjeva. (glej Poler: 1997:9-17).

mekdonaldizacijo radijskih vsebin in ravno zato je javni radio v slabšem položaju. Sistem tako popušča pod pritiski komercializacije, s katero se bori tudi Val 202.

Slovenski javni radio zaradi slabe predispozicije v iskanju prehoda iz tranzitnega v nek stabilen sistem kljub demokratizaciji in demokraciji tako še vedno išče svojo identiteto. Posledice družbenih procesov so razbile strukturo radijskega prostora, a mozaika še niso uspele ustrezno sestaviti. Na Radiu Slovenija je ogrožena predvsem kakovost informiranja in neodvisnost novinarstva. To pa narekuje reorganizacijo in natančnejše profiliranje vlog in funkcij javnega radia, kljub dosedanjim vedno večjim finančnim težavam javnega sistema RTV Slovenija.¹²⁷

»Uresničevanje programsko-poslovnega načrta za prvih pet mesecev napoveduje živahno jesen. RTV je velik sistem. Radio zajeten podsistem. Smo na isti barki, čeprav z nekaterimi drugimi podsistemi nimamo nikakršnega stika. Kakšen kos finančne pogače bo še zagotavljal verodostojnost in uresničevanje treh radijskih programov, kako bomo posodobili zastarelo tehnično opremo in kako bomo obdržali dobre novinarje in zveste ustvarjalce programov? Verjamem, da ni nemogočih poti. Radio Slovenija bo preživel tudi to krizo.« (Lamprecht, 2003).

Možnost h kateri stremljuje radio, je odcepitev radia od televizije, s čimer naj bi dosegli samostojnost in neodvisnost, večjo transparentnost ter korektnost poslovanja. *»RTV Slovenija je konglomerat, ki ga bo težko spraviti v red, saj v njem in tudi zunaj njega deluje več centrov moči kot hiša premore pisarn.« (Pirc, 2002:14).* Dolgoletno prikrivanje krize javnega zavoda, netransparentnost delovanja in neprebojnost pristranskega sveta RTV, materialni interes znotraj sistema so rane, ki se bodo v RTV zavodu še dolgo celile. V želji, da bi prišlo do spremembe staromodnega in rigidnega oblikovanja programov z avtortitarno in monologično

¹²⁷ Že vrsto let v Evropi pod vplivi angleško govorečega sveta čutimo kulturni protekcionizem in popularizacijo vsebin. (glej Pišlar: 1998:4). Z amerikanizacijo je k nam prišla komercializacija. (glej Barnard, 2000:235 in 243). V zgodnjih devetdesetih letih so bile v srednji Evropi politične in gospodarske spremembe v velikem zagonu in množični mediji so začeli uhajati vladnemu nadzoru. Jakubowicz je pred leti razglabljal o politizirajočem in fundamentalno nestabilnem političnem in strankarskem sistemu, v katerem si le ta podreja vse aspekte javnega življenja. (Jakubowicz v Zgrabljich, 2000:80). Javni mediji so se v zadnjem času znašli med močjo države in komercializacije. (glej Price, Raboy, 2001:1). V času deregulacije in liberalizacije medijskega trga so bili najbolj kritizirani prav javni medijski sistemi. (glej Hrvatin, 2002: 79). Čeprav Milenković izpostavlja, da je val komercializacije tezo o radijskih programih kot javni službi potisnil v ozadje in da so se množični mediji vse bolj deetatizirali, pa zavrača zamisel o popolnoma komercialnem mediju z argumentom, da radio *»ne more biti glas posameznih ali skupinskih monopolov do resnice, pa tudi ne program, ki bi temeljil na načelu, kdo da več. Informacija bi morala biti vse manj tržno blago in vse več pravica družbe, posameznika in potreba demokracije.«* (glej Milenković, 1987:15-20). Javnopravni servis tako v svetu kot pri nas izgublja pomembno bitko s številnimi transnacionalnimi podjetji, ki obvladujejo vse večji del svetovnega medijskega in komunikacijskega trga. Keane pravi, da mora javni servis zagotavljati raznovrstne in dopolnjujoče programske vsebine proti vsebinski plitkosti, imeti višje aspiracije, kot le zagotavljanje cenene zabave, s prizadevanjem oblikovati kvalitetne programe brez splošno preverjenih stereotipov. *»Ustvariti program, ki pripomore h kvaliteti življenja in skozi katerega se slika kompleksnost človeških bitij.«* (Keane 1992:110). Javni radio (mediji) je orodje za doseg pluralizma in raznovrstnosti, element izobraževanja, unifikacije in izoblikovanja konstruktivne nacionalne identitete. Ohranja jezik in kulture in pomaga razvijati nacionalne talente v produkciji in kreativnosti in lahko deluje v primerih sprave. (Price, Raboy, 2001:1). Fragmentacija občinstva pa ogroža splošni interes javnosti in javnega medija in znižuje »ratinge«. Kakšen je torej »raison d'etre« javnega radia? (Price, Raboy, 2001:36).

komunikacijsko paradigmo lahko rečem, da smo večkrat odpovedali pri poskusu odgovoriti na moderne, demokratične koncepte vloge radia v družbi.¹²⁸ Politična in ekonomska emancipacija radia in televizije se je sicer zgodila, vendar praksa kaže, da mogoče javni zavod le ni bil dovolj zrel za prehod v kak drug okvir javnih zavodov, kot je to drugod po svetu. Za korektno delovanje javnega RTV sta pomembna sistematično vodenje zavoda in management. Bergant dodaja še marketing (Bergant, 2003). Vzroki so strukturni in sistemski, v to je vključena tudi zakonodaja, ki pa rešuje ali kazi odnos med javnim zavodom in javnostjo.

Direktor radijskih programov Miha Lampreht je pred kratkim v prostem razmišljanju zapisal: *»...radio je hkrati zvesti kuža, pes čuvaj, ki pa lahko pokaže zobe in tudi ugrizne«*. (Lampreht, 2003). Zamisel za razmislek o ohranitvi identitete radia je tudi v poplavi novih tehnologij. Satelitski in kabelski prenosi so omogočili proces globalizacije oziroma internacionalizacije, ki brišejo meje med državami, narodi in kulturami. V svetu prevladuje težnja po prenosu programov na tak način, da se izognejo medijski ali državni regulativi.¹²⁹

10. SKLEP

V okviru vprašanj zastavljenih vprašanj v uvodu diplomskega dela, sem ugotovila, da Val 202 vseh vlog in funkcij javnega radia ne izpolnjuje. Val 202 se sicer trudi ohraniti vlogo najpomembnejšega javnega radia pri nas. Za boljše izpolnjevanje te vloge pa se bo moralo vodstvo javnega zavoda RTV Slovenija bolj zavedati, da je Val 202 njihova blagovna znamka in da za svojega "paradnega konja" ne poskrbi dovolj. Val 202 je idejno najsodobnejši od treh programov, a ima zastarelo kadrovske politiko in premalo manevrskega prostora, zaradi česa bo težko ohranil vodilno vlogo v družbi in medijskem prostoru.

¹²⁸ Zamisel o organizacijski in finančni ločitvi radia in televizije je v Evropi v javnih, nacionalnih RTV hišah v bistvu neznan. V preteklosti so jo prakticirali predvsem na vzhodu in sicer iz političnih vzrokov, iz instance vpliva in nadzora nad določenimi segmenti javnih medijev. V Evropi vlada trend integracije radia in televizije v odnosu bimediálnosti. Pogovori z delavci in izjave vodstvenih delavcev v javnosti. Deloma zato, ker je pred kratkim postalo minulo poslovanje zavoda RTV deloma bolj transparentno in zaradi številnih napak pri delitvi sredstev in pri opravljanju dela skupnih služb. Slovenski nacionalni radio ravno zato še vedno išče svojo identiteto, znotraj bimediálne strukture RTV Slovenija in navzven, kjer se srečuje s posledicami družbenih procesov.

¹²⁹ Svet pa zaenkrat slabo odgovarja s konvencijami za nove komunikacijske kanale oziroma medije. Na številnih odprtih seminarjih, debatah in analizah o javnih zavodih se od zamisli Reitha do danes vedno znova pojavlja vprašanje evolucije javnih medijev, adaptacije na okolje in umeščenosti v določen politični in družbeni kontekst. Javni diskurzi se dotikajo predvsem pravice vsakega posameznika po »vedeti«, predmet analize pa je kvaliteta komunikacijskega prostora, ki mora posamezniku zagotavljati nemoten in prost dostop in vpliv do vsakršne informacije. Zato je treba pre-misliti vlogo javnih servisov. Pluralnost in raznolikost medijev brez močnega javnega medijskega sistema ni mogoča. Bolj kot je tekmovalen trg, manj raznolik in pluralističen ter univerzalen je radijski »output«. Javni servis po Hooperju: *»je obveznost, da počne to, česar komercialna podjetja ne morejo ali ne bodo počela.... Obrniti se mora k občinstvu..., ki oglaševalcem ni zanimivo, ustvarjati programe za skupine, ustvarjati s programskimi formami in talenti, četudi to ne uspe, ustvarjati kvaliteto produkcijo, da si trg ne more privoščiti investicij, vendar vzpodbudi komercialne tekmece«*, ponuditi Reithanovo: *»kar občinstvo potrebuje«*, ne le *»kaj občinstvo hoče«* (Hooper, 2002), o čemer govori sleherni študijski knjiga o javnem radiu. Javni radio (medij) se mora ohraniti, da pokriva teme in program, ki ga komercialni radiji ne, na trgu mora imeti bolj transparenten in jasn status, država se ne sme vmešavati, le v toliko, da ga zaščiti pred komercializacijo. (glej Price, Raboy, 2001:47).

Funkcionalnost Vala 202 se kaže v zaupanju, ki mu ga namenjajo ljudje. Pomembno je, da je edini javni radio v Evropi, ki mu je v času tranzicije, globalizacije in komercializacije uspelo ohraniti kvaliteto in hkrati tolikšno število poslušalcev, da je še vedno najbolj poslušan program. Val 202 je spremenil kulturno in družbeno podobo naroda, predvsem pa je s kontaktnimi oddajami odprl nov način komuniciranja.

Kljub vsem tem dejstvom pa funkcionalnost Vala 202 ogrožajo določeni notranji in zunanji procesi. Notranji procesi so povezani predvsem z delovanjem Vala 202 v okviru javnega zavoda RTV Slovenija. Ugotovila sem, da se Val 202 sooča s težavami pri oglaševanju, promociji in uveljavljanju tako v sistemu kot tudi zunaj njega. Dejstvo, da je še vedno najbolj poslušan radio, ne izhaja iz ideje o popolnem »koordiniranem« Valu 202 in »super« novinarjih, ki imajo odlične pogoje za delo, temveč iz zaupanja poslušalcev. Kljub očitkom, da je govora na tem programu preveč in da je glasba preveč profilirana, pa ugotavljam, da se poslušalci Valu 202 ostali temu programu zvesti in da se k njemu vračajo, da bi ohranili kulturni medijski standard. Na kar pa zadnje čase RTV Slovenija pozablja, saj ne zagotavlja širjenja in obnavljanja valovskih arhivov kakovostne zabavne glasbe, kljub digitalizaciji pa Val 202 še nima ustreznega sistema arhiviranja. Ugotovila sem, da so raziskave našega radijskega okolja predvsem tržno naravnane in da prave medijske radijske podobe še nimamo, iz teh pa izhajajo zunanji procesi, ki vplivajo na delovanje radia.

Zunanji vplivi na Val 202 so recimo komercializacija, hitri tehnološki napredek in kulturni standard prebivalstva. Ugotovila sem, da se Val 202 ni ustrezno odzval na tehnološke spremembe, kar se že kaže v programski shemi, ki postaja preveč okostenela, prav tako tudi v tehničnem dostopu. Val 202 je preveč zakoličen in predvidljiv in namenja premalo časa eksperimentiranju ter drugačnim pristopom. Iz tega lahko sklepam, da vloga Vala 202 res ni v pridobivanju mladih poslušalcev, ampak v tem, da bodo ti mlajši poslušalci, ko bodo dozoreli, preklopili na Val 202, čeprav bo kljub temu moral prevetriti shemo in skušati z vsebino napolniti tudi popoldanski in večerni pas. Val 202 namreč že ogrožajo informacijski giganti, ki združujejo moči. Kljub kvaliteti novic ga lahko izrinejo mreže informativnih programov. Poslušalec Vala 202 je res (pre)star, a se je potrebno zavedati, da je leta 1972 pomenil boom med celotno populacijo in da z njim rastejo, živijo in se seveda tudi starajo njegovi "zvesti" poslušalci.

Zvestobi do televizije pa se radio želi izogniti, saj bi le samostojno lahko dosegel neodvisnost ter tako želeno boljšo transparentnost poslovanja. Ker pa to še vedno ostaja le zamisel, je

potrebno pre-misliti vlogo Vala 202 znotraj mastadonta RTV. Predvsem ker je Val 202 radijski fenomen. Mogoče pa bi sistematična promocija in kvalitetnejši marketinga, ki danes prej ruši program, kot ga podpira izboljšal status tega medija znotraj in zunaj sistema. Položaj javnega radia bo namreč v prihodnosti tako na trgu kot v medijskem prostoru vedno težji, kar kaže tudi pogled proti Zahodu. Ob vstopu v EU pa bo morala tudi država urediti razmerja na trgu za obstoj javnega radia in s tem Vala 202.

Val 202 bo s sprehodom med ljudmi in pogostejšim srečevanjem z njimi prek terenskih oddaj in oglašanj v živo ohranil svojo vlogo in poslanstvo in s tem dokazal in ohranil svojo funkcionalnost. Le-to pa lahko ogrozi le javni zavod RTV Slovenija, če torej ne bo sprevidel pomembne vloge Vala 202 kot javnega radia in ga podprl v vsej svoji funkcionalnosti. Na nekatere očitke, da bo s pojavom novih tehnologij zamrl, pa Val 202 udarno odgovarja z reko: če jih ne moreš premagati, se jim pridruži, in tako je že nekaj časa tudi del svetovnega spleta. S pojavljanjem na internetu ne bo ogrozil svoje poslušnosti, še več, s tem se je približal mlajšim, ki so jim nove tehnologije bliže, in jim omogočil nov način poslušanja in uporabe radia. Kako pa se bo razvijal v prihodnje, pa naj bo tema nove debate.

11. SEZNAM LITERATURE IN VIRI

11.1. KNJIGE

- Aspekti radia (1978):** *Radio- pretpotopni izum.* **Brecht, Bertold** (1927). Svjetlost, Sarajevo in **McLuhan, Marshal** (1964) *Radio kao bubanj plemena.*
- Barašin, Tanja** (1993): *Možni vidiki razvoja kontaktnih radijskih programov.* Diplomsko naloga. FDV. Mentor. Marjan Krišelj. Ljubljana.
- Barnard, Stephen** (2000): *Studying radio:* London, New York: Arnold: Oxford University Press (Studying the media).
- Beck, Alan** (2002): *The death of radio?* Monograph. An essay in radio-philosophy for the digital age. University of Kent (Canterbury, UK). Published by sound journal. <http://www.kent.ac.uk/sdfva/rp/>
- Briščik, Mojca** (2003): *Značilnosti in umestitev informativnega programa na slovenskih radijskih postajah.* Mentorica Ljerka Bizilj. Ljubljana.
- Brojan, Matjaž** (1999): *Začetki radia na Slovenskem.* Modrijan: Radio Slovenija, Ljubljana.
- Cazeneuve, Jean** (1976): *Sociologija radio-televizije.* Avtor dodatnega besedila, Vladimir Konstantinović; Ratko Božović. Sociologija radio-F12 Beograd: Beogradski izdavačko grafički zavod.
- Crisell, Andrew** (1986): *Understanding radio.* London, New York : Methuen.
- Crisell, Andrew** (1994): *Understanding radio.* London, New York: Routledge, second edition.
- Đorđević, dr.Mira** (1978): *Aspekti radia.* Svjetlost, OOUR izdavačka djelatnost, Sarajevo.
- Erjavec, Karmen; Volčič, Zala** (1999): *Odraščanje z mediji.* Rezultati raziskave mladi in mediji.
- Feltrin, Mateja** (2003): *Informativni programi komercialnih radijskih postaj.* Diplomsko delo. Mentorica Tatjana Pirc. Ljubljana.
- Hrvatini Bašič, Sandra** (2002): *Državni ali javni servis? Perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji.* Mirovni inštitut. Zbirka Mediawatch.
- Keane, John** (1992): *Mediji in Demokracija.* Znanstveno in publicistično središče. Ljubljana.
- Kos, Suzana** (1990) *Sheme kot strukturne oblike radijskih programov.* Diplomsko delo. Mentor Marjan Krišelj. Ljubljana.
- Krevel Bezlaj, Ljudmila** (1998): *Halo, tu radio Ljubljana.* Tehniški muzej Slovenije. Ljubljana.

Krišelj, Marijan (1993/1994): *Javna občila in komunikacijska tehnologija- radio*. Drugi natis z dodatkom in dopolnili. Interna raba. Radio Slovenija, oddelek za kulturno govora. Ljubljana. Prvi natis 1992/1993.

Krošelj, Damjana (2000): *Promocija radia, radijcev in radijskih novinarjev*. Diplomsko delo. Mentorica Tatjana Pirc.

Kužnik, Barbara (2000): *Val 202 in njegov pomen za Radio Slovenija*. Diplomsko delo. Mentor prof. dr. Jože Vogrinc.

Milenković, Milutin (1987): *Verodostojni radio*. Biblioteka Radio Beograda.

Pišlar, Marko (1998): *Radio v prostoru*. Diplomsko delo. Mentor Marjan Krišelj. Ljubljana.

Splichal, Slavko in Vreg, France (1986)- *Množično komuniciranje in razvoj demokracije*. ČZDO Komunist, Ljubljana.

Zbornik ob 20.letnici Vala 202 (1992): *Ko je valček val postal*. Radio Slovenija ob 20 letnici Vala 202.

11.2. STROKOVNI ČLANKI

Åberg, Carin (2001) *Sound, knowledge and music radio:some initial notes*. Dept of journalism, media and communication, JMK, Stockholm University. Sweden.

Beck, Alan (2001): *Can't take my ears off of you: radio in the digital age and the challenge to theory-building*. Drama Department, University of Kent. For NEW MEDIA: NEW PRACTICES: NEW PARADIGMS Conference FRIDAY 23/SATURDAY 24 FEBRUARY 2001 at Staffordshire University. <http://www.ukc.ac.uk/sdfva/ears/index.html>

Dunaway, David King (2000) *Digital radio production. Towards an aesthetic*. University of Mexico. New Media & Society. Vol.2., številka 1, stran 29-51. Sage Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi.

Finnemann, Niels Ole (2001): *The internet- a new communicational infrastructure*. Manuscript from the 15th Nordic conference on media and communication research. New media, new oportunities, new societies. University of Iceland in Reykjavik, Iceland. http://www.nordicom.gu.se/nordic_conference/iceland/papers/five/NOFinnemann.doc

Henten, Anders in Tadayoni, Reza (2001): *Implications of Internet on broadcasting*. Center for Tele-Information. TEchnical University of Denmark. Version: Work in progress, july, 2001. http://www.nordicom.gu.se/nordic_conference/iceland/papers/two/AHenten.doc

Hooper, Richard (2002): *A sound view of public service broadcastin*. 29 januar. Broadcast Conference »The future of public service broadcasting«.

<http://www.radioauthority.org.uk/newsroom/speeches/archive/A%20Sound%20View%20of%20Public%20Service%20Broadcasting%20-%202029.1.htm>

Poler Melita (1997): *Journalism between informing the public and gaining profit*. Medijska istraživanja. Letnik 3, številka 1-2, stran 9-17.

Price, Monroe E. in Raboy, Marc (urednika) (2001): *Public service broadcasting in transition: a documentary reader*. 1. September. Monroe E. Price -Programme in Comparative Media Law and Policy, Centre for Socio-Legal Studies, University of Oxford and Marc Raboy Department of Communication, University of Montreal.

Scanell, Paddy (1989): *Public service broadcasting and modern life*. Media, Culture and Society. 11. 135-166.

Splichal, Slavko (1995): *Prihodnost javnih medijev v Sloveniji. v Slovenija po letu 1995*. Teorija in praksa. Ljubljana. Stran 2-20.

Splichal, Slavko (1999): *Komunikološka hrestomatija 2*. Razvoj empirične komunikologije v ZDA. Uredil Slavko Splichal. Ljubljana. Članek Charlesa Wrighta, stran 79-89.

Splichal, Slavko in Vreg, France (1986) *Množično komuniciranje in razvoj demokracije*. ČZDO Komunist, Ljubljana.

Svendsen, Erik Nordahl (2002): *16th EPRA meeting Plenary Session The Regulation of Public Service Broadcasting, An EPRA Inquiry*. Ljubljana, 24-25 oktobra 2002.

Šrot, Vida (december 2002): *Poslušalci radijskih informativnih oddaj*. Ogledalo. Kričač. December.

Šrot, Vida (oktober 2002): *Starostna sestava poslušalcev in gledalcev*. Ogledalo. Kričač. Oktober.

Šrot, Vida (2002): *Val 202 – najbolj poslušan radijski program?* Let. 31, št. 7-8, julij-avgust. Ogledalo. Kričač

Vogrinc, Jože (1998): *Medijsko strukturiranje vsakdana*. DR, Vol. XIV. Številka 27/28. Stran 48-54. Ljubljana.

Zgrabljič, Nada (2000): *Hrvatski radio 2000. – u potrazi za novim identitetom*. Medijska istraživanja. Leto 6, številka 2. stran 79-90.

11.3. RAZISKAVE

EBU (2003): *Public radio in Europe*. Market overview, audience trends and channel profiles. Executive summary. April 2003. Strategic information service. EBU-UER.

Mediana (2002): *Raziskava medijev v Sloveniji. Povprečje 2001 za 2002*. Letnik 2002/1. Številka 20. Inštitut za raziskovanje medijev Mediana.

Mediana (1999): *Raziskava medijev v Sloveniji. Jesen 98 Povprečje 98 za 99*. Letnik 1999/1. Številka 15. Inštitut za raziskovanje medijev Mediana.

Media Pool (2000): *Slovenski radijski trg*. Maj.

Mendel, Toby (2000): *Public Service Broadcasting. A comparative Legal Survey*, Kuala Lumpur: UNESCO, Asia Pacific Institute for Broadcasting Development.
<http://www.unesco.org/webworld/publications/mendel>

Šrot, Vida; Železnikar, Dušan; Barlič, Tatjana (1996-2003): *Raziskovanja programov in občinstva na Radiu Slovenija. Radio Slovenija*.

- *Evidenca radijskih programov 16.1.2004* (Šrot, 2004).
- *Deleži poslušalcev prvega programa in poslušalcev Vala 202 v demografskih skupinah* (Šrot, 2002 c).
- *Glasba na prvem programu in Valu 202 v letu 1998* (68 vzorčnih dni), (Šrot, 1999b),
- *Komentar k radiometriji* (Šrot, 2002b),
- *Kontaktne oddaje o zdravju in zdravilih na Valu 202* (Šrot, 2003d),
- *Mesto Radia Slovenija v slovenskem medijskem prostoru*. (Šrot, 2000a),
- *Poslušalci in gledalci v letu 2003*. Kričač. Februar, marec 2004. (Šrot, 2004),
- *Poslušalci nočnih radijskih programov* poštne anketa od marca do oktobra (1467 nad 13 let). (Šrot, 1998),
- *Poslušalci Vala 202*, april (Šrot, 2000b).
- *Poslušalci Vala 202*, (Šrot, 1999a).
- *Primerjava za štiri leta 2000-2003* (julij 2003). (Šrot, 2003e).
- *Poslušanje radia in gledanje televizije na en dan 1996-2002 po starostnih skupinah*. (Šrot 1996-2002)
- *Poslušanje radia in gledanje televizije na en dan* (Šrot 1996-2002)
- *Poslušanje radia in gledanje televizije v Sloveniji*
- *Poslušanje radia leta 2001 v Sloveniji, v Ljubljani, Mariboru in po regijah* (december 2001) (Šrot, 2001).
- *Poslušanje radia Slovenija na en dan 2002c v minutah* (Šrot, 2002b)
- *Poslušanje radia v avtu 2000-2002* (25.2.2003). (Šrot, 2003g)
- *Radijski program januar-marec 2003* (Šrot, 2003f)
- *Radijsko poslušanje (16.4.2003) Januar- marec*.

- *Radio in televizija- rezultati poštne ankete in merjenja poslušanja radia in gledanja televizije v sredo, 11.6.2003 (Šrot, 2003g)*
- *Radiometrija, prikaz podatkov oktober 1999 (Šrot, 1999b)*
- *Radio, televizija, časopisi in revije (Šrot, 1996-1998)*
- *Radio Slovenija (2000c)*
- *Radio Slovenija (2003) Ekonomsko propagandni spoti na I. In II. Program, januar-junij 2002, 2003 v minutah. (Šrot, 2003)*
- *Rezultati poštne ankete in merjenja poslušanja radia in gledanja televizije v sredo, 11.6.2003 (Šrot, 2003d)*
- *Rezultati treh anket in merjenj poslušanja - marec 2004 - (Ra Slo, Ra Kp, Ra Mb) (ŠROT, 2004)*
- *Radijski programi januar- marec 2003. Evidenca radijskih programov. (16.4.2003) (Šrot, 2003a)*
- *Radijski programi za oktober. Evidenca radijskih programov. (27.11.2002) (Šrot, 2002a)*
- *Rezultati poštne ankete in merjenja poslušanja radia in gledanja televizije v sredo, 11.6.2003 (2003b)*
- *Sestava glasbe na prvem programu radia Slovenija in na Valu 202 (prvo polletje 2003) (Šrot, 2003c).*
- *Sestava poslušalcev prvega programa in poslušalcev Vala 202.*
- *Starostna in izobrazbena sestava poslušalcev prvega programa in Vala 202.*
- *Šport na radiu in televiziji (nov. 2001, dec 2002). (Šrot, 2001/02).*
- *Šport na radiu in televiziji (Šrot 2000-2002).*
- *Študij programa- EP program na Radiu Ljubljana 1990. ŠT. 47. November 1990. Vida Šrot, Miran Barovič. (Šrot, Barovič, 1990).*
- *Študij programa- sponzorstvo in šport. Št. 35. RTV Ljubljana, junij 1989. Vida Šrot, Irena Predanič, Miran Barovič. (Šrot in ostali, 1989).*
- *Tabele za starostno publikacijo 1996-2002. (Šrot, 2002b).*
- *Teze o nacionalnosti programa na Valu 202 15.3.1993 (Šrot, 1993).*

Tomaselli, Ruth Elizabeth (1989): Public Service Broadcasting in the Age of Information Capitalism. Political Economy. *Communicare* 8(2): 27-37

<http://www.und.ac.za/und/ccms/politeconomy/publicservice.htm>

11.4. ČASOPISNI ČLANKI IN PROMOCIJSKI MATERIALI

Hanonina, Ksenja *Boj za svežo novico*. Mladina. <http://www.mladina.si/>

Izgoršek, Urša (2002): *Val 202 prevalil tri desetletja* (16.6.2002). Telraz Delo Stik, 13.6.2002. N=406. Delo. Ljubljana.

Kajzer, Rok (15.6.2002): *Bomo na sceni. In bomo se boril*. Delo, Ljubljana.

Kričič (2003): *Finančni položaj in viri financiranja javnega zavoda RTV Slovenija*. Junij 2003. 32, številka 6.

Lamprecht, Miha (5.7.2003): *Od petka do petka: Turgenjev pod morskimi zvezdami*. Sobota. Večer.

Obletnica vala 202 (maj 2002): *Sliši se dobro, že trideset let!*. V središču. Kričič. Letnik 31, številka 5. Maj 2002

Oseli, Petra (2001): *Prodajajo šampon v informativnih oddajah*. Medijska preža.

Promocijska zgoščanka ob 30 letnici Vala 202 (2002). Val 202. Radio televizija Slovenija. Ljubljana.

Poslovni načrt za leto 2003 (Radio Slovenija).

RTV Slovenija (2001) *Basic facts and figures*. Mednarodno sodelovanje. Marec. Ljubljana

RTV Slovenija (2001 in 2003): *Basic facts and figures*. Radio televizija. Mednarodno sodelovanje. Marec. Ljubljana.

11.5. OSTALI VIRI

Radijske oddaje na programu Ars »Medijski odmev« (v besedilu MO). Radio Slovenija:

- *Ekonomska propaganda - prvi del* (4.1.2001)
- *Ekonomska propaganda - drugi del* (11.1.2001)
- *Glasba na Radiu Slovenija* (7.6.)
- *Kako v Nemčiji glasba pride na radio* (16.5.2002)
- *Kvaliteta radijskih in televizijskih oddaj I*. 48. oddaja. (4.10.2002)
- *Kvaliteta radijskih in televizijskih oddaj II* (18.10.2002)
- *Ocenjevanje kvalitete radijskih in televizijskih oddaj*; Robert Peresutti in Sandra Bašič Hrvatini (11.10.2002d)
- *Poslušanje radia v devetdesetih* (22.3.2002)
- *Pričakovanja ob radiu 20ih let*
- *Statistika treh programov radia Slovenija* (6?7.2.2002)

RTV Slovenija 2003- gradivo o notranji organiziranosti RTV Slovenija (Sajovic, Intranet).

Verbinc (1989): Slovar tujk

11.6. SPLETNI VIRI

- 30 let mavrice – zgodovina Vala 202 <http://www.rtv slo.si/val202>
- **Bašič Hrvat in, Sandra** (2000):
http://www.mm.delo.si/archive/2000_07/ta_mesec.html
- Intranet RTV Slovenija (18.6.2003) <http://www.rtv slo.si>
- <http://mediaresearch.cro.net.nt.ims.hr>
- <http://www.cultsock.ndirect.co.uk/>
- Statut RTV Slovenija 1995 (18.6.2003) <http://www.rtv slo.si>
- *Še pomnite- 30 let Vala 202* (15.maj 2003) <http://www.rtv slo.si>
- www.bbc.co.uk
- **Zakon o medijih (Zmed)** (2001), Zbirke državnega zbora, Ljubljana, 25.4.2001
<http://www.sigov.si/mk/slo/kdojekdo/mediji/zakon.htm>
- **Zakon o Radioteleviziji Slovenija** (1994), Zbirke državnega zbora, Ljubljana
<http://www.sigov.si/mk/slo/kajsedogaja/novice/zakon6.htm>

11.7. POGOVORI

- **Bergant, Boris** (julij 2003), podpredsednik EBU-ja.
- **Čokl, Jure** (18.3.2004) spletni administrator Vala 202
- **Grošelj, Izidor** (17.6.2003), urednik DIR in DIO.
- **Groznik, Darja** (18.6.2003), urednica Vala 202.
- **Alojz Jauh** (18.3.2004).
- **Karoli, Andrej in Vene, Jernej in Bulič, Dragan** - glasbeni uredniki na Valu 202
- **Krč, ing. Igor** (18.3.2004), vodja OE Radijska produkcija
- **Luin Štebe, Andreja in Jakopin, Iztok** (12.3.2004) marketing Vala 202, RTV Slovenija.
- **Pirc, Tatjana (julij 2003)**, urednica prvega programa
- **Sajovic, Janez** (maj 2001), pomočnik generalnega direktorja za org., kadre in informatiko (upravljavsko – programska vodstvena shema RTV Slovenija).
- **Škrabec Arbanas, Mija** (september 2003), novinarka, dnevna urednica in nekdanja urednica Vala 202.
- **Štular, Mirko** (17.6.2003), novinar, dnevni urednik.

- **Šrot, Vida** (4.8.2003), Raziskovanje poslušnosti in občinstva RTV Slovenija (vodja RPO, zdaj Služba za kontroling).

11.8. KAZALA

11.8.1. Kazalo grafov

Graf 4-1: Kje največkrat poslušate radio?Vir: Nedelo, Telraz Delo Stik, 13.6.2002, N=406 (splošno poslušanje radija). (glej Izgoršek, 2002).....	30
Graf 6-1: Odstotkovno opredeljeni žanri na Valu 202 (EBU, 2003).....	39
Graf 6-2: Sestava glasbe na prvem programu Radia Slovenija in na Valu 202 v 1. polletju leta 2003 (42 vzorčnih dni). (RPO, 2003).....	44
Graf 7-1: Slovenski radijski prostor- Povprečni delež odrasli. (EBU, april 2003).....	52
Graf 7-2: Val 202 občinstvo prerez po letih 2001 (EBU, 2003).....	53
Graf 7-3: Poslušanje radia v avtu 2000-2002 (25.2.2003). (Šrot, 2003g).....	54
Graf 7-4: Ali je Val dovolj ali premalo... (Šrot, 2002).....	55
Graf 12-1:Načrt in realizacija. (RPO, 16.1.2004 evidenca radijskih programov, RTV Slovenija).....	103
Graf 12-2: Število minut na prebivalca 1991-2002 RPO več raziskav.....	113
Graf 12-3: Koliko poslušate radio v primerjavi s časom pred desetimi leti. Vir: Val 202 prevalil tri desetletja (16.6.2002) Telraz Delo Stik, 2002, N=406.....	114
Graf 12-4: Kako pogosto poslušate radio Vir: Val 202 prevalil tri desetletja (16.6.2002) Telraz Delo Stik, 2002, N=406.....	114
Graf 12-5: Raziskava medijev v Sloveniji. Povprečje 2001 za 2002. Letnik 2002/1. Številka 20. Inštitut za raziskovanje medijev Mediana. Stran 240.....	114
Graf 12-6: Evidenca radijskih programov 16.1.2004 (Šrot, 2004).....	115

11.8.2. Kazalo slik

Slika 4-1: Oddajniki Radia Slovenija.(www.rtv slo.si/val202).....	29
Slika 5-1: Grafični prikaz programa na Valu 202.....	34
Slika 6-1 Delež poslušalcev osrednjih informativnih oddaj radia Slovenija (RPO, 2003).....	43
Slika 12-1: Iz dnevnika Marjana Krišlja (Val 202, 1992:4).....	80
Slika 12-2: Prva oddaja na Valu 202 (Val 202, 1992:6).....	81
Slika 12-3: Prve oddaje Val 202 (Val 202, 1992: 6).....	82
Slika 12-4: Val 202 za vas (Val 202, 1992: 44).....	83
Slika 12-5: Radio, programska in vodstvena shema (RTV Slovenija 2003).....	84
Slika 12-6: OE Radijska produkcija (RTV Slovenija 2003).....	85
Slika 12-7: Programski organigram (RTV Slovenija 2003).....	85
Slika 12-8: Sistem I-news. (Vir: Radio Slovenija 2004).....	107
Slika 12-9: Groba shema jutra na Valu 202- omogoča odprto shemo.....	108
Slika 12-10: Dopoldanska shema Vala 202.....	109
Slika 12-11: Popoldanska shema na Valu 202.....	110
Slika 12-12: Poslušalci nočnih programov. (RPO, 1998).....	111
Slika 12-13: Tedenska shema glasbenih urednikov na Valu 202.....	111
Slika 12-14: Logotipi Vala 202 od 1972 do 2004 (Val 202, 1992 in promocijski CD ob 30 letnici Vala 202).....	119
Slika 12-15: Digitalni radio (http://www.bbc.co.uk/).....	119

Slika 12-16: Spletna stran Vala 202, Sreda, 14.4.2004 (www.rtv slo.si/val202).....	120
---	-----

11.8.3. Kazalo tabel

Tabela 3-1: Kaj so v množičnem sporočanju funkcije? (Wright, 1959 v 1999: 79-89).....	20
Tabela 5-1: Struktura svobodnih programov (programski sistemi, zgrajeni po desk sistemu). (glej Krišelj, 1993/94:8a, 11a).....	31
Tabela 6-1: Dopoldanska shema.....	37
Tabela 6-2: Popoldanski pas 2.....	38
Tabela 6-3: Večerni program.....	38
Tabela 12-1: Makro organiziranost RTV Slovenija (RTV Slovenija 2003).....	86
Tabela 12-2: Frekvence in oddajniki, http://www.rtv slo.si/val202	86
Tabela 12-3: Vprašnji iz poštne ankete Rezultati poštne ankete in merjenja poslušanja radia, v četrtek, 11.3.2004, RPO od 11.3. do 24.3.2004, odziv 53 %, iz 157 družin, iz 108 krajev.....	87
Tabela 12-4: Shematski prikaz možnega razvoja radijskih programov (glej Krišelj, 1993/94:8a, 11a).....	88
Tabela 12-5: Splošna delovna shema.....	103
Tabela 12-6: Evidenca radijskih programov 16.1.2004 (Šrot, 2004).....	104
Tabela 12-7: Oglaševanje in kriza (Val 202, 1992).....	105
Tabela 12-8: Radijska dokumentacija Vir: Radio Slovenija 2004.....	106
Tabela 12-9: Tabela vprašanja RPO, primerjava rezultatov ankete v marcu s podatki iz drugih anket (rpo: april 2004).....	107
Tabela 12-10: Glasbene in tematske oddaje o glasbi na Valu 202.....	112
Tabela 12-11: Število poslušalcev na dan 1991-2002 RPO več raziskav.....	113
Tabela 12-12: Radiometrija 2003 – polletje, Velikost trga v %: 100, Velikost trga v '000: 1.986.....	115
Tabela 12-13: Sestava in deleži poslušalcev prvega programa in poslušalcev Vala 202 v demografskih skupinah, leto 2002 in 2003 in sestava vzorcev in sestava prebivalstva Slovenije, RPO, 2003, 2004.....	118
Tabela 12-14: Kontaktne oddaje (glej www.rtv slo.si , podmena marketing, podmena radijski marketing, podmena kontaktne oddaje).....	119

12. PRILOGE

12.1. A1 Iz dnevnika Marjana Krišlja

IZ UREDNIKOVEGA DNEVNIKA

/Prepisano dobesedno z vsami napakami in jezikovnimi nerodnostmi/

2.dec.1971

V sredo pred 29.novembrom smo posneli poskusno oddajo 2o2. Jaz sem preskrbel vse tekste, glasbo pa J. Martinc, bral je R. Časl. Tehnika ni bila pripravljena za tako zahtovno snemanje, ker je prejela prijavo: Poskusno snemanje II. programa /to so menda zamožali v Izvedbi/ in so tako dali neiskusnega tehnika pa brez manipulanta. Zaradi tega je ta oddaja tehnično problematična pa je interpretacijsko...

Sploh je okoli te oddaje nekaj organizacijskih nejasnosti. Predlog zanjo je menda napravil Marjan Vodopivec, na sestanku ga je bežno razložil, predlagal pa izvedbenega moderatorja R. Časla. Jaz pa naj bi preskrbel besedila, sploh pa naj bi bil nekakšen mož, na katerega bi se moderatorji morali obračati "v primeru potrebe".

...

Oddajo smo poskusno posneli. Zraven so bili: nekaj časa M. Vodopivec, M. Sepe, Sl. Tiran, J. Sever, J. Martinc in njegov asistent.

V Dnevniku posebej opisujem
akcija VAL 2o2

do 15.5.1972

Dolej: Naredil sem vsebinsko in organizacijsko shemo za te oddaje. Bile so prediskutirane. Prva na uredniškem odboru, druga pa na posebnem sestanku. Bilo ni bistvenih pripomb.

Redaktorica oddaj je Julka Vahen.

Uredil sem podrobno shemo za vsako oddajo posebej in sicer tako, da je po njej mogoče takoj dolati.

17.5. je Vojko naročil naj napišem razširjeno poročilo /trimesečno/ v katerem bo tudi gradivo o oddajah 2o2...

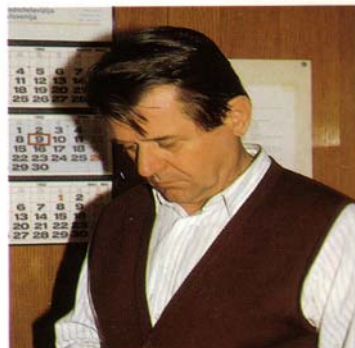
14.6.1972

Smo tik preden bodo stekle oddaje 2o2. Dali smo precej reklame.

Je precej živčno vzdušje, ustvarjajo pa ga posamezniki, ker kar naprej prihajajo z novimi idejami. Vmes pa je tudi nekaj kompetenih zmešnjav. Danes so na primer ocenjevali avizo brez navzočnosti redaktorja in ga brez njega tudi sprejeli.

Zdi se mi, da je pritisk, ki ga izvaja Vojko, ko meni, da bi bilo mogoče s temi oddajami jeseni startati vsak dan, malce prehud.

Iz dnevnika Marjana Krišlja

Marjan Krišelj

Slika 12-1: Iz dnevnika Marjana Krišlja (Val 202, 1992:4).

12.2. A2 Prva oddaja Val 202

1. ODDAJA "NA VALU 202" !		
) POTEK		16.6.72
izoblik	delila	delob
Mod. - V. Oudropivec	-	✓ Oudropivec
Rad. - f. Tozon	-	✓ Tozon
Tehnik -	-	
Manipulant -	-	
Uleme, novice		trinar Velhanek
<u>Sevsa</u>	testi	✓ Julij Samojlen
<u>Halo, Zg. trg</u>	oddaja	✓ - " -
<u>Kult. izlet</u>	test	✓ M. J. J. J.
Spelend po tipovnicah	test	✓ S. Zmislavski
Kva beseda za kobe	test	✓ S. Medelc
Papove tipovnici	test	✓ - " -
Jelenje test. (Benedek)	test	✓ Jelenje M.
Termin X (Zel. knjiga)	test	✓ B. Lomc
Prema na vrenu	- " -	✓ - " -
Testenda ip. Pivka	2vo test	✓ F. Hefelt
televizija	premet 4 ^{30'}	✓ T. Pivš
<u>gladeni predalci</u>	test (34m.)	✓ M. Medelc
Humor	testi	✓ B. Jomen

B. Cvelj
J. Dolan

Slika 12-2: Prva oddaja na Valu 202 (Val 202, 1992:6).

12.3. A3 Prve oddaje Val 202

Prve oddaje NA VALU 202

Imeli smo dve poskusni oddaji /pri teh datum ni vpisan, kolikor se spominjam sta bili teden pred rednim oddajenjem/.

Do konca leta 74 sta poleg datuma samo priiska realizatorja in voditelja/moderatorja/ oddaje, od 1.1.75 so vpisani od leve proti desni : glasbeni opremljevalec, realizator, redaktor in voditelj.

Obkrožena imena pomenijo PRVI nastop na velu 202

Poduzna I	Toron	Vodopivec	
Poduzna II	Toron	Doleuc	
16. 6. 1972	Toron	Vodopivec	
17. 6.	Toron	Doleuc	
18. 6.	Jane Klis	Hleup	
23. 6.	Toron	Carl	
24. 6.	Jane	Jancic	
25. 6.	Vozny Jane	Korošec	
30. 6.	Jane	Hleup	
1. 7.	Toron	Korjak	
2. 7.	Toron	Vallbaum	
7. 7.	Toron	Vodopivec	
8. 7.	Toron	Doleuc	
9. 7.	Toron	Carl	
14. 7.	Vozny	Mencinger	
15. 7.	Vozny	Korjak	
16. 7.	Vozny	Doleuc	
21. 7.	Toron	Mencinger	
22. 7.	Vozny	Vodopivec	
23. 7.	Toron	Vodopivec	
28. 7.	Jane	Doleuc	
29. 7.	Jane	Carl	
30. 7.	Toron	Korošec	
4. 8.	Jane	Mencinger	
5. 8.	Jane	Hleup	
6. 8.	Jane	Vallbaum	
11. 8.	Jane	Vodopivec	
12. 8.	Toron	Carl	
13. 8.	Toron		
18. 8.	Toron		

Slika 12-3: Prve oddaje Val 202 (Val 202, 1992: 6).

12.4. A4 Val 202 za vas

Val 202 za vas

Val 202, 19-letni kontaktni program, ki ga poslušate kar tričetrt vseh poslušalcev slovenskega radia, z zanimivimi in priljubljenimi rubrikami, kot so Kje pa vas čevlji žuli, Nedeljski gost in Moped show, vas bo vsak teden opozarjal na najzanimivejše prispevke uredništva Vala 202.

Pisali bomo o pripravah na novinarske podvige Marjana Jermana, Boštjana Lajovca, Črta Kanonija, Mije Škrabec-Arbanas in drugih bolj ali manj prodornih avtorjev, ki sicer vsak dan oblikujejo 13.5 ure II. nacionalnega programa. Opozorjali bomo tudi na obiske stro-

kovnjakov. Ti ponavadi delijo konkretne nasvete, poslušalcem pa sta na voljo telefonski številki 312-522 in 315-852. Napovedovali bomo terenske oddaje in sproti predstavljali vse pomembnejše programske (no- ali -r-)osti. Skratka, poskrbeli bomo, da ne bi po nepotrebnem preslišali kakšnih posebej zanimivih in koristnih informacij. In kaj ponuja Val 202 čez teden?

Ob **ponedeljkih** ob 9. uri navezujemo stike, s politično vročimi kraji v Jugoslaviji, ob 11. uri opozarjamo na ekološke napake, popoldne vrtimo kulturni klobus, ob 11.45 poslu-

šamo glasbeni izbor znanih posameznikov, vsak **torek** ob 11. uri spoznavamo novosti Založbe kaset in ploše RTV Slovenija, po 12. uri s svojo kuharico pripravljamo poetične kulinarčne mojstrovine Elza Budau. Popoldne pa si z glasbo Braneta Rončela prizadevamo za kakovostno vzgojo mladih.

Ob **sredah** lepimo obliže na vaše žulje – med 9.30 in 10.30 – ob 11. uri ropota Moped show, v Sitni muhi ob 14.45 vztrajamo pri opisovanju nepravilnosti tako dolgo, dokler le-ta ni odpravljena. Črno kroniko prelistavamo ob 16.15, s čenčami se ukvarjamo ob 17.

uri, novejšo glasbo pa ob 18. uri komentira Primož Pečovnik ali Marjan Novak.

Četrtkovo popoldne je po novem, od kar se koprski in mariborski novinarji oglašajo v programu Vala 202 vsak dan in ne le ob četrtkih, namenjamo kontaktni rubriki. V njej poslušalci Vala 202 komentirajo izjavo kake pomembne domače ali tuje osebnosti, ki je razburila, oziroma presenetila javnost. Popoldanski del med 17.00 in 17.30 je namenjen mirovni vzgoji, oziroma vsakih 14 dni pogovorom s posamezniki, ki so nagnjeni k svojemu spolu. **Petkovo** popoldne je rezervirano za obvestila o rekreativnih prireditvah ob koncu tedna – (8.40), po 10.30 vas opozarjamo na napake, ki jih delamo pri govorjenju, vrtimo glasbo country, ob 11.45 nam dežurni

sinoptiki sporočajo najnovejšo vremensko napoved za konec tedna, ob 12.05 izbiramo petkovo pesem meseca; popoldne ob 16.40 pa »centrifugiramo« dogodke preteklega tedna.

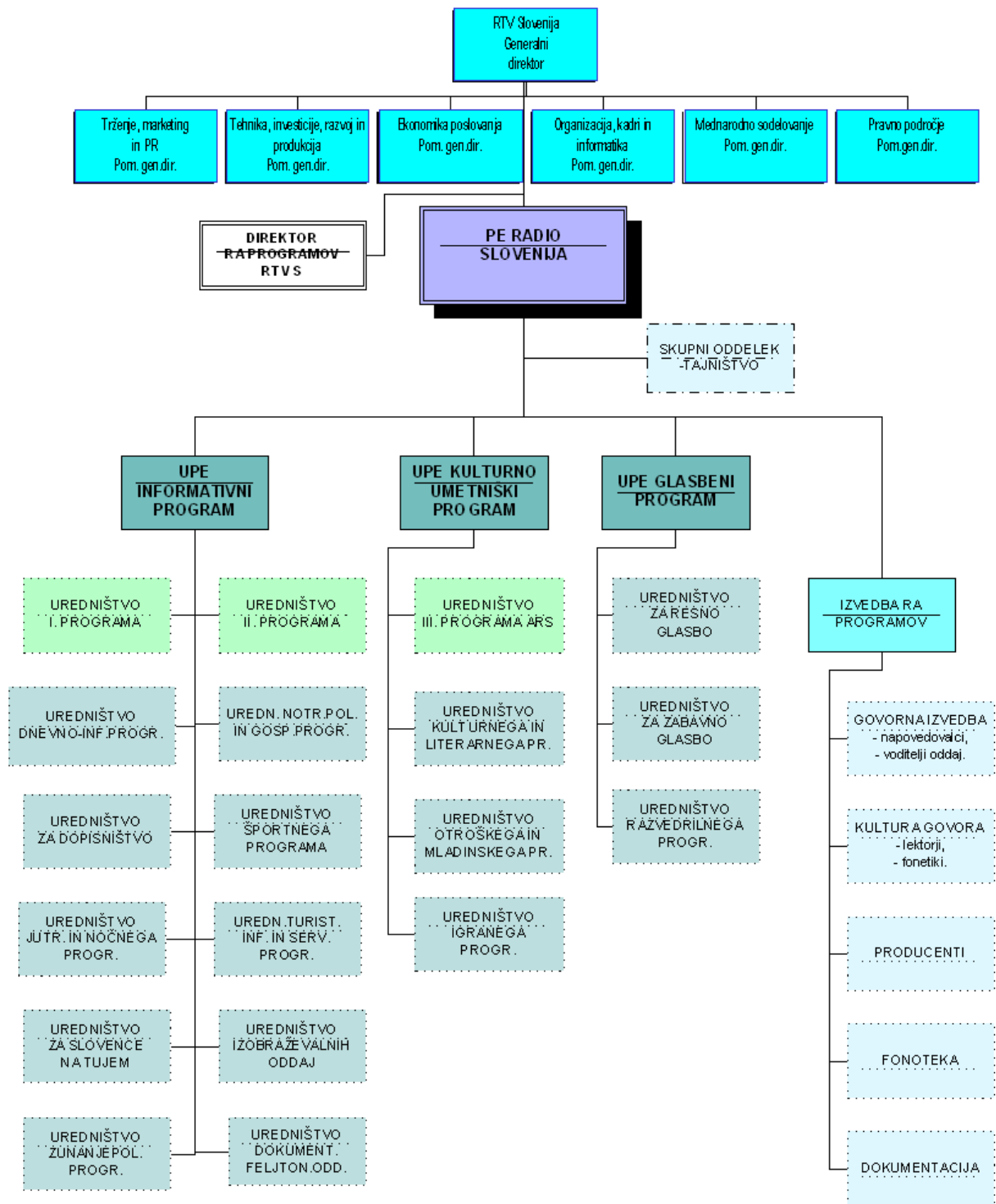
Sobotne ponovitve Moped showa so ob 11. uri, popoldnevi pa so namenjeni vsem, ki radi poslušajo ali uganke Pavla Gregorca, pogovore Silva Terška z gosti ali tematske popoldneve avtorja Gojka Bervarja in naše glasbene želje, seveda.

Ob **nedeljah** med 9.30 in 10.30 predstavljamo Nedeljskega gosta Vala 202, malo pred popoldnevom razrešujemo različne moralne dileme iz vsakdanjega življenja, popoldne pa program zapolnjujejo informacije o športu.

A. D.

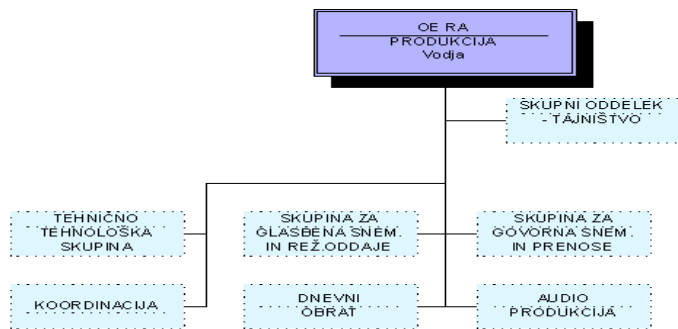
Slika 12-4: Val 202 za vas (Val 202, 1992: 44).

12.5. B1 PE Radio, programska in vodstvena shema

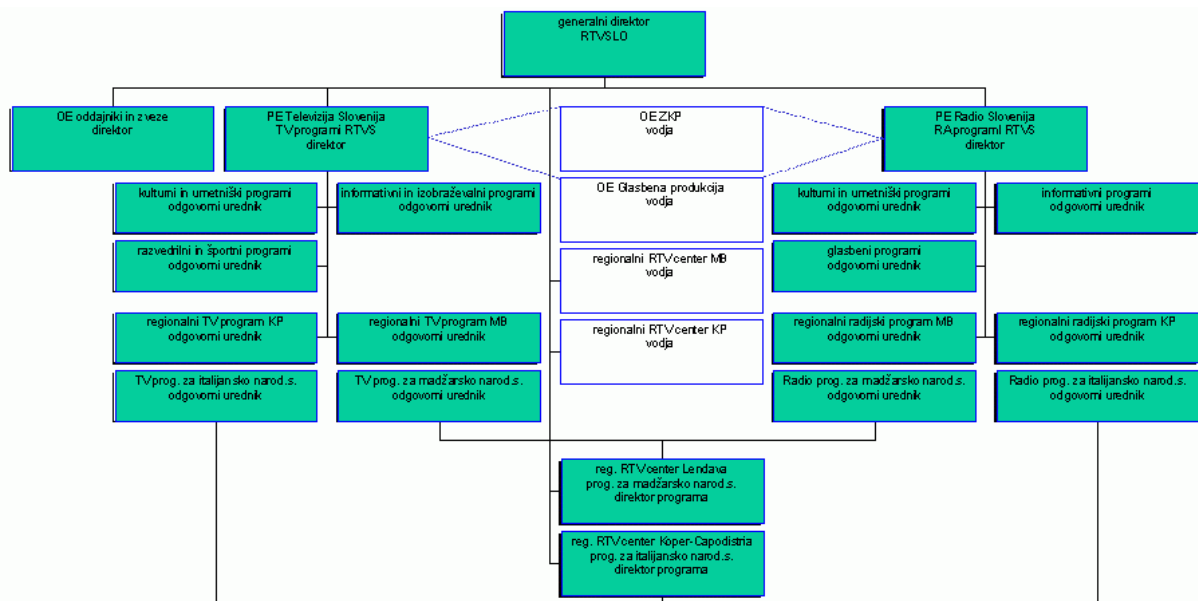
Slika 12-5: Radio, programska in vodstvena shema (RTV Slovenija 2003).

12.6. B2 OE Radijska produkcija

Slika 12-6: OE Radijska produkcija (RTV Slovenija 2003).

12.7. B3 Programski organigram

- kolegija generalnega direktorja RTVSLO v širši sestavi se udeležujejo še:
 - direktor programa za italijansko narodno skupnost regionalnega RTV centra Koper-Capodistria
 - direktor programa za madžarsko narodno skupnost regionalnega RTV centra v Lendavi
 - vodja regionalnega RTV centra MB in
 - vodja regionalnega RTV centra KP- Capodistria
- organizacijske enote nimajo svojih finan. računovodskih sektorjev, komercialnih služb in ne razvoja --> podrejeni štabnim službam
- OE glasbena produkcija in OE ZKP po programski ponudbi in storitvah vezana na direktorja TV in RA programov, glede trženja pa na vodjo trženja lastne produkcije v okviru pristojnosti pom.gen.dir. za področje trženje, marketing in stiki z javnostjo

Slika 12-7: Programski organigram (RTV Slovenija 2003).

12.8. B4 Makro organiziranost RTV Slovenija

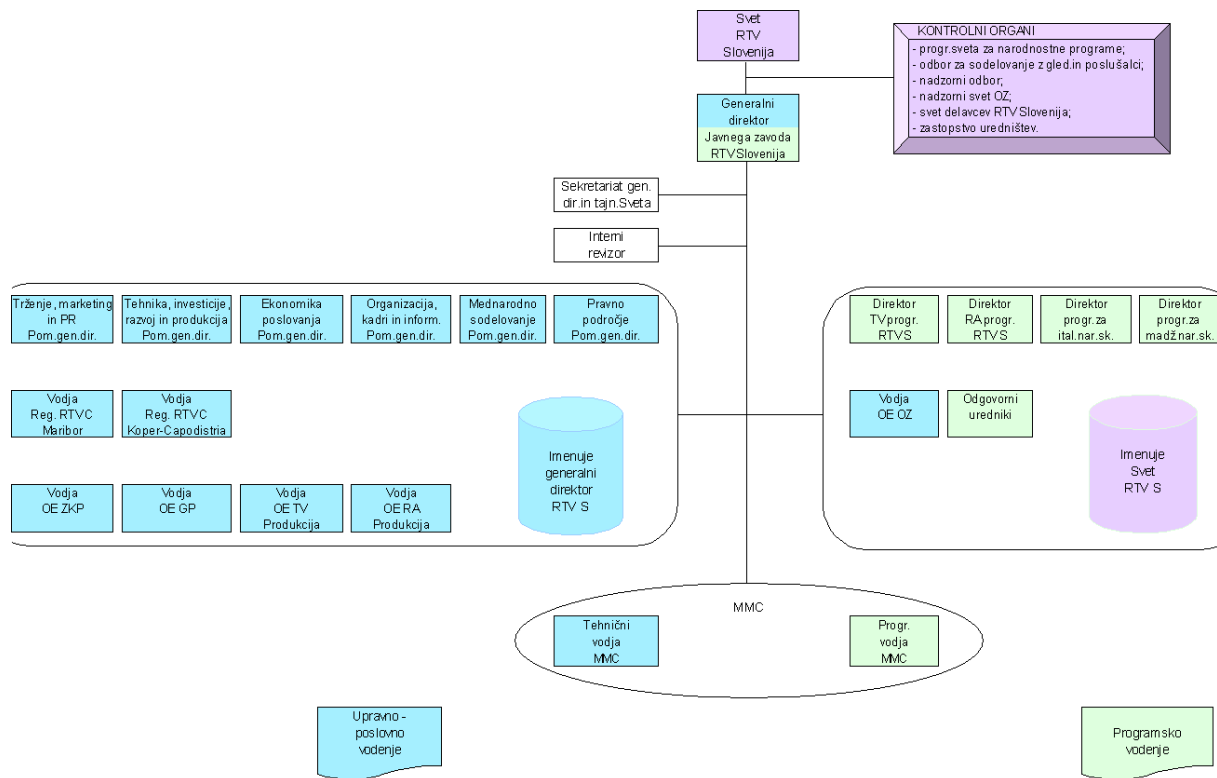

Tabela 12-1: Makro organiziranost RTV Slovenija (RTV Slovenija 2003).

12.9. B5 Ostale frekvence Vala 202

Ostali oddajniki	Frekvenca	Ostali oddajniki	Frekvenca
Ajdovščina – Planina	98.6	Kranjska gora	96.9
Beli križ	94.1	Kuk	87.8
Bizeljsko	96.2	Mozirje	94.7
Breginj	97.6	Osilnica	101.8
Cerkno – Lajše	87.8	Peč	104.0
Črnomelj – Plešivica	96.5	Soča (na skali)	101.1
Grahovo	93.5	Stari trg ob Kolpi	95.8
Idrija I	92.3	Šmarata	92.4
Idrija II	88.9	Trenta i. (Lomovje)	92.2
Jezerško	97.2	Trstelj	94.3
Kanin	91.6	Tržič II	100.7
Kočevje - Dekliš. Gora	92.6	Vogel	97.6
Kovor	92.4	Vreme	99.8

Tabela 12-2: Frekvence in oddajniki, <http://www.rtv slo.si/val202>

12.10. B6 Poslušanje v avtu

10. ALI IMA VAŠ AVTORADIO RDS /RADIO DATA SYSTEM/, KI SLEDI NAJBOLJŠEMU SPREJEMU RADIJSKIH PROGRAMOV IN OPOZARJA NA PROMETNE INFORMACIJE?

- 31 1 - avtoradio **ima** RDS
- 15 2 - avtoradio **nima** RDS
- 12 3 - **ne vem**, ali ima RDS
- 13 4 - nimam/-o/ avtoradia
- 25 5 - nimam/-o/ avta
- 4 - niso odgovorili

11. KATERO RADIJSKO POSTAJO POSLUŠATE V AVTU, NA VOŽNJI?

- 24 3 - VAL 202
- 3 3 - RADIO MARIBOR
- 3 3 - RADIO KOPER
- 2 3 - RSI, RS INTERNATIONAL
- 25 3 - drug radio
- 12 4 - različno, kakor kdaj
- 10 5 - ne poslušam radia v avtu
- 28 6 - nimamo radia v avtu, nimamo avta
- 7 - niso odgovorili

In še okvirni demografski podatki: 22. SPOL 43 moških, 54 žensk, 3 ni podatka; 23. STAROST: 2 od 13-14, 8 od 15-20, 13 od 21-30, 14 od 41-50, 15 od 51-60, 20 od 61-70, 8 nad 71 let. večina s srednjo, osnovno in strokovno poklicno šolo. Največ iz podravske regije, ki najmanj posluša Val 202.

Tabela 12-3: Vprašani iz poštne ankete Rezultati poštne ankete in merjenja poslušanja radia, v četrtek, 11.3.2004, RPO od 11.3. do 24.3.2004, odziv 53 %, iz 157 družin, iz 108 krajev

12.11. C1 Shematski prikaz možnega razvoja radijskih programov

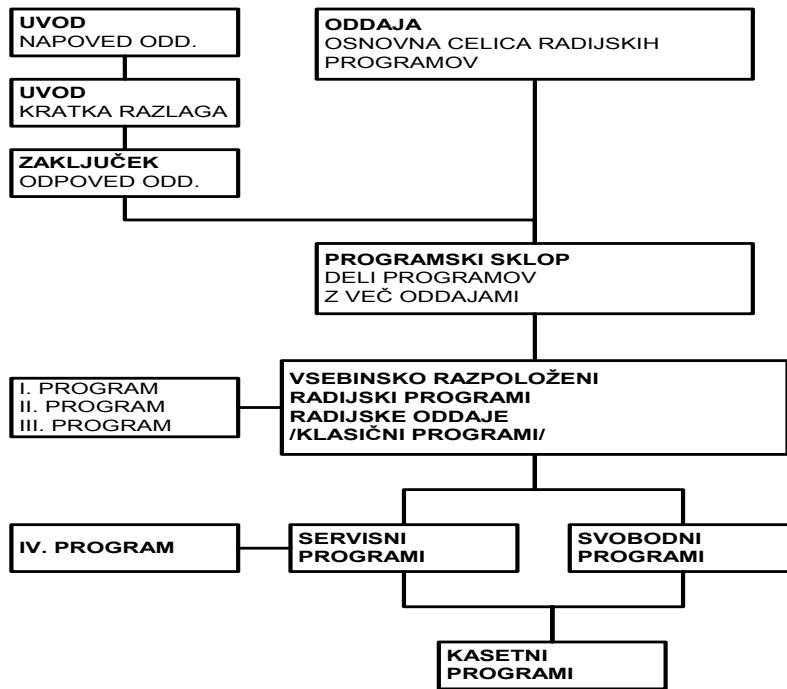

Tabela 12-4: Shematski prikaz možnega razvoja radijskih programov (glej Krišelj, 1993/94:8a, 11a).

12.12. C2 Splošna shema Vala 202

PONEDELJEK, DNE 23. FEBRUARJA 2004 <RA2302.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

**05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00
EP>**

Agencija Rs za okolje (živo!)
Podatki o temperaturah
Prometne informacije<

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)>
5.30 Prva jutranja kronika<vreme+promet (prenos
I.programa)
6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I.programa) + S02400
6.30 Poročila+vreme+promet+snežne razmere+SPOT
(prenos I.programa) >
6.40 Športna zgodba<
do 6.50 Napovednik za 2JK (posnetek s I.p.)>
6.50 Črna kronika
7.00 Druga jutranja kronika <šport+vreme+promet
(prenos I.programa)>
7.55 Pet minut za glasovanje za ime minulega tedna
8.00 Poslovne zanimivosti
Snežne razmere

8.30-13.00 DOPOLDNE NA VALU 202: <

8.30 Novice + promet + POR100>
8.40 Koledar kulturnih prireditev

Iz naših sporedov

Pet minut za glasovanje za ime tedna<

9.00 EPP oddaja **9.30-13.00
EP**

9.30 Novice >
Popevki tedna <=2PR888>

9.55 Pet minut za glasovanje za ime tedna
10.00 Strokovnjak svetuje<

10.30 Novice + 2PR900 + S02400
 11.30 Novice + J22480>
 Obvestila
 12.00 Pogovor z zmagovalcem glasovanja za ime minulega
 tedna<
 12.30 Novice + S02400>

13.00-19.00 VAL 202 POPOLDAN: <13.00-17.30 EP>

13.00 Danes do 13.00 <vreme+promet+snežne razmere
 (prenos I.programa >
 13.30 Iz naših sporedov
 13.45 Gost izbira glasbo
 14.00 Kulturne drobtinice
 14.20 Obvestila < J22480
 14.30 Novice >
 14.45 Glasbena uganka<
 do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)>
 15.10 Radio danes, radio jutri<
 15.15 EP (prenos I.programa)>
 15.30 DIO - osrednja popoldanska informativna oddaja <
 (šport+vreme+promet+SPOT (prenos I.programa) >
 16.15 Popevki tedna <=2PR888>
 16.30 Telstar<
 Novice + S02400

17.45-19.00 EP >

17.35 Obvestila
 18.00 Hip hop in ostalo<
 18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.)>
 18.45 Črna kronika
 18.50 Pregled večernega sporeda
 19.00 Radijski dnevnik <šport+vreme+promet+SPOT
 (prenos I.prog.)>
 Od jazza do jazza<
 19.59 S02038>
 20.00 Cederama
 21.00 Galerija
 22.00 Zrcalo dneva <šport+vreme+promet+SPOT
 (prenos I.programa)>
 22.20 Iz naših sporedov <prenos I.programa
 22.25 SPOT S02400>

22.30 V soju žarometov

23.15 Film do polnoči

TOREK, DNE 24. FEBRUARJA 2004 <RA2402.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00 EP>

Agencija RS za okolje (živo!)

Podatki o temperaturah zraka

Prometne informacije <

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)>

5.30 Prva jutranja kronika <vreme+promet (prenos I.pr.)

6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I.programa) + S02400

Poročila +vreme+promet+snežne razmere

(prenos I.programa)>

6.40 Športna zgodba<

do 6.50 Napovednik za 2JK (posnetek s I.p.)>

6.50 Črna kronika

7.00 Druga jutranja kronika <šport+vreme+promet

(prenos I. programa)>

8.00 Poslovne zanimivosti

8.15 Snežne razmere

8.30-13.00 DOPOLDNE NA VALU 202: <

8.30 Novice + promet + POR200>

8.40 Koledar prireditev

8.50 Iz naših sporedov<

9.00 EPP oddaja

9.30-13.00

EP

9.30 Novice >

9.35 Popevki tedna <=2PR888>

10.00 Med poslovnimi krivuljami <

10.30 Novice + 2PR900 + J22035 + S02400

11.30 Novice + S02038>

11.35 Obvestila

12.00 Vroči mikrofona<

12.30 Novice + S02400>

13.00-19.00 VAL 202 POPOLDAN:< - Rončel 13.00-17.30 EP>

13.00 Danes do 13.00 <vreme+promet+snežne razmere
(prenos I.programa)>

13.30 Iz naših sporedov

13.45 Gost izbira glasbo

14.00 Kulturne drobtinice

14.20 Obvestila <

14.30 Novice + J22035 >

14.45 Glasbena uganka<

do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)>

15.00 Visoke pete

15.10 Radio danes, radio jutri<

15.15 EP (prenos I.programa) >

15.30 DIO - osrednja popoldanska informativna oddaja <
šport+vreme+promet+SPOT(prenos I.programa) >

Popevki tedna <=2PR888>

16.30 Zapisi iz močvirja<

17.30 Novice + S02400>

17.35 Obvestila <+S02038 **17.45-19.00 EP >**

18.00 Pogovor z dopisnikom<

18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.) >

18.45 Črna kronika

18.50 Pregled večernega sporeda

19.00 Radijski dnevnik <+šport+vreme+promet+SPOT
(prenos I. programa)>

Na sceni

21.00 Glasbene uspešnice

22.00 Zrcalo dneva <+šport+vreme+promet+SPOT>
in Iz naših sporedov <prenos I. programa

22.25 SPOT S02400>

22.30 ŠTOS - Še v torek obujamo spomine

SREDA, DNE 25. FEBRUARJA 2004 <RA2502.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00 EP>

Agencija RS za okolje (živo!)

Podatki o temperaturah zraka

Prometne informacije <

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)>

5.30 Prva jutranja kronika <vreme+promet(prenos I.programa

6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I.programa) + S02400

Poročila+vreme+promet+snežne razmere + SPOT

(prenos I.programa)>

6.40 Športna zgodba<

do 6.50 Napovednik za 2JK (posnetek s I.p.)>

6.50 Črna kronika

7.00 Druga jutranja kronika <šport+vreme+promet

(prenos I.programa)>

8.00 Poslovne zanimivosti

Snežne razmere

8.30-13.00 DOPOLDNE NA VALU 202: <

8.30 Novice + promet + POR300>

8.40 Koledar prireditev

8.50 Iz naših sporedov <

9.00 EPP oddaja

9.30-13.00 EP

9.30 Novice + S22900 >

9.35 Popevki tedna <=2PR888>

10.00 Kje pa vas čevelj žuli<

10.30 Novice + 2PR900 + S02400

11.30 Novice + S21165 >

11.35 Obvestila

12.00 Sredi Evrope <

12.30 Novice + S21164 + S02400>

13.00-19.00 VAL 202 POPOLDAN: <13.00-17.30 EP>

13.00 Danes do 13.00 <vreme+promet+snežne razmere (prenos I.programa) >

13.30 Iz naših sporedov

13.45 Gost izbira glasbo

14.00 Kulturne drobtinice

14.20 Obvestila <
 14.30 Novice >
 14.45 Glasbena uganka <
 do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)>
 15.10 Radio danes, radio jutri<
 15.15 EP (prenos I. programa)>
 15.30 DIO - osrednja popoldanska informativna oddaja<
 šport+vreme+promet+SPOT(prenos I.programa)>
 Popevki tedna <=2PR888 + S21164>
 17.00 Vzhodno od rocka<
 17.30 Novice + S02400>
 17.35 Obvestila <S21165 + S22900 **17.45-19.00**
EP>
 18.00 Ekspres<
 18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.)>
 18.45 Črna kronika
 18.50 Pregled večernega sporeda

 19.00 Radijski dnevnik <+šport+vreme+promet+SPOT
 (prenos I.programa)>
 19.30 Odprti termin
 21.00 Zimzelene melodije
 21.30 Težka kronika
 22.00 Zrcalo dneva<+šport+vreme+promet>
 in Iz naših sporedov <prenos I.programa
 22.25 SPOT S02400>
 22.30 Rock, Blues, Folk & Country

ČETRTEK, DNE 26. FEBRUARJA 2004 <RA2602.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
 99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00 EP>

Agencija RS za okolje (živo!)
 Podatki o temperaturah zraka
 Prometne informacije <

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)>

5.30 Prva jutranja kronika<vreme+promet (prenos I.programa)
 6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa) + S02400
 Poročila+vreme+promet+snežne razmere
 (prenos I.programa) >
 6.40 Športna zgodba<
 do 6.50 Napovednik za 2JK (posnetek s I.p.)>
 6.50 Črna kronika
 7.00 Druga jutranja kronika <šport+vreme+promet
 (prenos I.programa)>
 8.00 Poslovne zanimivosti
 Snežne razmere

8.30-13.00 DOPOLDNE NA VALU 202: <

8.30 Novice + promet + POR400>
 8.40 Koledar kulturnih prireditev
 8.50 Iz naših sporedov <
 9.00 EPP oddaja **9.30-13.00 EP**
 9.30 Novice >
 9.35 Popevki tedna <=2PR888>
 10.00 Razlaga z razlogom<
 10.30 Novice + 2PR900 + S02400
 10.40 EPP Kompas
 11.30 Novice + S21165>
 11.35 Obvestila
 12.00 Tema dneva<
 12.30 Novice + S21164 + S02400>

13.00-19.00 VAL 202 POPOLDAN: <13.00-17.30 EP>

13.00 Danes do 13.00 <vreme+promet+snežne razmere
 (prenos I.programa)>
 13.30 Iz naših sporedov
 13.45 Malčki o ...
 14.00 Kulturne drobtinice
 14.20 Obvestila <
 14.30 Novice >
 14.45 Glasbena uganka<
 do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)>
 15.10 Radio danes, radio jutri<
 15.15 EP (prenos I.programa)>

15.30 DIO - osrednja popoldanska informativna oddaja<
+šport+vreme+promet+SPOT (prenos I.programa)>
16.15 Popevki tedna <=2PR888 + S21164>
16.20 SLO TOP 30
17.00 Country glasba<
17.30 Novice + J20018 + S02400>
17.35 Obvestila <S21165 **17.45-19.00**
EP>
18.00 Študentski val<
18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.)>
18.45 Črna kronika
18.50 Napoved večernega sporeda

19.00 Radijski dnevnik <+šport+vreme+promet+SPOT
(prenos I.programa)>

Sence adolescence

20.00 Glasbena oddaja

22.00 Zrcalo dneva<šport+vreme+promet+SPOT>
in Iz naših sporedov <prenos I. programa

22.25 SPOT J20018 + S02400>

22.30-24.0 Proti etru

PETEK, DNE 27. FEBRUARJA 2004 <RA2702.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00 EP>

Agencija RS za okolje (živo!)

Podatki o temperaturah zraka

Prometne informacije <

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)>

5.30 Prva jutranja kronika<vreme+promet (prenos
I.programa)

6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I.programa) + S02400

6.30 Poročila+vreme+promet+snežne razmere + SPOT (prenos
I.programa) >

6.40 Športna zgodba<

do 6.50 Napovednik za 2JK (posnetek s I.p.)>
6.50 Črna kronika
7.00 Druga jutranja kronika <šport+vreme+promet
(prenos I.programa)
8.00 J20018>
Snežne razmere

8.30-13.00 DOPOLDNE NA VALU 202: <
8.30 Novice + promet + POR500>
8.30-13.00 Valovska izvidnica
8.40 Koledar kulturnih prireditev
8.50 Iz naših sporedov
9.00 Minute za rekreacijo <
9.30 Novice **9.30-13.00**
EP>
9.35 Popevki tedna <=2PR888>
10.00 Minute za avtomobilizem <
Novice + 2PR900 + S02400
11.30 Novice >
11.35 Obvestila
12.00 Izjava tedna <
12.30 Novice + S02400>

13.00-19.00 VAL 202 POPOLDNE: <13.00-17.30
EP>
13.00 Danes do 13.00 <vreme+promet+snežne razmere
(prenos I.programa)>
13.30 Iz naših sporedov
13.45 Gost izbira glasbo
14.00 Kulturne drobtinice
14.20 Obvestila <
14.30 Novice >
14.45 Glasbena uganka<
do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)>
15.00 Vreme ob koncu tedna
Radio danes, radio jutri <
15.15 EP (prenos I. programa)>
15.30 DIO - osrednja popoldanska informativna oddaja <
+šport+vreme+promet+ SPOT (prenos I.programa)>
16.15 Popevki tedna <=2PR888>
16.30 Petkova centrifuga

17.00 Glasovanje za novi popevki tedna <
 17.30 Novice + J20018 + S02400>
 17.35 Obvestila< **17.45-19.00**
EP
 18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.)>
 18.45 Črna kronika
 18.50 Pregled večernega sporeda

 19.00 Radijski dnevnik <+šport+vreme+promet+SPOT
 (prenos I.programa)>
 19.30 Stop pops 20 in novosti

 21.00 Nova elektronika

 22.00 Zrcalo dneva <+šport+vreme+promet (prenos
 I.programa)
 22.20 SPOT S02400>
 22.25 Klub klubov

SOBOTA, DNE 28. FEBRUARJA 2004 <RA2802.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
 99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00
EP>

Agencija RS za okolje (živo!)
 Podatki o temperaturah zraka
 Prometne informacije <

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)>
 5.30 Prva jutranja kronika<vreme+promet (prenos
 I.programa)
 6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I.programa) + S02400
 6.30 Poročila+vreme+promet + snežne razmere + SPOT
 (prenos I.programa) >
 6.40 Športna zgodba<
 do 6.50 Napovednik za 2JK (posnetek s I.p.)>
 6.50 Črna kronika
 7.00 Druga jutranja kronika <šport+vreme+promet
 (prenos I.programa)>

Snežne razmere

8.30-13.00 SOBOTNI VAL 202: <

8.30 Novice + promet + POR600>

8.40 Koledar kulturnih prireditev

Iz naših sporedov

9.00 Moja soseska < snemaj v dalet!!!

9.30 Novice + S22900

9.30-13.00

EP>

9.35 Popevki tedna <=2PR888>

10.00 Sobotna akcija <

10.30 Novice + 2PR900 + S02400

11.30 Novice >

Obvestila

12.00 Zapisi iz močvirja (pon.)<

12.30 Novice + S02400>

13.00-19.00 POPOLDNE NA VALU 202:

<13.00-17.30

EP>

13.00 Danes do 13.00 <vreme+promet+snežne razmere
(prenos I.programa)>

13.30 Iz naših sporedov

14.00 Oddaja o kulturi

14.20 Obvestila <

14.30 Novice

do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)>

15.10 Radio danes, radio jutri <

15.15 EP (prenos I.programa)>

15.30 DIO - osrednja popoldanska informativna oddaja
<šport+vreme+promet+SPOT (prenos I.programa)>

16.00 Popevki tedna <=2PR888

17.30 Novice + S02400>

17.35 Obvestila <S22900 + S22364 >

<17.45-19.00 EP

18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.)>

18.45 Črna kronika

18.50 Pregled večernega sporeda

19.00 Radijski dnevnik<šport+vreme+promet+SPOT
(prenos I.programa)>

19.30 Športna sobota

22.00 Zrcalo dneva <šport+vreme+promet+SPOT>

in Iz naših sporedov <prenos I. programa
22.25 SPOT S02400>
22.30 Rock, Blues, Folk & Country

NEDELJA, DNE 29. FEBRUARJA 2004 <RA2902.004>

VAL 202

Na frekvencah: 87,8 91,6 92,2 92,4 93,5 94,1 95,3 96,9 97,6 98,9
99,9 MHz UKV stereo RDS

Poročila: do 8.00 - enako kot 1. program

od 8.30 do 19.00 - ob uri (8.30, 9.30 ...)

05.00-08.30 JUTRO: <5.00-9.00 EP>

Podatki o temperaturah zraka
Agencija RS za okolje (živo!)
Prometne informacije <

5.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa)
5.40 SPOT J10067
6.00 Poročila+vreme+promet (prenos I. programa) + S02400>
6.30 Snežne razmere
6.40 Športna zgodba<
do 6.50 Napovednik za JK (posnetek s I.p.)>
6.50 Črna kronika
7.00 Jutranja kronika <
+šport+vreme+promet+SPOT(prenos I. programa) >

Snežne razmere

8.30-13.00 NEDELJSKI VAL 202: <

8.30 Novice + promet + POR700>
8.40 Koledar kulturnih prireditev
Pregled kulturnih prireditev za prihodnji teden
8.50 Iz naših sporedov
9.00 Nedeljski izlet< **9.30-13.00 EP**
9.30 Novice>
9.35 Popevki tedna <=2PR888>
10.00 Gori, doli, naokoli <
10.30 Novice + 2PR900 + S02400>
10.35 Nedeljski gost < snemanje na programu!!!
11.30 Novice>
11.35 Obvestila < S22365 >
12.00 Centrifuga (ponovitev)<

Novice + S02400>

13.00-19.00 ŠPORTNO POPOLDNE: <13.00-17.30 EP>

- vmes:

Gost izbira glasbo

13.00 Poročila <+vreme+promet+snežne razmere (prenos I.programa)>

13.30 Iz naših sporedov

14.20 Obvestila <

14.30 Novice

do 15.00 Napovednik za DIO (posnetek s I.p.)

15.15 EP (prenos I.programa)>

15.30 Dogodki in odmevi <šport+vreme+promet+SPOT (prenos I.programa)>

16.05 Popevki tedna <=2PR888

17.30 Novice + S02400

17.35 S22366

17.36 **17.45-19.00 EP>**

18.00 Morda niste vedeli <

18.30 NAPOVEDNIK ZA RD (POSNETEK S I.P.)>

18.45 Črna kronika

18.50 Pregled večernega sporeda

19.00 Radijski dnevnik <+šport+vreme+promet+SPOT (prenos I.programa)>

19.30 Top albumov

20.00 Popularnih 40

21.30 Na piedestal <+A22367 pred in S22366 po oddaji>

22.00 Zrcalo dneva <+šport+vreme+promet+SPOT>
in Iz naših sporedov <prenos I.programa

22.25 J22480 + S02400>

22.30 Drugi val

12.13. C3 Splošna delovna shema

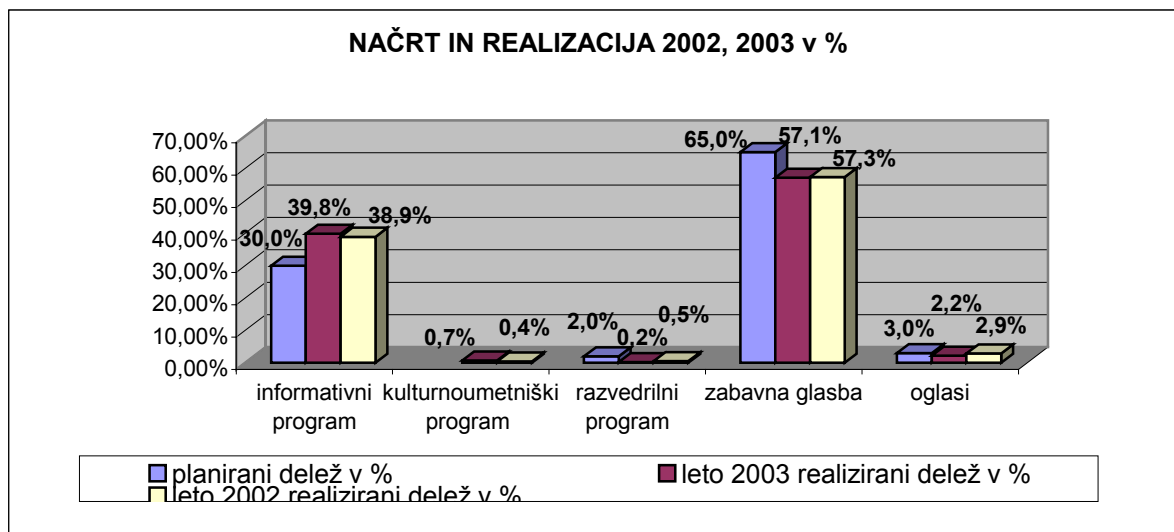
PLAN DELA ZA MESEC		APRIL				2004		
DATUM	DAN	JUTRO 5.00-8.30	ASISTENCA 5.00-9.00	DNEVNI UREDNIK 8.15-19.00	VODITELJ 8.30-13.00	MODERATOR NAPOVEDOVALEC 13.00-15.30	POPOLDANSKI REDAKTOR 16.00-19.00	DEŽURNI NOVINAR
1	ČET	ŠVALJ	GAJIČ	KUŽNIK	ZANUTTINI		ŠUMEJ	MILEK
2	PET	MARTINČIČ	MILEK	ŠKRABEC	KUPLEN		KAROLI	KRANJEC
3	SOB	HABIČ	ZORMAN	PREMRL		JEVŠEVAR		
4	NED	PRAPROTNİK	KOVIČ	VIDIC				
5	PON	KUŽNIK	KOŠMRLJ	PREMRL	MARTINČIČ		LONGYKA	JEVŠEVAR
6	TOR	KUPLEN	ZORMAN	ZANUTTINI	ŠVALJ		ŠKRABEC	GAJIČ
7	SRE	KAROLI	ŠTEFE	MARTINČIČ	HABIČ		RUPEL	KOŠMRLJ
8	ČET	PRAPROTNİK	ZORMAN	KUŽNIK	ZORC		ŠUMEJ	MILEK
9	PET	LONGYKA	MILEK	ŠKRABEC	KUPLEN		KAROLI	JEVŠEVAR
10	SOB	HABIČ	ZORMAN	ZORC		PRAPROTNİK		
11	NED	KUŽNIK	GAJIČ	MARTINČIČ				
12	PON	ŠTULAR	KOŠMRLJ	PREMRL		RUPEL		
13	TOR	KUPLEN	ZORMAN	ZANUTTINI	ŠVALJ		ŠKRABEC	KULJAJ
14	SRE	KAROLI	ŠTEFE	VIDIC	HABIČ		RUPEL	KOŠMRLJ
15	ČET	ŠVALJ	ZORMAN	KUŽNIK	PRAPROTNİK		ŠUMEJ	MILEK
16	PET	MARTINČIČ	MILEK	ŠKRABEC	KUPLEN		PRAPROTNİK	KRANJEC
17	SOB	HABIČ	GAJIČ	HRADIL		FELE		
18	NED	ZAGORIČNIK	ŠTEFE	ZANUTTINI				
19	PON	ŠTULAR	KOŠMRLJ	PREMRL	MARTINČIČ		LONGYKA	JEVŠEVAR
20	TOR	KUPLEN	ZORMAN	ZANUTTINI	ŠVALJ		ŠKRABEC	GAJIČ
21	SRE	KAROLI	ZORMAN	VIDIC	HABIČ		RUPEL	KOŠMRLJ
22	ČET	ŠVALJ	GAJIČ	KUŽNIK	PRAPROTNİK		ŠUMEJ	KULJAJ
23	PET	LONGYKA	MILEK	KUPLEN	ŠKRABEC		KAROLI	JEVŠEVAR
24	SOB	HABIČ	ZORMAN	ZORC		KRANJEC		
25	NED	KOVIČ	ŠTEFE	PREMRL				
26	PON	ŠTULAR	GAJIČ	PREMRL	VIDIC		LONGYKA	KULJAJ
27	TOR	KUPLEN	ZORMAN	PRAPROTNİK		ŠKRABEC		
28	SRE	KAROLI	KRANJEC	VIDIC	HABIČ		RUPEL	KOŠMRLJ

Vstop v EU:

		JUTRO	DOPOLDNE	POPOLDNE	VEČER
29.4.	UREDNIK	PRAPROTNIK	KUŽNIK →		normalno
	VODITELJ		PREMRL		
	ASISTENT	GAJIČ	MILEK/ GROZNIK		
30.4.	UREDNIK	KUŽNIK/ ŠTULAR	KUPLEN →	TEREN: NG: PREMRL, JEVŠEVAR LJ: HABIČ, GAJIČ	ŠTULAR
	VODITELJ		ŠKRABEC	PRAPROTNIK	
	ASISTENT	MILEK + OD 6.30 KOŠMRLJ	KRANJEC		KOŠMRLJ/ GROZNIK
1.5.	UREDNIK	GROZNIK/ MARTINČIČ	HABIČ	ŠTULAR	PRAPROTNIK
	VODITELJ				
	ASISTENT	KOVIČ			GROZNIK
2.5.	UREDNIK	PREMRL	KUŽNIK →	/	/

Tabela 12-5: Splošna delovna shema.

12.14. C4 Načrt in realizacija

Graf 12-1: Načrt in realizacija. (RPO, 16.1.2004 evidenca radijskih programov, RTV Slovenija).

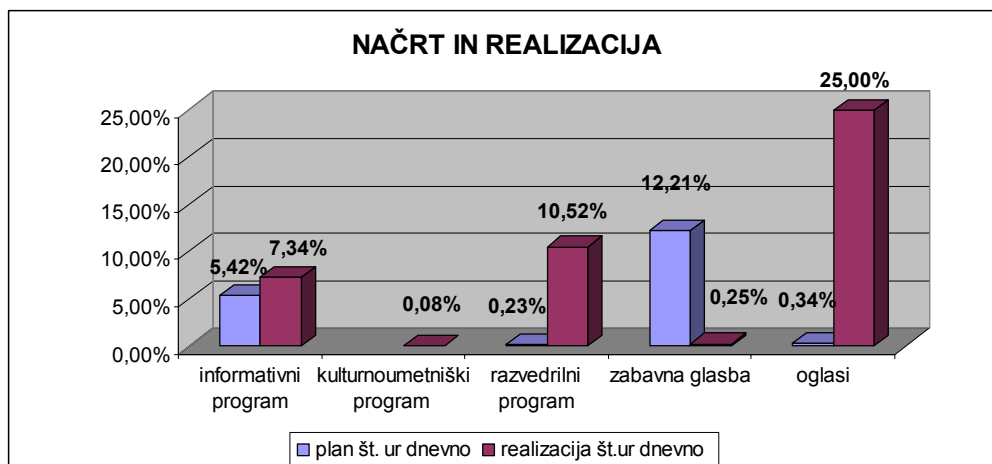

Tabela 12-6: Evidenca radijskih programov 16.1.2004 (Šrot, 2004).

12.15. C5 Oglaševanje na Valu 202 v začetkih in kriza

gotovo! To je prispevek EPP, reklama za "Dr. romane". Najbrž ni odveč pouz dojeti kako učinkovite reklame so po grošni literaturi v oddaji za koten venomer poudarjamo, da more literaturo in se brej in, da morem mi oteikovarju misliti na to, da je večina poslušalcev mladih - zato je ~~to~~ naše delo najbrž še odgovornejše. In potem reklama, ki slepa dirá na to. Vem, reklame so vir dohodkov za lužo, toda nekatere uteg. nejo primesti več škode kot koristi! Za dobitnost smo tudi na valu 202 govorili o pogrošni literaturi in njeni škodljivosti - in potem delamo reklama za "Dr. romane"?! Sprožujem se ali je v naši moči, da nečinimo reklama, ki je po našem mnenju škodljiva! Reklama je pritrjena!

Doru Lulic

Del redaktorjevega poročila o oddaji

OSREDNJI SLOVENSKI RADIO NA MEJI OBSTOJA

Zadnji valček Vala 202?

Trije propadi: finančni zlom, krčenje programov in – javna dražba

Najmlajši »novorojenček« osrednje slovenske radijske hiše je Radio Plus. Nima nobenega zaposlenega, vrta zabavno in narodnozabavno glasbo ter reklame. Je »rentabilen«. Najbolj postal (sodeč po odmevnosti) je Val 202, živ, kontakten program, ki je svoje »izpite« opravil ob Chernobilu, Kosovu in mnogokrat prej in potem. To je živ, kontakten program, ki ga pozna večina Slovencev, mnogi ga tudi poslušajo. Nekateri okoliščine kažejo, da se lahko zgodi, da bo Val 202 odpisal zadnji valček. Okvir problemov pa je mnogo širši. O njem smo nekaj več zvedeli od najbolj odgovornih ljudi na radiu: Borisa Dolničarja, Stefana Kutoša, Dareta Miliča. Sodelovala sta še Breda Viler in Tomo Pirc.

Radio se duši v izgubah. Detro: danes, ko ljudje včasih niti za hrano nimajo in »krkujeta« zdravstvo in solstvo, je to dejstvo domala vsakdanje. Toda radio (načinčno: TOZD Radio, del DO RTV Ljubljana) je tik nad prepadi. Več jih je. Prvi je prepad finančnega zloma, zajamčenih osebnih dohodkov, odhajanja kadrov. Drugi je v krčenju programov, kjer je lahko kaj hitro na vrsti tudi tako »plebiscitarno sprejeti« program, kot je Val 202, da o krčenju produkcij slovenske glasbe, radijskih iger in drugih oddaj niti ne govorimo. Tretji pa je »razprodaja«. Javna dražba – pa kdor hoče in ima, saj si kupi program in vrtil, kar hoče – saj je plačal.

Pašči podjetniške lithe

Radio danes 70 odstotkov svojih sredstev dobi od naročnine, 30 od drugih prihodkov (berti: v glavnem reklame). Po tej plati jim ni kaj očitati, verjetno je naslov RTV Ljubljana po tem desetletju rekord. Toda tretjina produkcija v te namene je tudi po mehanizmi opredeljenih tako rekoč zgornja meja. To se kaže v tem, da ljudje že bentijo nad preveč reklamami. Z naročnino

pa pokrivajo le osebne dohodke 450 zaposlenih? V radiu Zagreb podoben program dela čez 700 ljudi, v Beogradu jih je več kot 1000. Osebnih dohodki zaposlenih v prvih osmih mesecih: 6 milijonov 187 tisoč ob dejstvu, da gre večinoma za ljudi z višjo, visoko izobrazbo.

Izguba pa narašča: od 6,6 milijarde dinarjev v pol leta do sedaj ocenjenih 23 milijard izgub. Se-

veda: če bi ljudem izplačali take osebne dohodke, kot jim pripadajo po družbenem dogovoru. A tega ne morejo storiti, vse to pa povzroča odziv najboljših kadrov (novinarji in tehnika) in s tem posredno hud udarec radiu. Se morda spomnite komentatorja: Lada Ambrožiča še z Radia, morda veste, da je bil zunajpolitični komentator Damjan Slabe (sedaj Delo) prej na Radia, in tako dalje v nedogled...

Od poletja dalje na radiu »režejo« v svoje bistvo, v programe. Na eni strani še povečan obseg ekonomsko-propagandnih sporočil, sponzoriranih oddaj – ob enem omejevanje. Radio dnevno oddaja na treh programih čez 50 ur programa. Toda to ni vse tako preprosto prodati, kot si nekateri v podjetniški ihti predstavljajo. »Prodajanje« pomeni, da slovenskih radijskih iger ne bo, ker pač tržno niso zanimive za – na primer – tujino. Obenem bo manjša produkcija na slovenski glasbeni sceni, do onemoglosti se bo vrtila le tuja glasba? prav tako ne bo živih oddaj (precej stanejo), da o oglašanih dopisnicah in potovanjih novinarjev niti ne govorimo – omejena so na najmanjšo možno mero. Podjetniška ihti razprodaje je namreč dvorezen meč. Na radiu trdijo, da je najlažje prodati sleherni minuto programa, toda gre za SLOVENSKI RADIO in njegovo poslanstvo, opredeljeno v zakonskih in drugih aktih. Bo torej logika prodaje »razprodala« tudi ta del narodne zavesti?

Umiranje na obroke

Boris Dolničar, glavni urednik: »Trebaja poudariti, da so trije radijski programi v skladu s stališči predsedstva RK SZDL osrednji in je zato potrebno zagotoviti slišnost po vsej Sloveniji. Programske sheme pa se uresničujejo, o njih ni pripomb ne s strani ustanovitelja ne poslušalcev, ne organov družbene kontrole – res pa je, da jih omejujemo, ker pač to moramo. Ob tem se v TOZD-u Radio srečujemo s težkim položajem, kjer pa verjetno za poslovni rezultat ne bo mogoče kriviti le posameznega TOZD-a znotraj RTV, ker to zanesljivo vodi v razkroj DO RTV. Po malem smo namreč v tej podjetniški ihti pozabili, da so naš glavni proizvod pač nacionalni programi kot izraz narodove identitete. Zato jih ne moremo kar preprosto tržiti – tu gre za kulturne vrednote! Obenem pa je naše programe težje prodajati kot – na primer – televizijske in radio se zdaleč ni monopolist na trgu. Kljub temu je raven lastnih prihodkov zavidljivo visoka. Očitno pa bomo morali vsi skupaj spoznati, da bo rešitev za te programe treba poiskati znotraj sistema RTV – najprej vsekakor preko naročnine.«

Rešitev: realna naročnina

Roko na srec: tdui znotraj TOZDA-a Radia (tu sta še Koper in Maribor) obstajajo določene razlike v razmišljanju, ki pa so bolj plod trenutnega materialnega stanja kot realne ocene višje slovenskega radia. Radio Ljubljana namreč ni monopolist – ima konkurenco domala v sleherni občini. Rešitev vidijo v – na primer – Sloveniji za prvih šest mesecev le še 1,72 odstotka povprečnega osebnega dohodka v SRS. V Srbiji znaša 2,11, v Vojvodini 1,95, v Bosni in Hercegovini 1,99, v Hrvaški 1,75 odstotka. Račun je preprost: dva odstotka iz povprečnega osebnega dohodka zagotavljata količniko normalno delo, vse kar je manj, ob sedenjem »sključju« delitve, ogroža obstoj. Ta pa je preprosto v ravnini poti nazaj na star način dela. Po desetih letih polne uveljavitve tretj programov bi bila to res katastrofa.

Na radiu razmišljajo realno. Zavedajo se, da danes povečanje naročnine ni lahka zadeva. Morda bi kaj več lahko napravili, če bi jo zajemali bolj realno (iz bruto OD ali kaj podobnega), saj je tudi njim jasno, da vsaka podražitev najbolj udari – upokojence.

Če bi zaključili z zadnje čase priljubljeno kritiko, potem bi morali oceniti: radio bo dobil normalna sredstva za svoje programe, ali pa ga ne bo? Zaman boste vrtili gumb: Val 202, Studio ob 17h ali katera koli druga oddaja lahko – malce kanikirano – preprosto ugasne. Tu pa se začnejo Tantalove muke slovenskih radijev: na eni strani ostre programske zahteve in skrb za kulturno in še kakšno osveščanje, na drugi strani pa včasih resnično toge zahteve v slogu: pa razprodajte vse, dobili boste denar in... Odločitev naj v nobenem primeru ne bo čustvena, mora biti razumska. Ne gre za milijon ali dva več ali manj v kuvertah radijev (a tudi za to), gre za – jasno in glasno povedano – realno stanje medija, ki je – po ocenah laikov in tudi kvalificiranih kritikov – po novinarski profesionalnosti in ažurnosti, odprtosti, razširjeni ponudbi še vedno pred favorizirano mlajšo sestrico – televizijo...

MIRAN ŠUBIČ

Tabela 12-7: Oglasevanje in kriza (Val 202, 1992).

12.16. C6 Radijska dokumentacija

RA Dokumentacija

Osnovno iskanje Napredno iskanje [Pomoč](#) [Izhod](#)

Lepo pozdravljeni na strani iskalnika po zbirki "Radijska dokumentacija".
Iskanje sedaj poteka na zelo enostaven način.

Kaj iščeš?

Podrobnejši primer iskanja si lahko ogledate [tukaj](#).

Seznam šifrantov
AVTOR ČLANKA
VIR
KLJUČNA BESEDA
ZNANA OSEBA
DRŽAVA
ORGANIZACIJA
TIP BESEDILA
TEME, PODROČJA IN PODPODROČJA

AVTOR ČLANKA
[na začetek strani](#)

VIR
[na začetek strani](#)

RA Dokumentacija

Osnovno iskanje Napredno iskanje [Pomoč](#) [Izhod](#)

Ključna beseda in ali

Znana osebnost (priimek in ime) in ali

Tip besedila

Vir **Avtor članka** (priimek in ime) in ali

Datum izdaje od do

Naslov članka

Tema iskanje v globino

Izbrane teme

Države in ali

<input type="text" value="SLOVENIJA"/>	<input type="text" value="AFTA"/>
<input type="text" value="HRVAŠKA"/>	<input type="text" value="ALPE JADRAN"/>

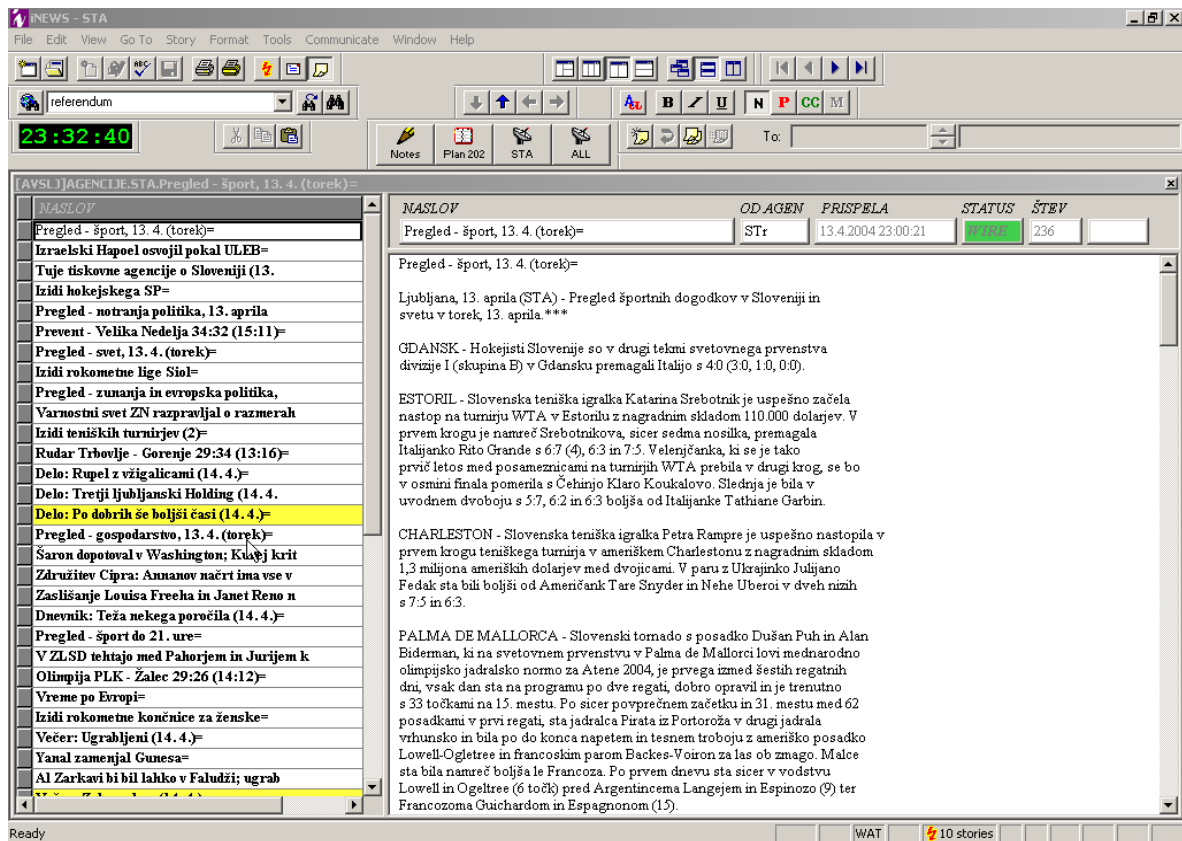
število izpisov na stran

TIP BESEDILA
[na začetek strani](#)

TEME, PODROČJA IN PODPODROČJA

Tabela 12-8: Radijska dokumentacija Vir: Radio Slovenija 2004

12.17. C7 Sistem I- news

Slika 12-8: Sistem I-news. (Vir: Radio Slovenija 2004).

12.18. C8 RPO Jutro na Valu 202

2. ALI POSLUŠATE JUTRO NA VALU 202?

	DEC. 1999	MAR.2004
zaradi glasbe	16	13
zaradi voditelja, voditeljice	5	4
zaradi napovedi časa in napovedi vremena	17	14
zaradi novic	26	21
zaradi česa drugega	0	2
ne vem, ne morem se odločiti	3	4
ne poslušam Jutra na Valu 202	56	59
niso odgovorili	4	4
število anketirancev	316	304

Tabela 12-9: Tabela vprašanja RPO, primerjava rezultatov ankete v marcu s podatki iz drugih anket (rpo: april 2004).

12.19. C9 Dnevna shema na Valu 202

RADIO SLOVENIJA
VAL 202

JUTRO NA VALU 202: sreda, 10.03.2004

Dežurni urednik : *Andrej Karoli*
Glasbeni urednik: *Andrej Karoli*
Asistent: *Nataša Štefe*

5.00 - Novice			
DIR	4'	inf.	živo
5.05 - Napoved + predstavitev ekipe			
Andrej Karoli			
5.30 - Prva jutranja kronika			
DIR	15'	inf.	živo
6.00 - novice	3'		
6.30 - novice	3'	inf.	živo
6.40 - Športna zgodba:			
6.45 - Vremenoslovci - Agencija RS za okolje		(tel.št.: 478 41 37)	
dežurni	2'	inf.	živo
6.50 - Nočna kronika			
Nataša Štefe	4'	inf.	tekst
7.00 - Druga jutranja kronika			
DIR	20'	inf.	živo
8.00 - Poslovne zanimivosti			
Blanka Markovič	5'	inf.	živo
8.20 - Vreme, temperature, onesnaženost zraka			
8.40 - EKIPA			

EPP: časopisi

8.15 - DELO

med 6.00 in 6.30 -SLOVENSKE NOVICE

7.55 - VEČER

Slika 12-9: Groba shema jutra na Valu 202- omogoča odprto shemo

10.03.2004

SREDA NA VALU 202

DNEVNA UREDNICA (od 8.30 do 19.00) : Jana Vidic

VODITELJ: *Janez Martinčič*

DEŽURNI NOVINAR: *Tadej Košmrlj*

NAPOVEDOVALEC: *Ana Bohte*

GLASBENI UREDNIK: *Jani Kenda*

TEHNIK:

8.20 – napoved + snežne razmere

8.30 – novice + šport

8.45 - Koledar kulturnih prireditev

Janja Zorman 5' inf. tekst

8.55 - Napoved sporeda 2' inf. živo

9.30 – novice

9.35 - Popevki tedna

Andrej Karoli 2X3' ostalo živo

10.00 – Kje pa vas čevelj žuli:

- Slepí poslušalec sprašuje, če lahko namesto podpisa uporablja štampiljko – S. Kocjan

- Zakaj je morala poslušalec nekaj dni pred slavnostno podelitvijo diplom plačati prispevek v višini 6500 tolarjev? Milek

- Zakaj v zasebni ultrazvočni ambulanti bolnike z napotnico naročajo le enkrat na dva meseca?-Vidic

- Na bloku v Medvodah pušča nova streha. Kdo je kriv, upravitelj bloka, dobavitelj kritine ali izvajalec del?-Košmrlj

- Težave z bančnimi izpiski – N.Zanuttini

Marjan Jerman 20' inf. živo

10.30 – novice

11.00 – Raziskava o slovenski genetski dediščini – pogovor z molekularnim rodoslovcem Ryannom Swappom iz IVZ

Jana Vidic 5' inf. posn

11.30 - novice

11.40 – Obvestila

12.00 – SREDI EVROPE: Rezija

Mirko Štular 20' inf. živo+posn

!!! POZOR!!! - Oddajo »Sredi Evrope« snemaj v dalet

12.30 – novice

12.45 – Povzetek žuljev 2' inf. živo

Tadej Košmrlj

12.50 – Sestriere; smuk ženske (pred koncem tekme)

■
Slika 12-10: Dopoldanska shema Vala 202

10.03.2004

POPOLDNE: od 13.00 do 19.00

DEŽURNA UREDNICA: Jana Vidic

NAPOVEDOVALEC od 13.00 do 15.30: *Ana Bohte*

POPOLDANSKI: *Anja Rupel*

DEŽURNI NOVINAR: *Tadej Košmrlj*

GLASBENI UREDNIK: *Andrej Karoli*

TEHNIK:

13.00 - Danes do 13-ih+snežne razmere

13.30 - Napoved sporeda 2' inf.

14.00 – Kulturne drobtinice:

Jolanda Fele 10' inf. posn

14.20 - Obvestila

14.30 - novice

14.45 - Glasbena uganka

J.Weber, A.Bohte

15.10 - Radio danes, radio jutri 5' inf. živo

15.30 - DOGODKI IN ODMEVI

16.05 - Popevki tedna

Andrej Karoli 2x3' ostalo živo

17.00 – Tri popevke iz arhiva Zvoneta Tomca

Anja Rupel ostalo posn

17.30 – svetovni pokal v smučarskih skokih, Kuopio

Rajko Dolinšek

17.40 – Posebna športna oddaja: rokomet Krim

športniki

18.00 - EKSPRES

Andrej Karoli 10' ostalo

18.10 – hokej, končnica državnega prvenstva, Olimpija:Slavija

Boštjan Janežič, Marko Pangerc - javljanja

18.30 - hokej, končnica državnega prvenstva, Olimpija:Slavija

18.45 - Črna kronika

DIR 3' inf. tekst

18.50 - Napoved večernih sporedov 4' inf.

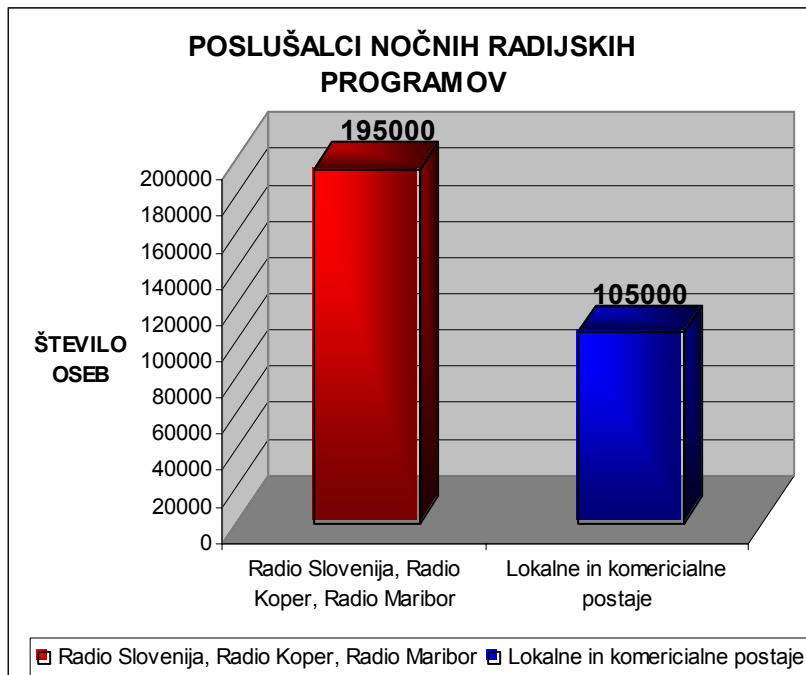
18.55 - hokej, končnica državnega prvenstva, Olimpija:Slavija

HOKEJ, po RD javljanje večkrat tudi z izjavami

22.25 – Oddaja Janeta Webra: Rock, blues, folk & country

Slika 12-11: Popoldanska shema na Valu 202

12.20. C10 Poslušalci nočnih programov

Slika 12-12: Poslušalci nočnih programov. (RPO, 1998)

12.21. C11 Tedenska shema glasbenih urednikov na Valu 202

	PON	TOR	SRE	ČET	PET	SOB	NED
JUTRO	Tomac	Vene	Karoli	Vene	Kenda	Weber	Fele/Simon
DOPOLDNE	Tomac	Vene	Kenda	Vene	Ambrožič	Weber	Fele/Simona
POPOLDNE	Karoli	Rončel	Karoli	Bulič/Karoli	Karoli	Fele/Klarič	Weber

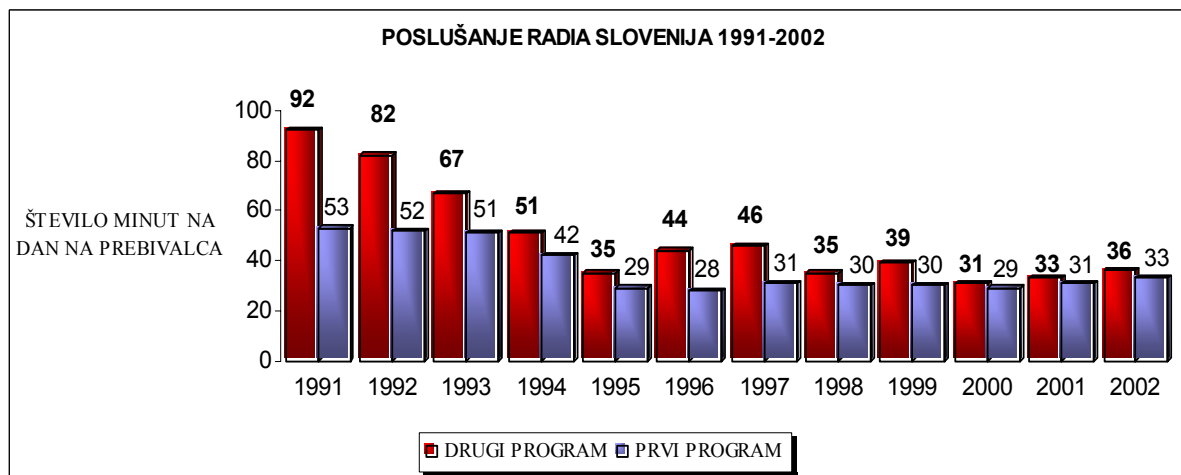
Slika 12-13: Tedenska shema glasbenih urednikov na Valu 202

12.22. C12 Glasbene in tematske oddaje o glasbi na Valu 202

	ponedeljek	torek	sreda	četrtek	petek	sobota	nedelja
9:35:00	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)
13:45:00	GIZ (g+g)	GIZ (g+g)	GIZ (g+g)	GIZ (g+g)	GIZ (g+g)	GIZ (g+g)	GIZ (g+g)
14:45:00	GU	GU	GU	GU	GU		
16:15:00	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)	PT (AK)		PT (AK)
16:20:00				SLO TOP 30 (lestvica)			
16:00:00/05						PT (AK)	PT (AK)
16:30:00	Telstar (g+g) (Jure Longyka)						
17:00:00			3 popevke Zvoneta Tomca	Country (Boris Vošnjak)	Glasovanje za novi PT (AK)		
18:00:00	Hip Hop (Matjaž Ambrožič)		Expres (Andrej Karoli)				
19:30:00	Od jazza do jazz (Jernej Vene)	Na sceni (Jernej Vene)			STOP POPS 20 in novosti		TOP Albumov in Bilo je nekoč
20:00:00	Cederama (Jernej Vene)			Glasbena oddaja			Popularnih 40
21:30:00			Težka kronika				Na Piedestal (Jolanda Fele, Tomaž Simon)
21:00:00	Galerija (Matjaž Ambrožič)		Zimzelene melodije		Nova Elektronika (Mateja Klarič)		
22:30:00	V soju žarometov (Brane Rončel)	ŠTOS-še v torek obujamo spomine (Dragan Bulič)	Rock, blues, Folk & County	Proti Etru (G+G) (Marko Crnkovič)		Rock, blues, Folk & County (Jane Weber)	Drugi Val (Igor Vidmar)
22:25:00					Klub klubov (Jani Kenda)		
23:15:00	Film do polnoči (Dragan Bulič)						

Tabela 12-10: Glasbene in tematske oddaje o glasbi na Valu 202.

12.23. D1 Število poslušalcev

Graf 12-2: Število minut na prebivalca 1991-2002 RPO več raziskav.

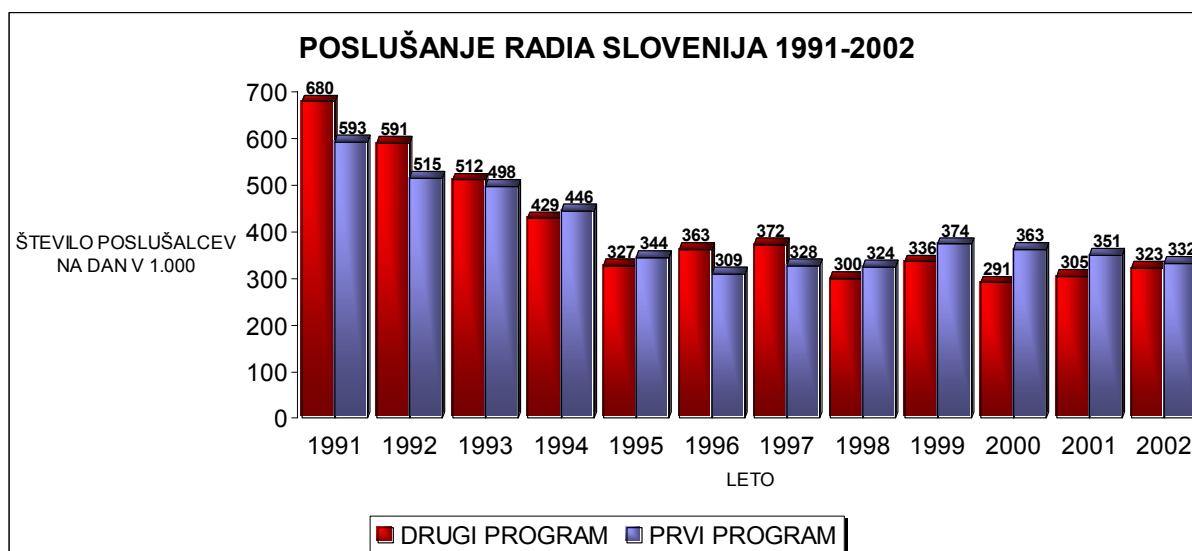
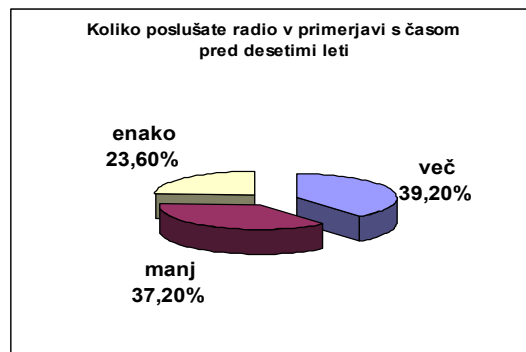
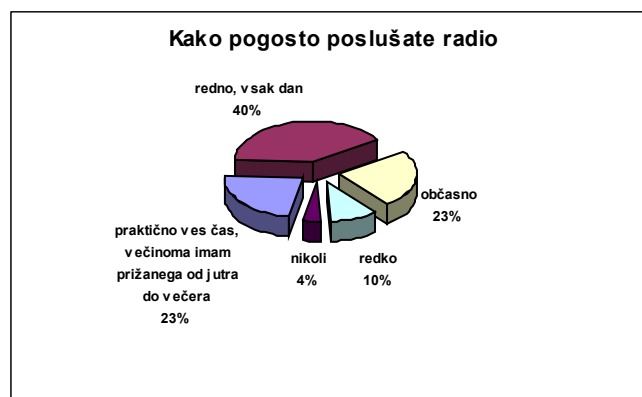

Tabela 12-11: Število poslušalcev na dan 1991-2002 RPO več raziskav.

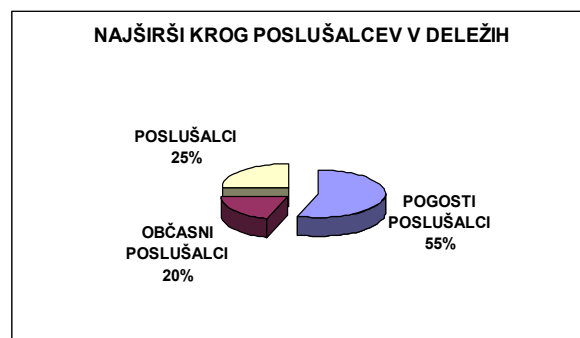
12.24. D2 Poslušanje radia in Vala 202

Graf 12-3: Koliko poslušate radio v primerjavi s časom pred desetimi leti. Vir: Val 202 prevailil tri desetletja (16.6.2002) Telraz Delo Stik, 2002, N=406.

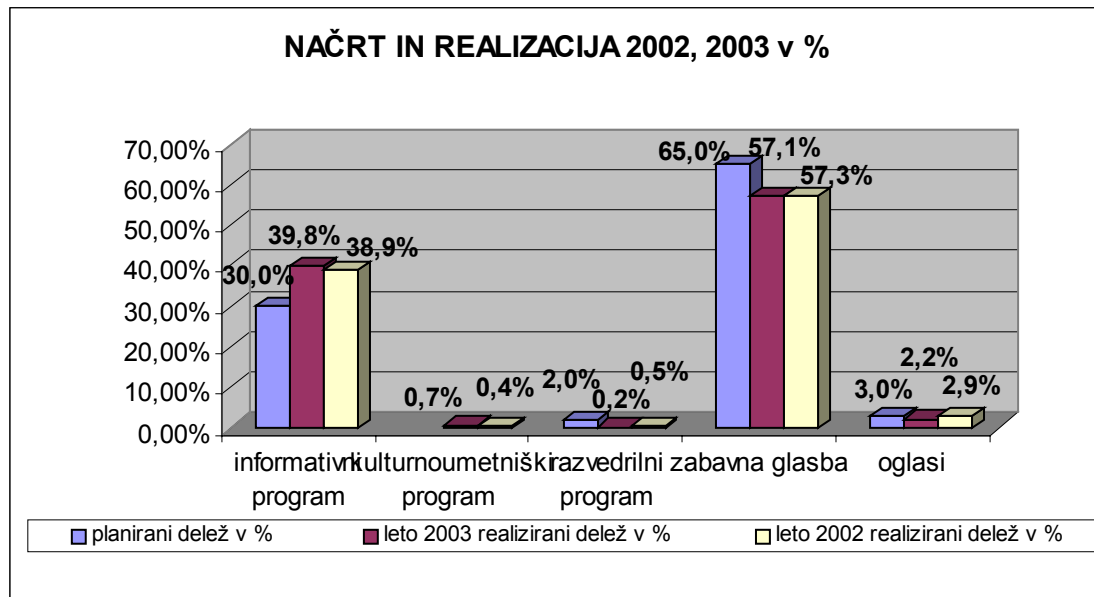

Graf 12-4: Kako pogosto poslušate radio Vir: Val 202 prevailil tri desetletja (16.6.2002) Telraz Delo Stik, 2002, N=406.

Graf 12-5: Raziskava medijev v Sloveniji. Povprečje 2001 za 2002. Letnik 2002/1. Številka 20. Inštitut za raziskovanje medijev Mediana. Stran 240.

12.25. D3 Načrt in realizacija 2002, 2003

Graf 12-6: Evidenca radijskih programov 16.1.2004 (Šrot, 2004).

12.26. D4 Radiometrija 2003

Tabela 12-12: Radiometrija 2003 – polletje, Velikost trga v %: 100, Velikost trga v '000: 1.986

Dosegi v % in projekcija v tisočih

**Predstavljeni so radijski programi z dosegom nad: 0,1

	Doseg v %	Doseg v '000
Val 202 (2.program)	16,4	279
Program A (1.program)	11,7	199
Radio City	4,7	80
Radio Hit	4,2	71
Radio Krka	3,6	61
Radio Koper	3,5	60
Radio Maribor	2,9	49
Radio Murski val	2,9	49
Radio Ognjišče	2,8	48
Štajerski val (Radio Šmarje)	2,4	41

12.27. D5 Sestava in deleži poslušalcev

	Anketiranci, ki so vsaj en interval poslušali I. program (0.00 – 24.00) v %	Anketiranci, ki so vsaj en interval poslušali VAL 202 (5.00 – 24.00) v %
V CELOTI	22,60	20,50
SPOL		
- moški	43,30	47,00
- ženska	51,90	49,70
- ni podatka	4,50	3,30
STAROST		
- od 13 do 14 let	1,50	1,40
- od 15 do 20 let	3,10	5,20
- od 21 do 30 let	4,50	9,80
- od 31 do 40 let	7,10	13,90
- od 41 do 50 let	18,40	23,50
- od 51 do 60 let	21,60	22,10
- od 61 do 70 let	23,60	14,40
- nad 71 let	18,50	7,60
- ni podatka	1,80	2,00
IZOBRAZBA		
- osnovna šola	23,00	14,20
- strokovna ali poklicna šola	21,80	15,70
- srednja šola	32,50	37,50
- višja ali visoka šola	14,80	25,10
- ni podatka	8,00	7,50
število anketirancev	779,00	706,00
	100% = vsi poslušalci I. programa	100% = vsi poslušalci VALA 202

Preglednica 1: SESTVA POSLUŠALCEV PRVEGA PROGRAMA IN POSLUŠALCEV VALA 202, LETO 2002

Deleži:

	Anketiranci, ki so vsaj en interval poslušali 1. program (0.00 – 24.00)		Anketiranci, ki so vsaj en interval poslušali VAL 202 (0.00 – 24.00)		Število anketirancev v vzorcu
	v %	št. anket	v %	št. anket	
V CELOTI	22,60	779,00	20,50	706,00	3440,00
SPOL					
- moški	23,00	340,00	22,40	332,00	1479,00
- ženska	21,90	404,00	19,00	351,00	1845,00
- ni podatka	30,20	35,00	19,80	23,00	116,00
STAROST					
- od 13 do 14 let	10,80	12,00	9,00	10,00	111,00
- od 15 do 20 let	7,80	24,00	12,10	37,00	307,00
- od 21 do 30 let	7,40	35,00	14,60	69,00	473,00
- od 31 do 40 let	11,90	55,00	21,20	98,00	463,00
- od 41 do 50 let	22,20	143,00	25,80	166,00	643,00
- od 51 do 60 let	28,40	168,00	26,40	156,00	591,00
- od 61 do 70 let	39,20	184,00	21,70	102,00	469,00
- nad 71 let	43,20	144,00	16,30	54,00	331,00
- ni podatka	26,90	14,00	26,90	14,00	52,00
IZOBRAZBA					
- osnovna šola	24,40	179,00	13,60	100,00	734,00
- strokovna ali poklivna šola	26,20	170,00	17,10	111,00	649,00
- srednja šola	20,20	253,00	21,20	265,00	1252,00
- višja ali visoka šola	22,20	115,00	34,20	177,00	517,00
- ni podatka	21,50	62,00	18,40	53,00	288,00

Preglednica 2: DELEŽI POSLUŠALCEV PRVEGA PROGRAMA IN POSLUŠALCEV VALA 202 V DEMOGRAFSKIH SKUPINAH, LETO 2002

SESTAVA VZORCEV IN SESTAVA PREBIVALSTVA SLOVENIJE

	RA ankete leto 2003	RA SLO anketa 11.3.04	RA MB anketa 11.3.04	RA KP anketa 11.3.04	Sestava prebival- stva Slovenije /nad 13 let/	
	v %	v %	v %	v %	v %	v %
1. POLOŽAJ						
- študent(-ka);dijak(-inja);učenec(-ka)	15	12	16	11		
- zaposlen, zaposlena	39	34	32	41		
- trenutno nezaposlen(-a)	6	6	5	6		
- upokojenec, upokojenka	34	42	34	34		
- gospodinja	3	2	6	1		
- obrtnik, samostojen podjetnik	2	1	3	4		
- drugo	1	1	1	0		
- ni podatka	1	1	3	3		
2. SPOL						
- moški	43	43	47	43	48,8	
- ženska	52	54	49	53	51,2	
- ni podatka	4	3	4	4	-	
3. STAROST						
- od 13 do 14 let	2	2	3	2	2,9	
- od 15 do 20 let	8	8	10	5	9,3	
- od 21 do 30 let	14	13	10	14	17,1	
- od 31 do 40 let	13	13	11	14	17,3	
- od 41 do 50 let	18	14	17	17	18,0	
- od 51 do 60 let	16	15	19	22	13,8	
- od 61 do 70 let	16	20	15	14	11,4	
- nad 71 let	11	13	13	10	10,2	
- ni podatka	2	2	2	3	-	
4. IZOBRAZBA						
- osnovna šola	22	22	27	23	35,0	
- strokovna ali poklicna šola	18	21	16	21	26,4	
- srednja šola	37	32	40	34	26,1	
- višja ali visoka šola	15	15	9	14	12,5	
- ni podatka	9	11	8	7	-	
5. VELIKOST KRAJA						
- Ljubljana, Maribor	19	17	21	-		
- naselja s 5.000 do 50.000 prebivalci	25	21	18	34		
- naselja s 500 do 5.000 prebivalci	26	32	29	35		
- naselja z manj kot 500 prebivalci	30	30	33	31		
6. REGIJA						
- podravska regija	26	33	85 *	-		
- savinjska regija	11	10	15 *	-		
- osrednjeslovenska regija	40	41	-	-		
- vzhodnodol. in spodnjeposavska r.	12	9	-	-		
- primorska regija	11	7	-	100		

število anketirancev 1930 304 334 311

število vseh prebivalcev 1.964.036

število prebivalcev nad 13 let 1.713.911

število gospodinjstev 684.847

Vir: Statistični urad RS, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002; * razpored krajev v regiji ni enak kot v vzorcu Slovenije

Tabela 12-13: Sestava in deleži poslušalcev prvega programa in poslušalcev Vala 202 v demografskih skupinah, leto 2002 in 2003 in sestava vzorcev in sestava prebivalstva Slovenije, RPO, 2003, 2004.

12.28. D6 Logotipi Vala 202

Slika 12-14: Logotipi Vala 202 od 1972 do 2004 (Val 202, 1992 in promocijski CD ob 30 letnici Vala 202)

12.29. D7 Kvazi kontaktne oddaje

Kontaktne oddaje

5 minut

II.program - Val 202	PO-ČE	ob 11.45 in 14.40	200.000 SIT
I.program	PO-PE	ob 08.50	180.000 SIT

10 minut

II.program - Val 202	PO-ČE	ob 09.00	350.000 SIT
----------------------	-------	----------	-------------

Tabela 12-14: Kontaktne oddaje (glej www.rtvsl.si, podmena marketing, podmena radijski marketing, podmena kontaktne oddaje)

12.30. E1 Digitalni Radio

Slika 12-15: Digitalni radio (<http://www.bbc.co.uk>).

12.31. E2 Spletna stran Vala 202

Iskanje po Avdio / Video Arhivu

Prihodnost

ISKANJE PO RTV SLOVENIJA

Domov
RTV Slovenija
Radio
Televizija
Marketing
Teletext
Sporedi
RTV v živo
Audio/Video na zahtevo
Kontakti

RR R:R

Val 202

Sliši se dobro

SRE

- POSLUŠAJ
- ŠPORT
- SPORED
- ARHIV
- EKIPA
- POVEZAVE
- FORUM
- PREDMET

Jutri ob 12:00

SREDI EVROPE

Otok Ciper se danes ne ukvarja z vprašanjem lepe Afrodite, čeprav naj bi bila po mitološkem izročilu Ciprčanka, in to rjavolasa, kot pravijo nekateri njegovi prebivalci. Otok Ciper se danes ne ukvarja z vprašanjem lepe Afrodite, čeprav naj bi bila po mitološkem izročilu Ciprčanka, in to rjavolasa, kot pravijo nekateri njegovi prebivalci. >>

Jutri ob 10:00

KJE PA VAS ČEVELJ ŽULI

Kje pa vas čevelj žuli? Zaupečte nam na telefonski številki 01475 22 02 ob 10:30 ali po elektronski pošti Vala 202! Z vami drži **Marian Jerman!**

Jutri ob 18:00

EXPRESS

Najhitrejša oddaja na Valu 202 vam tokrat ekskluzivno in premierno predstavlja najnovejši plošček zasedbe Katalena - Bajel letol Bodite zraven!

Zadnja novica

Izvršni odbor SDS-a je oblikoval strokovni svet stranke, ki bo organizacijsko v celoti pokrival vsa področja vladnih resorjev.

Več na Rtv slo.si

Izjava tedna

Dalo bi se veliko več narediti, če bi bila zakonodajna prav tako drzna kot so državni vozniki, ki povzročajo prometne nesreče.

komentiraj >>

Andrej manušič iz Inštituta za varovanje zdravja RS ob svetovnem dnevu zdravja, namenjenemu prometni varnosti.

Arhiv

Anketa

Največji slovenski športni junak je:

- Bojan Križaj
- Miro Cerar
- Leon Štukej
- Branko Oblak
- Peter Vilfan
- Drago Minarec

Glasuj

Arhiv

PRIPRAVLJAMO

SENCE ADOLESCENCE

Učne ure so lahko zanimive, dolgočasne ali pa neke vrmes. Odvisno od profesorja in predmeta. Pa seveda tudi od tega ali dijake predmet sploh zanima. >>

VAL 202

TOPLOVOD

Tokrat v toplovodu slovinci se težko poenotimo. Že leta se ne moremo dogovoriti, kateri glasiki pripada prva toska slovenske estrade. >>

PRIPRAVLJAMO

ŠTUDENTSKI VAL

Včasih so študenti spreminjali svet. Pa danes? Študenti se le malo zanimajo za širšo okolico, družbena gibanja, v ospredju je individualizem in materializem. >>

VAL 202

VROČI MIKROFON

Je v javnem sektorju toliko dela, da ga ne zmorejo opraviti zaposleni in je zato država za izplačila honorarjev v lani porabila 25 milijard tolarjev? >>

PRIPRAVLJAMO

POPEVKA TEDNA

Izberite popevki tedna na Valu 202! Domači in tuj predlogi za katere lahko glasujete ob 17:00 so vam na voljo od 13:00 dalje na spletni strani Vala 202!

VAL 202

IZJAVA TEDNA

Postavite piko na i izjavi tedna! Lahko ji pritrpite ali pa jo razcefrate na koščke - odločitev in radijski eter sta vašal! Točno popoldne (01475 22 02)

PRIPRAVLJAMO

ŠPORT NA VALU 202

Športni novinarji Radia Slovenija vam vsak dan na Valu 202 pripravljajo vse tisto, kar morate pravi ljubitelji športa izvedeti prvi! Najdete jih tukaj!

VAL 202

RAZLAGA Z RAZLOGOM

8. aprila leta 1971 je bil v Londonu prvi kongres Romov in v spomin na ta dogodek je bil 8.april izbran kot njihov dan. Zakaj jim pravimo Romi? Kdo sploh so? >>

PRIPRAVLJAMO

KULTURNE DROBTINICE

Ne presišite kulturnih minut na Valu 202! Gledališče in film, koncerti, razstave, performansi, vse kar sliši na pridevnik umentiškil! Pustite se razvajati z Valom 202!

VAL 202

NOVA ZVEZDA EVROPE

Kmalu bo Evropa dobila novo zvezdo. Spletno križnišče vseh oddaj Radia in Televizije Slovenija, ki se svojo tematiko tako ali drugače dotikajo Evrope.

2002 - 2004 © RTV SLO - Val 202, Kolodvorska 2-4; 1000 Ljubljana
 tel: 01475 24 50 // fax: 01475 24 58 // sport: tel: 01475 23 48 // fax: 01475 23 47
 e-naslov: val202@rtvslo.si // sport: ra.sport@rtvslo.si

Slika 12-16: Spletna stran Vala 202, Sreda, 14.4.2004 (www.rtv slo.si/val202).